

ΤΟΥΡΚΙΚΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ

Ἡ

ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ ΠΛΕΙΣΤΩΝ ΑΠΟΚΡΥΦΩΝ

ΤΗΣ

ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Περιγραφή παραδόξων ἐθίμων.

Λύσεις πάσης φαντασίας ἢ περιεργίας.

Ἄγνωστα λίαν ἐνδιαφέρον καὶ περιεργό-
τατον.

ΥΠΟ

Ι. Λ. Μ. Π.

«Μάτην φυλάττης τὸν
τάφον κουστωδία»

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ

1900

ΤΟΥΡΚΙΚΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ

Ἡ

ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ ΠΛΕΙΣΤΩΝ ΑΠΟΚΡΥΦΩΝ

ΤΗΣ

ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Περιγραφή παραδόξων ἐθίμων.
Λύσεις πάσης φαντασίας ἢ περὶ ἐργίας.
Ἀνάγνωσμα λίαν ἐνδιαφέρον καὶ περιεργό-
τατον.

ΥΠΟ

Ι. Α. Μ. Π.

«Μάτην φιλοφρονέων
τάφον κοινωμάτων»

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ

1900

ΤΟΥΡΚΙΚΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ

II

ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ ΠΑΡΕΙΣΤΩ ΑΠΟΚΡΥΦΤΩΝ

ΣΗΤ

ΑΝΑΤΟΛΙΑ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΤΕΛΟΣ

ΟΠΥ

I. V. M. E.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ

1900

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Πρόλογος. — Τὰ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου. — Αἱ Ἀττικαὶ ἐφημερίδες. — Τὰ σχέδια τῶν τούρκων. — Αἱ ματαιωθείσαι σφαγαί. — Οἱ φόβοι τῶν χριστιανῶν. — Ὁ στρατός. — Ὁ βαρβαρισμὸς τῶν τούρκων ἀξιωματικῶν. — Τὰ ἐπεισόδια. — Αἱ κωμικαὶ σκηναί. — Οἱ λιποτακτοῦντες στρατιῶται διὰ τὸν φόβον τῶν Ἑλλήνων. — Αἱ ἀθλιότητες τῶν ἐβραίων. — Ἡ τιμωρία αὐτῶν. — Ἡ ἀστυνομία καὶ οἱ φυλόδοιοι. — Τὰ δεινοπαθήματα τῶν ὁδοιπορούντων. — Τὰ δερβένια. — Οἱ ἀγάδες ἢ σατράπαι. — Οἱ τεσκερέδες. — Τὸ πρόστιμον. — Αἱ προλήψεις τῶν τούρκων. — Αἱ περιπέτειαι τῶν σιδηροδρόμων. — Οἱ διαμελιζόμενοι τούρκοι. — Τὰ βάρβαρα ἥθη. — Ἡ προπσευχή. — Τὸ Ραμαζάνιον. — Τὸ τζαμί. — Οἱ πίπτοντες μιναρέδες. — Ὁ Σταυρός. — Οἱ ντεντέδες ἢ οἱ δῆθεν ἅγιοι τῶν τούρκων. — Οἱ χατζῆδες. — Αἱ μεταξὺ χριστιανῶν καὶ τούρκων σχέσεις καὶ ληψοδοσίαι. — Τὰ παζάρια. — Οἱ ἀπατόμενοι τούρκοι. — Ὁ βίος τῶν ἀγροίκων τούρκων. — Ἡ ἐνδυμασία. — Τὰ παθήματα τῶν ταγκαλάκιδων. — Ὁ τρόπος τῆς συνδιαλέξεως τοῦ τούρκου μετὰ τοῦ ξένου. — Αἱ ἀρχαιότητες. — Οἱ αὐτοκατηγορούμενοι τούρκοι. — Αἱ ἀπειλαί. — Αἱ ληστεῖαι καὶ δολοφονίαι. — Τὰ χαρέμια ἢ αἱ γυναῖκες ἐν γένει. — Τὰ μυστήρια. — Μία ὑψηλὴ ἐπίσκεψις. — Οἱ γάμοι καὶ αἱ κηδεῖαι παρὰ τοῖς τούρκοις. — Ἡ χρῆσις τοῦ Σταυροῦ. — Ἡ παράδοξος εὐλάβεια τῶν τουρκισσῶν. — Αἱ ταραχαί, αἱ περιπλανήσεις, αἱ τιμωρίαι, καὶ αἱ ἐκλιπαρήσεις τῶν προσφύγων τουρκοκρητῶν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρὸς τὸν ἀναγνώστην,

Τὸ παρὸν ἔργον ἀποτελεσθήσεται ἐξ 7 ἢ 8 φυλλαδίων. Συνιστῶμεν τῷ ἀγοράζοντι ἵνα κρατήσῃ συνέχειαν ὅλων τῶν φυλλαδίων, διότι τὸ περιεργότατον τοῦτο ἀνάγνωσμα ὅπερ θὰ ἐφελκήσῃ τὴν περιέργειαν καὶ τοῦ πλέον ἀδιαφόρου, πρέπει νὰ ἀναγνώσθῃ ὅλον. Ἄς μὴ ἀμφιδάλλῃ δὲ οὐδεὶς περὶ οὐδενός, διότι ἅπαντα εἶνε καθαρά ἀλήθεια.

Ο ΠΟΝΗΣΑΣ

•••••

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Αἱ περιοδεῖαι ἂν ἔχωσι τὰς περιπετείας καὶ τοὺς κινδύνους τῶν, δὲν στεροῦνται ὁμῶς καὶ τῶν θελγῆτρων καὶ ἡδονῶν τῶν. Διότι νομίζω, ὅτι οὐδὲν ἄλλο τέρπει τὸν ἄνθρωπον, ὅσον ἢ κατὰ πρώτην φοράν ἐπίσκεψις τόπου τινὸς καὶ μάλιστα, ὅταν ὁ περιοδεύων ἔχει σφοδρὰν ἐπιθυμίαν νὰ περιεργασθῇ καὶ ἀπολαύσῃ τὸ ἀντικείμενον τῆς ὁρέξεώς του.

Ἐγὼ δὲ ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν περιοδεύων ἀνὰ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, τὴν προσφιλεῖ πάντος ἀρχαιολόγου καὶ περιηγητοῦ ταύτην χώραν, ἐν ἣ σὺν ταῖς ἀπολαύσεσιν ἡ τύχη μοι ἐπεφύλαττε νὰ δοκιμάσω πολλὰς περιπετείας, ἐνίοτε δὲ καὶ νὰ ῥιψοκινδυνεύω χάριν τῶν ποικίλων μελετῶν μου, γνωρίζω καὶ αἰσθάνομαι ἀκόμη τὴν ἐκ τῆς ἐξετάσεως διαφόρων ἀντικειμένων προσγενομένην μοι ἡδονήν. Μία ἀπὸ τὰς μελέτας εἶνε καὶ τὰ ΤΟΥΡΚΙΚΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ ἅτινα φέρω εἰς φῶς, διότι νομίζω ὅτι εἶνε ἀδίκον νὰ μένωσιν ἄγνωστα τόσα

ἀξιοσημείωτα πράγματα, ἅτινα εἶνε λίαν ἐνδιαφέροντα διὰ πάντα Ἑλληνα. Δυστυχῶς, ἕνεκα τῆς ἐν Ἀνατολῇ τουρκοφοβίας λησμονοῦνται σπουδαῖα πράγματα, διότι οὐδεὶς ποτε τολμᾷ νὰ δημοσιεύσῃ τι φοβούμενος τὰς τρομερὰς τῆς λογοκρισίας ἀποφάσεις καὶ καταδιώξεις. Αἱ ἄδικοι καὶ τυφλαὶ τῶν τούρκων προλήψεις, ὡς γνωστόν, κρατοῦσι τὸν ἐν Ἀνατολῇ τύπον ἐν μεγάλῳ περιορισμῷ, ὥστε ὁ λαὸς ἀποφεύγει τὴν ἀνάγνωσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ αὐτῶν τολμῶ εἰπεῖν τῶν ἐν Σμύρνῃ ἐκδιδομένων ἐλληνικῶν ἐφημερίδων καὶ βιβλίων. Ἀλλ' ὅταν ἐλληνικόν τι φύλλον διαφύγῃ τὰ ὄργανα τῆς λογοκρισίας παρατηρεῖται προθυμία πρὸς τὴν ἀνάγνωσιν. Ὅποιων δὲ κακῶν πρόξενος ἀποβαίνουσιν αἱ ἀξιώσεις καὶ οἱ νόμοι τῆς ἐν Ἀνατολῇ λογοκρισίας γνωρίζει πᾶς φιλόμουσος.

Οἱ ἐν Τουρκίᾳ ἀρμόδιοι, διὰ τοῦ μεγάλου τούτου περιορισμοῦ τοῦ τύπου καλύπτουσι πλεῖστα αἵσχη καὶ ἀνομήματα, μεγάλας θηριωδίας, καταπνίγουσι τὴν ἀλήθειαν ἵνα μὴ ἔλθῃ εἰς γνῶσιν τοῦ δημοσίου ἡ ἐλεεινὴ τῶν πραγμάτων κατάστασις. Θεωρεῖται φαίνεται ἀμάρτημα παρὰ τοῖς ἀρ-

μοδίους τὸ νὰ γνωρίζῃ ὁ κόσμος τί συμβαίνει ὅταν
λ. χ. πρόκηται περὶ ταραχῶν ἢ πολιτικῶν συμ-
βάντων. Ἐν Τουρκίᾳ αὐστηρῶς ἀπαγορεύεται
ἐπιλήψιμος δημοσίευσις ἔχουσα τι, ὅπερ δύναται
νὰ λυπήσῃ τοὺς ἀρμοδίους. Ὁ Θεὸς φυλάξει διὰ
τοιοῦτον ἀμάρτημα δι' οὗ θὰ φανερωθοῦν τὰ πα-
ραπτώματα τῶν καλοκάγαθων τούρκων. Πρόσφε-
ρε ὅμως πέντε ἔξ λίρας εἰς τὸ ἀρμόδιον τμήμα,
ἀλλὰ κρυφίως, νὰ ἴδῃς τότε ὁποῖαν ἐλευθερίαν
σοῦ παρέχει, ἀλλὰ μυστικὰ-μυστικά. Τὰ χρήμα-
τα, τὰ δωροδοκήματα ἐν Τουρκίᾳ, βλέπετε, τὰ
πάντα διορθώνουσιν. Ὁ φονεὺς, ὁ κλέπτης, ὁ ἀδι-
κος, διὰ τῆς δωροδοκίας ἀμέσως ἀθωώνεται. Δὸς
χρήματα ἵνα τὰ ἀδύνατα γίνωσι δυνατά. Ὅταν
πέσουν χρήματα εἰς τοῦ τούρκου τὰς χεῖρας τὸ
ἐπιλήψιμον μεταβάλλεται. Ὅποια κατάστασις
πραγμάτων!

Ἐκδίδων λοιπὸν τὰ τουρκικὰ ταῦτα μυστήρια,
νομίζω ὅτι παρέχω τοῖς ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλά-
δος φίλοις τῆς ἐλευθερίας, ἀνάγνωσμα λίαν ἐνδια-
φέρον, καὶ ἀξιόλογον ἐντρύφημα. Δὲν ἀμφιβάλλω
δὲ ὅτι πᾶς τις ἐπιθυμεῖ νὰ μάθῃ τὴν τε ἐν Μι-
κρᾷ Ἀσίᾳ σημερινὴν κατάστασιν, τὰς μετὰ τῶν

χριστιανῶν σχέσεις τῶν τούρκων καὶ πλεῖστα
ἄλλα.

Ἄς μὴ ὑποθέσῃ δέ τις ὅτι ἐκφράζομαι ὑπερ-
βολικῶς, ἢ ὅτι ἔχω πάθος μετὰ τῶν τούρκων. Ἐν
τοῖς γραφομένοις μου οὐδεμία ὑπερβολὴ ὑπάρχει·
ὥστε ὅσα παράδοξα ἀπαντήσῃ ὁ ἀναγνώστης
παρακαλεῖται ἵνα μὴ ἀμφιβάλλῃ. Ἐκφραζόμενος
ὅθεν ἐλευθέρως, ἐκθέτω ἐνταῦθα πάντα ὅσα εἶδον
καὶ ἤκουσα παρὰ τῶν τούρκων· πάντα ὅσα ὑπο-
φέρουσιν οἱ χριστιανοί· πάντα ὅσα προξενοῦσι τὸν
οἶκτον διὰ τοὺς χριστιανούς, τὴν ἀγανάκτησιν δὲ
καὶ γέλωτα διὰ τοὺς τούρκους. Ἡναγκάσθην ἐν
μέρει νὰ μεταχειρισθῶ λέξεις καὶ φράσεις τουρκι-
κὰς, καίτοι αὗται ἐρμηνεύονται, ἵνα εἰκονίσω ἐμ-
φανῶς τὴν ἐκφρασίν μου· ἄλλως τε τοιαῦται λέ-
ξεις, ἐνίοτε, εἶνε τὸ ἄλλας οὕτως εἰπεῖν λόγου τι-
νος, καίτοι αὐταὶ καθ' ἑαυτὰς εἰσὶν τύποι χυ-
δαιότητος, βαρβαρισμοῦ καὶ φανατισμοῦ. Οἱ τοῦρ-
κοι προφέροντες ἐνίοτε μίαν φράσιν ἀγνοοῦσι τὴν
σημασίαν αὐτῆς. Σήμερον ὀλίγοι εἶναι ἐκ τῶν
τούρκων οἱ προφέροντες τὰς τοιαύτας φράσεις· οἱ
πολλοὶ δὲ, ἂν ἀποφεύγωσι νὰ μεταχειρισθῶσι
χυδαίας φράσεις, πράττουσι τοῦτο οὐχὶ χάριν

ἐξευγενισμοῦ, ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης διότι ἀπὸ πολ-
λοῦ οἱ χριστιανοὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἤρξαντο νὰ
κάμνωσι δικαίας παρατηρήσεις.

Ἐν ἀρχῇ πραγματεύομαι περὶ τῶν ματαιω-
θειῶν σφαγῶν καὶ τῶν φόβων τῶν χριστιανῶν
κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ τελευταίου Ἑλληνο-
τουρκικοῦ πολέμου, διότι ἐν τῷ θέματι τούτῳ
ὑπάρχουσιν ἐκεῖνα ἅτινα ἐνδιαφέρουσιν ἔτι περισ-
σότερον πάντα φιλογενῇ Ἑλληνι. Κατωτέρω δέ,
ἤτοι εἰς τα περὶ τῶν βαρβάρων ἡθῶν, τῶν δῆθεν
ἀγίων τῶν τούρκων, τῶν αὐτοκατηγορουμένων
τούρκων, τῶν μυστηρίων τῶν χαρεμίων κ.τ.λ.
κ.τ.λ. λύεται πᾶσα ἀπορία ἢ περιέργια τοῦ θέ-
λοντος νὰ μάθῃ ἄγνωστα πράγματα ἐκ τοῦ βίου
τῶν τούρκων. Ἐπειδὴ δὲ πρώτην ἤδη φοράν ἐξέρ-
χεται εἰς φῶς τοιοῦτον ἀνάγνωσμα ἔστωσαν βέ-
βαιοι οἱ ἀναγνώσται ὅτι ἔκτακτον θὰ αἰσθανθῶσιν
εὐχαρίστησιν.

Ἐκ Ἀθηνῶν, κατὰ Μάϊον 1900.

Ὁ πονήσας

ἐξουσιάζουσιν, ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης διότι ἀπο-
λοῦ οἱ Χριστιανοὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἠδὲν Ἰωνίου
καὶ ἡμεῖς ἐκείνους παρεστῆκεν.
Ἐν ἀρχῇ παραγγελλόμεθα περὶ τῶν ἡμε-
τέρων ἐργῶν καὶ τῶν φέρων τῶν Χριστιανῶν
κατὰ τὴν διακρίσιν τοῦ τελευταίου Ἐλλήνου
τοῦρκικοῦ πάλαιου, διότι ἐν τῷ θέμῳ τοῦ
ὑπαρχούσαν ἐκείνῳ ὅτινα ἐνδιαφερόμεθα ἐν περὶ-
οῦτοισιν ἡμεῖς τὸν φέρων Ἐλλήνα. Κατὰ τὴν δὲ
τὸν εἰς τὸν περὶ τῶν διακρίσεων ἡμῶν τὴν εἰρή-
νην τῶν τουρκοῦν, τὴν ἀποκαταστάσεως
τοῦρκων, τὴν μυστηρίων τῶν χριστιανῶν κ.τ.λ.
κ.τ.λ. ἔσεται πάντα ὁμοῦ καὶ περὶ τῶν τοῦ
ἡμετέρου καὶ ἡμετέρου πρὸς τὸν ἡμετέρον
τῶν τουρκοῦν. Ἐπειδὴ δὲ πρῶτον ἡμεῖς φέρων ἐξέρ-
χονται εἰς τὸν ἡμετέρον ὁμοῦ καὶ ἐπὶ τῶν ἡμε-
τέρων οἱ ἀναγκάσταται ὅτι κατὰ τὸν ὁμοῦ καὶ τῶν
ἐκείνων τῶν.

Ἐν Ἀθήναις κατὰ Μῆνός 1800.

Ο πατριάρχης

ΤΟΥΡΚΙΚΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ

Τὰ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου. — Αἱ Ἀττικάι ἐφημερίδες. — Τὰ σχέδια τῶν Τούρκων. — Αἱ ματαιωθείσαι σφαγαί. — Οἱ φόβοι τῶν χριστιανῶν. — Ὁ στρατός. Ὁ βαρβαρισμὸς τῶν τούρκων ἀξιωματικῶν. — Τὰ ἐπισόδεια. — Αἱ κωμικαὶ σκηναί. — Οἱ λιποτακτοῦντες στρατιῶται διὰ τὸν φόβον τῶν Ἑλλήνων. — Αἱ ἀθλιότητες τῶν ἑβραίων. — Ἡ τιμωρία αὐτῶν. — Ἡ ἀστυνομία καὶ οἱ φαυλόβιοι.

Εἶχεν ἤδη φθάσει ἡ εἰδήσις ἐν Ἀνατολῇ περὶ τῆς διακοπῆς τῶν σχέσεων Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας καὶ ἀμέσως ἤρξαντο ψυχραινόμεναι αἱ μεταξὺ χριστιανῶν καὶ τούρκων σχέσεις ἀπανταχοῦ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, αἵτινες ἔτι μᾶλλον ἐπεκτείνοντο ὅσάκις ἠγγέλλετο εἰς τοὺς τούρκους τὰ περὶ εἰσβολῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ εἰς τὸ τουρκικὸν ἔδαφος. Ἡ δικαία χαρὰ τῶν ἀπανταχοῦ ὑποδούλων χριστιανῶν ἐφαίνετο τετυπωμένη οὕτως εἰπεῖν ἐπὶ τοῦ προσώπου αὐτῶν, (καίτοι δυστυ-

χῶς προσωρινή) καὶ πᾶς τις μακρὰν τῆς Σμύρνης εὐρισκόμενος τότε ἀνέμενε μετ' ἀγωνίας ἐλληνικόν τι φύλλον ἀγοράζων αὐτὸ ἀντὶ μιᾶς, τριῶν, πέντε, δέκα καὶ πολλαῖς εἴκοσι δραχμῶν ἵνα ἀναγνώσῃ τὰ εὐχάριστα νέα τοῦ πολέμου. Μετὰ πόσης προφυλάξεως ἀνεγινώσκοντο τὰ ἐλληνικὰ ἐκεῖνα φύλλα! Εἰς τινὰ μέρη τοῦ ἐσωτερικοῦ οἱ χριστιανοὶ εἰσερχόμενοι ἀνὰ πέντε ἢ δέκα εἰς δωμάτια, ἀνεγίνωσκον ἐν ὥρᾳ νυκτὸς καὶ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, τὰς ἐλληνικὰς ἐφημερίδας, διότι εἰς τὸ φανερόν ἦτο ἀδύνατον. Ἀλλοίμονόν δὲ εἰς τὸν συλλαμβανόμενον μὲ ἐλληνικὰ φύλλα κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρόν! Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἐν φύλλον «Ἀκροπόλεως» ἀνεγνώσθη ὑπὸ ἑκατὸν προσώπων ἐντὸς δύο ἡμερῶν, διδόντων δικαίωμα ἀναγνώσεως εἴκοσι λεπτά. Ὁμοίως τὸ «Σκρίπ», τὸ «Ἐμπρός», τὸ «Ἄστυ» κατήντουν δυσανάγνωστα ἐκ τῆς πολλῆς χρήσεως. Καὶ ὅμως πολλοὶ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς Ἀνατολῆς τὰ ἡγόραζον, ὡς ἀνέφερον, καίτοι ὁλοτελῶς ἐσχισμένα, εἰς ἀπίστευτον τιμὴν. Εἶνε δύσκολον τις νὰ παρὰστήσῃ μετὰ πόσου ἐνδιαφέροντος ἐσχολιάζετο ὁ ἀγὼν, καὶ μὲ ὅλους ἐκείνους τοὺς περισπασμούς.

τῶν ἀναξιοπαθούντων. Ὅποιον αἶσθημα ὑπὲρ τοῦ
Ἑλληνικοῦ Ἔθνους! Ὅποια προθυμία πρὸς συν-
δρομὴν ἐφαίνετο μὲ ὅλα ἐκεῖνα τὰ δεινὰ τῶν ἡμε-
ρῶν ἐκείνων! ὅπου ἐδὲ νῦν ἐμφορὰ καὶ ἀπὸ τοῦ
Οἱ χριστιανοὶ τότε φοβούμενοι ἐξεγέρσεις τῶν
τούρκων ἐφωδιάζοντο δι' ὅπλων, ἵνα τοῦλάχιστον
μὴ σφαγῶσι δωρεάν· βλέποντες δὲ τοὺς τούρκους
ἐξηγριωμένους, ἡ χαρὰ αὐτῶν μετεβάλλετο εἰς
κατήφειαν καὶ θλίψιν, διότι οἱ χριστιανοὶ ἐν Μικρᾷ
Ἀσίᾳ εἶνε κατὰ πολὺ ὀλιγαριθμότεροι τῶν τούρ-
κων. Καὶ ἀληθῶς τί δύνανται νὰ πράξωσι δέκα
ἀπέναντι χιλίων, ἢ ἑκατὸν ἀπέναντι δέκα χι-
λιάδων; Ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ ὡς ἐπὶ τὸν ἄλλον
Ὁ κίνδυνος εἰς τινὰς πόλεις ἐφαίνετο ἄφευκτος.
Ἐκ τῶν τούρκων ἄλλοι μὲν προέπεμπον τὸν μὴ
μέλλοντα νὰ ἐπιστρέψῃ πλέον στρατὸν (τοῦτο
πολλοὶ εἶχον ὑπ' ὄψιν), ἄλλοι δὲ ἐπεδίδοντο μυ-
στικῶς εἰς τὰ περὶ σφαγῶν σχέδια. Ἐνόμιζέ δε τις
ὅτι διὰ κοινῆς συγενοήσεως, οἱ τοῦρκοι συγχρόνως
εἶχον ἐτοιμασθῇ εἰς πλείστας πόλεις καὶ χωρία τῆς
Μικρᾶς Ἀσίας. Πολλοὶ ἐκ τῶν χριστιανῶν, ἵνα
ἐμπνεύσωσι θάρρος διέψευδον τὰς περὶ τοιούτων
ἐτοιμασιῶν τῶν τούρκων φήμας μέχρις ὅτου ἐβε-

βαιώθη ἡ ἀλήθεια διὰ προδοσιῶν προελθουσῶν ἐκ
τούρκων.

Ἐν Ἀφιὸν-Καρά-Χισσάρ, πόλει τοῦ νομοῦ
Προύσης, κατοικουμένην δὲ ὑπὸ τούρκων καὶ
ἀρμενίων, ἐγένετο ἡ πρώτη ἀπόπειρα, καίτοι ἐν
τῇ πόλει ἐκείνῃ δὲν ὑπάρχουσιν ὀρθόδοξοι χριστι-
ανοί· εὐτυχῶς ὁμῶς ταχέως ἐσβέσθη τὸ πῦρ ἐν
τῇ πόλει ταύτῃ καὶ κατὰ τὰ Ἀρμενικὰ, ὀλίγου
δεῖν νὰ γίνῃ γενικὴ τῶν ἀρμενίων σφαγή.

Ἐτοιμασίαι διὰ σφαγᾶς, κατὰ τὴν ἑναρξίν
τοῦ πολέμου ἐγένοντο καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Σμύρνῃ
καὶ ἐν τισιν αὐτοῖς προαστείαις, ὡς καὶ ἐν Θεί-
ροις, Ἀιδινίῳ, Περγάμῳ, Ὀρταξέ, Ἀζιζιέ καὶ
ἄλλαις πόλεσι καὶ χωρίοις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἐν
Θείροις οἱ τοῦρκοι ἐτι μᾶλλον ἐξηγριώθησαν τότε,
διότι ἐξηρεθίζοντο ὑπὸ τῶν μεταναστῶν, καὶ ἤτοι
μάσθησαν εἰς γενικὴν σφαγὴν τῶν χριστιανῶν.
Ἀλλ' εὐτυχῶς γνωσθέντος τοῦ πράγματος διὰ προ-
δοσίας, ἐδέησε νὰ προσκληθῇ στρατὸς. Ἀμέσως
δὲ ἐστάλη ἐκ Σμύρνης ἐν τάγμα στρατοῦ (εἰς Θεί-
ρα), καὶ οὕτω ἐματαιώθησαν αἱ αἰματοχυσίαι.

Εἰς τοιαύτας κρίσιμους περιστάσεις καὶ οἱ σι-
δηρόδρομοι συντέλουσιν εἰς τὴν ὅσον τάχιον ἀπο-

σόβησιν τοῦ κινδύνου. Σήμερον τὰ κυριώτερα κέντρα τῆς δυτικῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἐν οἷς οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ εἶνε πολυπληθέστεροι τῶν τὰ κεντρικὰ μέρη κατοικοῦντων χριστιανῶν, εἶνε ἠνωμένα διὰ σιδηροδρομικῶν γραμμῶν μετὰ τῆς Σμύρνης, ὅπερ λίαν εὐχάριστον εἰς τοιαύτας περιστάσεις διὰ τοὺς χριστιανικοὺς πληθυσμούς. Δύναται δηλαδή τυχούσης ἀνάγκης νὰ φθάσῃ ἀμάξοστοιχία εἰς Ἀϊδίνιον ἐντὸς δύο ὥρῶν, εἰς Δενιζλί ἐντὸς τεσσάρων, εἰς Θεῖρα ἐντὸς μιᾶς καὶ ἡμισείας, εἰς Μαγνησίαν ἐντὸς μιᾶς, εἰς Φιλαδέλφειαν ἐντὸς δύο καὶ ἡμισείας, εἰς Καραϊσάρ ἐντὸς ὀκτώ, καὶ εἰς Δενερ ἐντὸς ἑξ ὥρῶν. Εἴθε ὁμῶς ποτὲ νὰ μὴ τύχῃ τοιαύτη ἀνάγκη.

Δὲν πρέπει δὲ νὰ ἀμφιβάλλῃ τις ὅτι πολλοὶ τοῦρκοι ἐν καιρῷ τοῦ πολέμου ἦσαν μεταξὺ σφύρας καὶ ἄκμονος, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀποτροπαίων σχεδίων τῶν. Διότι οἱ τοῦρκοι, ὅ,τι κακὸν ἀποφασίσουσιν νὰ πράξωσιν, ἢτοι κλοπὴν, φόνον, ἀπαγωγὴν, ἀτίμωσιν, κτλ. δὲν εἶνε εἰς θέσιν ποτὲ νὰ σκεφθῶσι μήπως συλληφθῶσιν, ἢ δὲν ἐπιτύχωσιν. Ἀρκεῖ μόνον ὁ ἀρχηγὸς μιᾶς συμμορίας τούρκων ζεϊμπέκων, ἢ ταγκαλᾶκι—

δων, νὰ τοὺς ἐνθαρρύνῃ διὰ τὴν μὲν ἢ τὴν δὲ θηριώδη ἢ ἄτιμον πράξιν, καὶ τότε ἅπαντες οἱ ἀπαρτίζοντες τὴν ἀγρίαν καὶ ἐλεεινὴν ἐκείνην ὁμάδα συμφωνοῦσι καὶ θέτουσιν εἰς ἐνέργειαν τοὺς σκοπούς των. Αὐριοῦν δὲ ἂν ὁδηγῶνται δεδεμένοι, οἱ ρακένδυτοι οὗτοι γιρσίς, (κλέπται) εἰς τὰς φυλακάς, δὲν βλάπτει δι' αὐτούς. Ἀλλὰ χτὰν κελτί, λέγουσιν, ἦτοι «ἐκ Θεοῦ ἦλθεν.» Ὁ Θεὸς τοὺς παρέδωκεν εἰς τὴν ἐξουσίαν. Ὅταν συλλαμβάνωνται τότε μόνον ἐνθυμοῦνται τὸν Ἀλὰχ μὲ τὰς στρεβλὰς των πεποιθήσεις. Ἀλλ' ἐνίοτε συμβαίνει, οἱ κακοβουλοὶ αὐτῶν σκοποὶ νὰ γίνωσι γνωστοὶ εἰς τοὺς φρονιμωτέρους τούρκους (καὶ οὗτοι εἶνε ὀλίγοι) καὶ τότε εὐρίσκονται μεταξὺ τοῦ δυσεξηγήτου. Ἐξ ἐνὸς ἀποτρέπονται παρὰ τῶν συνετῶν ἐκ τῆς πραγματοποιήσεως αὐτῆς ἢ ἐκείνης τῆς πράξεως, ἀφ' ἑτέρου ὅμως τὰ βάρβαρα αὐτῶν ἐνστικτα ὠθοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὰ συνήθη ἀποτροπαια κακουργήματα.

Οὕτω δὲ συμβαίνει πολλάκις νὰ ματαιῶνται κλοπαί, δολοφονίαι καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἐνίοτε, βλέπετε, ὑπακούωσιν αὐτοὶ οἱ ζεϊμπέκai τοὺς γεροντοτέρους τούρκους.

Κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας τῶν σχεδιαζομένων σφαγῶν, μήπως ἄρα γε δὲν ἐσκεφθησαν νὰ καταστρέψωσιν ἐν μέρει τὰς σιδηροδρομικὰς γραμμάς ἵνα μὴ ἔχωσιν οἱ χριστιανοὶ μέσον σωτηρίας; Τοῦτο βεβαίως θὰ τὸ ἐπραγματοποιοῦν ἂν δὲν μετεφέρετο ὁ στρατὸς καὶ ἂν ἤρχιζον αἱ σφαγαί. Οἱ τούρκοι, ὡς εἶπον δὲν δύνανται νὰ σκεφθῶσι τὰς ἐκ τῶν βαρβάρων πράξεών των ἀπορρέουσας συνεπείας. Ἀναφέρω ἐνταῦθα παλαιάν τινα ληστείαν ἐν σιδηροδρόμῳ, ἐπισυμβᾶσαν πλησίον τοῦ Ἀϊδινίου, ἐξ ἧς ἀποδεικνύεται ἡ ἀγριότης, καὶ ἡ ἀνοησία τῶν τούρκων. Πρὸ ἐτῶν λησταί τινες ζεῖμπέκai τολμήσαντες νὰ ληστεύσωσι τὴν ταχυδρομικὴν ἀμαξοστοιχίαν παρὰ τὸ Ἀϊδίνιον, εἶχον ἀφαιρέσει τινὰ σιδηρὰ ἐλάσματα ἐκ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς ἵνα ἐκτροχιασθῇ ἡ συνολκὴ καὶ ληστεύσωσιν αὐτήν. Ἰδὼν ὅμως ὁ μηχανικὸς ἀπὸ μακρόθεν τὸν κίνδυνον, δὲν προὔχωρησεν, ἀλλ' ἔστη πρὸ τῶν ἀφαιρεθέντων ράβδων. Τότε οἱ λησταὶ ἐκεῖνοι νομίσαντες ὅτι ἡ συνολκὴ δὲν δύναται νὰ ὀπισθοχωρήσῃ, εἰσῆλθον ἐλευθέρως ἐν ταῖς ἀμάξαις ζητοῦντες χρήματα. Ἀλλ' ὅποια ἐκπληξίς! Τὸ γκλαροὺν ἐσέκῃτοι, ὁ ὄνος

ΤΟΥΡΚΙΚΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ

2

τοῦ ἀπίστου, ἡ συνολκή δηλαδή, ἐν τῷ ἅμα ὀπι-
σθοχωρήσασα, ἐκόμισε τοὺς ἐπιτηδείους ληστὰς
ὡς ἐν κλοβίῳ εἰς Σμύρνην. Ὁ Ἄλὰχ τοὺς πα-
ρέδωκεν.

Ἐν καιρῷ ὅμως τῶν διὰ τὸ κόψιμον τῶν γκιλα-
οῦριδων ἐτοιμασιῶν δὲν συνέβη τοιοῦτον τι
εὐτυχῶς, διότι οἱ φρονιμώτεροι τοῦρκοι ὡς ἀνω-
τέρω ἀνέφερον, ἴσως τοὺς ἡμπόδισαν· ἄλλως τε,
ταχέως εἶχον διαλυθῇ τὰ αἰμοχαρῆ σχέδια αὐτῶν
συνεπείᾳ τῶν ἀνελπίστων δι' αὐτοὺς προδοσιῶν.

Ἰδού δὲ τίνι τρόπῳ ἐσχεδίαζον τὰς σφαγὰς καὶ
πῶς ἐγένετο ἡ πρόδοσία. Δὲν εἶχεν ἀκόμη ἀρχί-
σει ὁ πόλεμος καὶ εἰς πολλὰς πόλεις καὶ χωρία
καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Σμύρνῃ, ἐν ἣ οἱ τοῦρκοι εἶνε ὀλι-
γαριθμότεροι τῶν χριστιανῶν, ἐγένοντο μυστικὰ
συμβούλια, πῶς δηλαδή νὰ ἐπιπέσωσι κατὰ τῶν
χριστιανῶν. Τῶν συμβουλίῶν τούτων μετεῖχον οἱ
φαυλόβιοι τοῦρκοι καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν διαβα-
σμένων λεγομένων μὲ τὸ πράσινον σαρίκι καὶ
οἱ ζεϊμπέκai, οἵτινες, καὶ τιμωρούμενοι ὑπὸ τῆς
ἀρχῆς δὲν σωφρονίζονται. Οὗτοι λοιπὸν οἱ αἰμο-
βόροι συνὰθροίζόμενοι καθ' ἐκάστην ἐσπέραν εἶτε
ἐν τοῖς καφενείοις αὐτῶν εἶτε ἐν τοῖς τζαμίοις,

ΑΙΧΗΤΕΣ ΑΙΧΗΤΟΙ

ἠτοίμαζον διάφορα ὅπλα, ἐνεψυχοῦντο ὑπὸ τῶν ἀρχηγῶν των, τῶν ἐξημμένων διαβασμένων λεγόντων: κεσελοῦ μ. γκ. ια. ο. ρ. λ. ἄ. ρ. ἦτοι, νὰ κόψωμεν τοὺς ἀπίστους, μέχρις ὅτου ἐματαιώθησαν τὰ σχέδιά των διὰ προδοσιῶν προελθουσῶν πάλιν ἐκ τῶν τούρκων. Εἴτε χάριν ἐπιδείξεως, ἢ δηλώσεως τοῦ πρὸς τοὺς χριστιανοὺς πάθους, ἐγίων τούρκων διαφεύγει πολλάκις τὸ μυστικόν. Φαίνεται ἠθέλησαν νὰ καυχηθῶσιν οὗτοι εἰς γεροντοτέρους τούρκους τὴν ἀπόφασίν των. Οἱ πληροφορηθέντες ὅμως φρονιμώτεροι τοῦρκοι ἔσπευσαν ἀμέσως καὶ εἰδοποίησαν τοὺς χριστιανοὺς καὶ τὰς τοπικὰς ἀρχάς, διότι ἂν δὲν προσέδιδον ἐγνώριζον τί θὰ συνέβαινεν. Διεδόθη τότε, ὅτι διάφορα τζαμιάσαν πλήρη ὅπλων.

Ἀλλὰ καὶ οἱ χριστιανοὶ προβλέποντες ἐξεγέρσεις τῶν τούρκων δὲν ἔμεινον ἀπίστω· καὶ πρὸ τῆς προδοσίας ἦσαν καλῶς ἐφωδιασμένοι. Κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ στρατοῦ μέγας ἐρεθισμὸς ἐπεκράτει ἐν τῷ τουρκικῷ ὄχλῳ διότι προησθάνοντο ὅτι πολὺ ὀλίγοι θὰ ἐπέστρεφον· ἐγνώριζον βεβαίως μὲ ποίους θὰ ἀντιμετωπίζοντο ἐν τῷ πεδίῳ τῶν μαχῶν. Καίτοι δὲ εἶχον γνωστῇ

πλέον τὰ σχέδια τῶν τούρκων, ἐν τούτοις ἐξηκολούθουν τινὲς νὰ ἀπειλῶσι τοὺς χριστιανοὺς προσδιορίζοντες μάλιστα ὡς ἡμέραν τῶν σφαγῶν τὸ βαϊράμιον, ἢ τὸ Πάσχα. Οἱ πρωταίτιοι ἐκεῖνοι τῶν σχεδιαζομένων σφαγῶν πάντες ἐτιμωρήθησαν, ἀλλ' ὡς φαίνεται φαινομενικῶς.

Ἐν τῷ μεταξύ τούτῳ μέγας φόβος εἶχε καταλάβει ἐν τισι μέρεσι τοὺς ἀπλοικοὺς χριστιανοὺς καὶ πολλοὺς τούρκους. Πολλὰ τουρκικὰ οἰκογένεια, τὰς νύκτας μετέβαινον εἰς φιλικὰς χριστιανικὰς οἰκίας, ἐλπίζουσαι ὅτι ἐκεῖ, ἐν περιπτώσει ταραχῶν θὰ εὑρισκον σωτηρίαν. Οἱ φρονιμώτεροι τῶν τούρκων ἐγνώριζον ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ τούρκοι θὰ διέτρεχον μέγαν κίνδυνον, διότι δὲν εἶχον πλέον νὰ κάμουν μὲ ἀρμενίους. Οἱ χριστιανοὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Ἀνατολῆς εἶνε ὀλιγαριθμότεροι τῶν τούρκων, ἀλλ' εἰς μίαν τῶν τούρκων ἐπίθεσιν, δύνανται νὰ κάμουν φοβεράν θραῦσιν καὶ οἱ χριστιανοὶ εἰς τοὺς τουρκικοὺς ὄχλους.

Τὰς παραμονὰς τοῦ Πάσχα, ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος πολλῶν χριστιανῶν εἶχε πλέον κορυφωθῇ καὶ οἱ φαυλόβιοι ζεῖμπέκai διέδιδον μετ' ἐπιτάγῃ ὅτι ἀφεύκτως τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα θὰ

ἀρχίσουν νὰ κάπτουν τοὺς γκριαούριδες. Ὁ περισ-
σότερος φόβος παρετηρεῖτο εἰς τὰς γυναῖκας αἰ-
νινες δὲν ἔπαυον κλαίουσai, καὶ ἀνάμενουςai τὸ
τέλος. Ἀλλ' ἀδικοὶ φόβοι, ὡς ἀπεδείχθη ἐκ τῶν
ὑπτέρων. Πλεῖστα ἐπεισόδια ἔλαβον χώραν τότε.
Ἐν Ἀἰδινίῳ, νύκτα τινὰ εἶχεν ἐρίσει οἰκογένειά
τις χριστιανικὴ ἐν μέσῳ τῆς ἐλληνικῆς συνοι-
κίας. Ἐκ τῶν ἐξερχομένων δὲ φωνῶν οἱ γείτονες
ἐνόμισαν ὅτι οἱ τοῦρκοι ἐπέπεσον· πάραυτα τότε
διεδόθη καθ' ἅπασαν τὴν πόλιν ὅτι οἱ τοῦρκοι
σφάζουν. Ἄλλοι μὲν ἐκ τῶν χριστιανῶν ὠπλί-
ζοντο, ἄλλοι δὲ ἔσπευδον νὰ βεβαιωθῶσιν. Τί θὰ
συνέβαινε τότε ἂν οἱ τοῦρκοι ἐξηρεθίζοντο; Ἀλλὰ
καὶ οἱ σπεύσαντες τοῦρκοι μετὰ τῆς ἀστυνομίας
ἐφάγησαν συνετοί.

Ἡ τελετὴ τῆς Ἀναστάσεως τότε εἰς τινὰς
πόλεις καὶ χωρία τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐγένετο, ἐκ φό-
βου, κατὰ τὴν ἑκτὴν ὥραν τῆς πρωΐας ἄνευ τῶν
συνήθων πυροβολισμῶν καὶ πυροτεχνημάτων. Αἱ
περιστάσεις ἐπέβαλον μέγαν περιορισμὸν εἰς πάν-
τα. Ἡσυχία μεγίστη. Πᾶς τις μετὰ φόβου καὶ
ὑποψίας ἐξήρχετο ἐν ὥρᾳ νυκτὸς ἐκ τῆς οἰκίας
του. Τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα μεγάλη κατῆφεια

καὶ τρόμος εἶχε καταλάβῃ τὰς γυναῖκας. Πολλοὶ ἐδίσταζον νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐκ φόβου μὴ καθ' ἑαυτὸν ἐπιτεθῶσιν κατ' αὐτῶν οἱ τοῦρκοι. Εἰς τοιοῦτον σημεῖον εἶχε φθάσει ὁ φόβος. Ἄλλ' ἄδικοι φόβοι. Τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα διήλθον οἱ φοβούμενοι καὶ οἱ μὴ λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὰς ἀπειλάς, ἄνευ τινὸς ἀπευκταίου. Τινὲς γνωρίζοντες τὰς κατὰ τὴν ἐναρξιν τοῦ πολέμου σταλείτας πανταχοῦ αὐστηρὰς διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεως, οὐδεμίαν ἐδίδον πρσοχὴν εἰς τὰς περὶ σφαγῶν ἀπειλάς. Πράγματι εἶχον σταλεῖ τοιαῦται διαταγαί. Τὸ διάταγμα ἐκεῖνο, σὺν ταῖς ἐν αὐτῷ παραινέσεσιν, ἐμπεριεῖχε καὶ ἀπειλάς πρὸς τοὺς τούρκους, ὅτι δηλαδὴ ἐν περιπτώσει καθ' ἣν τοῦρκος τις ἤθελε κακοποιήσῃ χριστιανόν, θὰ ἀπηγχονίζετο. Ἐνεκα λοιπὸν τῶν αὐστηρῶν μέτρων τῆς Κυβερνήσεως, οἱ μὲν γνωρίζοντες τὰς διαταγὰς χριστιανοὶ δὲν ἀνησυχοῦν, οἱ δὲ τοῦρκοι φαινομενικῶς μόνον ἐδείκνυν καὶ μετὰ ταῦτα σημεῖα ἀγριότητος καὶ ἐρεθισμοῦ. Ἡ ἀστυνομία εἰς οὐδένα τοῦρκον ἐπέτρεπε νὰ συχνάζῃ εἰς τὰ καφενεῖα τῶν χριστιανῶν. Ἀλλοίμονον δὲ εἰς ἐκείνους τοὺς τούρκους τοὺς συλλαμβανομένους ὑπὸ τῆς

ἀστυνομίας τὴν νύκτα ἐν τοῖς καφεναείοις τῶν χρι-
στιανῶν ! ἐδέροντο ἀνηλεῶς καὶ ἐφυλακίζοντο.
Ἄλλ' ὁ τοῦρκος ὅσον καὶ ἂν τιμωρηθῇ, ἕνεκα τῶν
βαρβάρων αὐτοῦ ἐνστίκτων, δὲν δύναται παρὰ τὰ
εἶπη τὸ γκριαοῦρ καὶ τὰ ἀπειλήσῃ τὸν χριστιανόν.
Δὲν ἐπιθυμῶ τὰ κατηγορήσω ὅλους τοὺς τούρ-
κους, διότι ἐν Ἀνατολῇ ὑπάρχουσι καὶ πολλοὶ
τούρκοι λίαν φιλήσυχοι, αἵτινες πάντοτε ἐπιθυ-
μοῦσι τὰ διάκηνται εἰρήνικῶς πρὸς τοὺς χριστια-
νοὺς· εἶνε ὅμως ἄξιοι πάσης κατηγορίας καὶ ἀπο-
στροφῆς οἱ φαυλόβιοι ἐκ τῶν τούρκων, οἱ διαβα-
σμένοι ἢ μουλάδες, οἱ ἱεροδιδάσκαλοι οἵτινες πάν-
τοτε ἀγρίως βλέπουσι τὸν χριστιανόν. Οὗτοι οἱ
ἀνεξίθρησκοι διδάσκαλοι τοῦ λαοῦ νομίζουσιν ὅτι
ὁ φονεύων τοῦρκος χριστιανὸν πηγαίνει εἰς τὸν πα-
ράδεισον. Θὰ ἦτο δὲ μακρηγορία ἂν ἐνταῦθα ἐξέ-
θετον ἀπάσας τὰς ἀξιώσεις, τὰς βαρβαρότητας,
τὰς ιδέας, καὶ θηριωδίας τῶν πρασίνων τούτων κε-
φαλῶν.

Τὸ ἀκόλουθον συμβὰν ἀρκεῖ τὰ πείσῃ τινα ὅτι
οἱ διαβασμένοι οὗτοι, ἢ οἱ διδάσκαλοι τῶν τούρκων,
τυγχάνουσιν οἱ αἰμοβορώτεροι πάντων. Ἐν καιρῷ
τοῦ πολέμου εὐρίσκόμενος ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς

Ἀνατολῆς παρὰ τὸ Ἰκόνιον, ἠθέλησα μίαν ἡμέραν
 νὰ μεταβῶ χάριν ἀναψυχῆς εἰς τι χωρίον, ἀπέ-
 χον ὥραν τῆς προσωρινῆς κατοικίας μου. Φθάσας
 εἰς αὐτὰ, καὶ οὐδόλως ὑποπτευθεὶς τι, προὔχωρη-
 σα εἰς τὴν ἐτέραν ἄκραν ἐκεῖ ἔξωθεν οἰκίσκου τινὸς
 ἐκάθηντο δέκα τοῦρκοι ἀγρόται, ἐν τῷ μέσῳ δ'
 αὐτῶν καὶ μία πρασίνη κεφαλὴ, ἥτοι διαβασμέ-
 νος, ὅστις μὲ παρετήρει ὡς τίγρις· συνάμα δὲ
 ἔστρεφε πρὸς τοὺς παρακαθημένους καὶ ἐψιθύριζεν.
 Ἡ πρώτη ἐρώτησίς των πρὸς με ἦτον: Κίμκα-
 ζανίορ μου χαρεπετέ; ἥτοι ποῖοι κερδίζουσιν
 εἰς τὸν πόλεμον; Εἰπὼν δὲ αὐτοῖς ὅτι οὐδὲν γνω-
 ρίζω περὶ τοῦ πολέμου, ἠρώτησάν με: ῥα γιὰ
 μισιν γιὰ χουτ γισουνάν; ἥτοι ὀθωμανὸς
 ἢ πῆκοος εἶσαι ἢ ἑλλην; Εἰπὼν δὲ ὅτι εἶμαι ῥαγιαῶς
 καὶ πεισθέντες ἐκ τοῦ φεσίου ὅπερ ἐξ ἀνάγκης οἱ
 χριστιανοὶ ἐδέχθημεν εἰς τὴν κεφαλὴν μας εἰπόν-
 μοι νὰ φύγω, διότι δὲν τοῖς ἐξεφράσθην ὡς ἐπεθύ-
 μουν νὰ ἀκούσωσιν. Εἰς τί δὲ παρώτρυνε τοὺς κα-
 θημένους ἐκείνους ὁ διαβασμένος τῶν, ὅταν ἀπε-
 μακρύνθην ὀλίγον, (τοῦτο ἔμαθον μετὰ τινὰς ἡμέ-
 ρας παρὰ τινος τούρκου, καθημένου ἐκεῖ, ὅστις μὲ
 ἐγνώριζε προηγουμένως.) Ἐβίαζέ τινὰς νὰ ὀρμή-

σωσι καὶ νὰ μὲ φονεύσωσιν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ γνωρίζων με ἐκεῖνος τοῦρκος εἶπεν εἰς τὸν διαβασμένον ἐκεῖνον ὅτι εἶμαι τῆς ἐξουσίας ἄνθρωπος, παρητήθησαν τοῦ σκοποῦ τῶν. Ὁ ἀγρότης ἐκεῖνος τοῦρκος ἦτο φρονιμώτερος καὶ σκεπτικώτερος τοῦ διαβασμένου ἐκεῖνου θηρίου.

Ἀλλὰ τὸ κωμικὸν καὶ γελοῖον ἐν καιρῷ τοῦ μεταβαίνοντος στρατοῦ ἦτο ἡ ἀλλαγὴ τοῦ καλύμματος τῆς κεφαλῆς, ἀπὸ πῖλον δηλαδὴ εἰς φέσιον. Πολλοί, οἵτινες ἀπηχθάνοντο τὸ φέσιον, ἠναγκάσθησαν νὰ φορέσωσι τοιοῦτον. Πανταχοῦ λοιπόν, ὅπου τις ἔστρεφε τὸ βλέμμα ἔβλεπε κόκκινα ἰγδία. Καί τινες τότε ἀρχαιολόγοι ἠναγκάσθησαν νὰ δεχθῶσι τὸ φέσιον ἵνα ἀποφύγῃσι τὸν λιθοβολισμόν. Ἀλλοίμονον δὲ εἰς τὸν μεταβαίνοντα ὅποιονδήποτε καιρὸν εἰς τουρκικὸν χωρίον μὲ πῖλον. Πρῶτον θὰ ὀρμήσουν ὅλοι οἱ σκυῖλοι τοῦ χωρίου καὶ κατόπιν θὰ ἀρχίσῃ ὁ λιθοβολισμὸς τῶν ἀγυιοπαίδων καὶ γυναικῶν, αἵτινες μετὰ τῶν ἡμιγύμνων παιδῶν τῶν ὀλίγων διαφέρουσι τῶν Κάφρων τῆς Ἀφρικῆς. Ἀπαιτεῖται μεγάλη προφύλαξις.

Καί τοι δὲ ἐγένετο τὸ θέλημα τῶν τούρκων διὰ τῆς ἀλλαγῆς τοῦ καλύμματος τῶν χριστιανῶν,

διότι τοῦτο ἀπήτησαν αἱ ἐπιτόπαι· ἀρχαί· ἵνα μὴ ἐρεθισθῇ ὁ στρατὸς ὡς ἔλεγον, ἐν τούτοις ὅμως κατὰ τὴν διάβασιν αὐτοῦ ἐκ τῶν μερῶν τῶν σιδηροδρόμων· τινὲς ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται ἐξεδήλωσαν εἰς τοὺς χριστιανούς ὅλων τὸ μῖσος καὶ φανατισμόν των. Τίς ἐτόλμα τότε νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὰς κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς θρησκείας ἡμῶν ὑβρεῖς αὐτῶν; ὅταν τοῦτο ἐρωτήσῃς· Ἀκόμη τότε ἡ νέα γραμμὴ τοῦ σιδηροδρόμου Κασαμπᾶ δὲν εἶχε φθάσῃ εἰς τὴν πόλιν τοῦ Ἀφίον-Καρά-Χισσάρ, ἥτις τότε συνεδέετο πλέον σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὡστε ἅπας ὁ στρατὸς ἀφικνεῖτο διὰ Σμύρνης εἰς Δινέρ, τελευταῖον σταθμὸν τῆς γραμμῆς Ἀϊδινίου καὶ πλησιέστερον σημεῖον τοῦ Ἀφίον-Καρά-Χισσάρ. Ἡμέραν τινα ἐβλάβη συνολκῆτις, ἥτις ἐκόμιζεν ἐν τάγμα στρατοῦ μετὰ τῶν ἀποσκευῶν αὐτοῦ· τότε ἠναγκάσθη ὁ ὁδηγὸς τῆς ἀμαξοσταχίας νὰ ἀφήσῃ εἰς τινα μεσολαβοῦντα σταθμὸν ὀλίγα βαγόνια πόλεμοφοδίων ἵνα δυνηθῇ νὰ φθάσῃ εἰς Δινέρ· τὰ μείναντα δὲ βαγόνια ἠδύναντο νὰ φθάσωσι τὴν ἐπομένην. Ἰδὼν ὅμως ὁ ἀξιωματικός τοῦ τάγματος ἐκείνου (ὅπερ καθολοκληρίαν

κατεστράφη ὡς ἐγνώσθη) ὅτι ἔλιπον τινὲς ἀπο-
σκευαὶ ἤρξατο ὑβρίζων πάντας, διότι ὑπέθετο ὅτι
ἐγένετο ἀπὸ σκοποῦ ἢ καθυστέρησις. Δὲν ἔπαυσε
δὲ ὑβρίζων καὶ βλασφημιῶν, ὁ ἀτάσθαλος ἀξιωμα-
τικός, ὅτε μὲ τὴν ἐταιρίαν τοῦ σιδηροδρόμου καὶ
τοὺς ὑπαλλήλους αὐτῆς ὅτε δὲ τοὺς Ἑλλήνας μέ-
χρις οὗ ἀφίχθησαν αἱ ἀποσκευαὶ του. Φαίνεται,
προησθάνετο ὅτι δὲν θὰ ἐπιστρέψῃ. Ὁ τελευταῖος
ἐκεῖνος σταθμὸς τῆς ἀποβιβάσεως τοῦ στρατοῦ,
ἐπὶ δύο ἢ τρεῖς ἐβδομάδας εἶχε μεταβληθῇ εἰς
ἀληθῆ κοπρῶνα. Ὁ στρατὸς πολλάκις παρεξέτρε-
πετο εἰς τὰ χωρία, ἔνθα ὑπῆρχον χριστιανοί· ποῖος
δὲ ἐκ τῶν χριστιανῶν ἐτόλμα νὰ ὁμιλήσῃ; Ἐβλα-
σφήμουν, ἤρπαζον, ἔδερον, ὑβρίζον ἀνενοχλήτως.
Τὰς τοιαύτας παρεκτροπὰς ἔπραττον, διότι ἐγνώ-
ριζον ὅτι τῶν πλείστων τὰ ὅσα θὰ μείνωσιν εἰς
τὸ πεδῖον τῶν μαχῶν.

Ὅτε δ' ἐγνώσθη ἡ ὀπισθοχώρησις τοῦ Ἑλλη-
νικοῦ στρατοῦ, τότε καὶ οἱ μὴ ἀναγνώσαντες ἐκ
τῶν τούρκων οὐδέποτε ἐφημερίδα, ἐζήτουν τοιαύ-
την ἵνα μάθωσι τὰς νίκας. Ἐβλεπέ τις τότε καὶ
ἀνεγίνωσκον ἐφημερίδας ὁ μὲν ἐν μέσῃ ὁδῷ εἰς ἐπή-
κοον δέκα τὰγκαλακ ὁ δὲ ἐν τοῖς σταθμοῖς εἰς

ἐπήκοον τῶν χαμαλίδων. Ταῦτα δὲ ἐγένοντο πρὸς ἐπίδειξιν καὶ πείσμα τῶν χριστιανῶν. Τὸ δὲ γελοιωδέστερον ἦτο νὰ βλέπη τις κρατοῦντα ἀντιστρόφως ἐφημερίδα καὶ προσποιούμενον ὅτι ἀναγινώσκει, ἐνῶ δὲν ἐγνώριζε γρῦ. Ζεῖμπέκης νὰ κρατῇ εἰς χεῖρας ἐφημερίδα! δὲν ὑπάρχει κωμικώτερον. . . . Ἐκ τῶν σπουδαίων αὐτῶν ἐφημερίδων ἐπληροφοροῦντο οἱ τοῦρκοι τὴν ὀπισθοχώρησιν τῶν Γιουνανλίδων καὶ πολλοὶ ἠλπίζον ὅτι θα ἐπιστρέψωσιν πάντες ἐκ τοῦ πολέμου· καὶ διατὶ νὰ μὴ ἐλπίζωσιν οὕτως ἀφοῦ αἱ σπουδαῖαι ἐφημερίδες ἦσαν πολὺ ἐπιφυλακτικαί, ἀποφεύγουσαι τὴν δημοσίευσιν δυσαρέστων λεπτομερειῶν; οὐλοῦντο καὶ οἱ τοῦρκοι καὶ οἱ Ἕλληνες.

Τέλος ἔφθασε καὶ ὁ καιρὸς καθ' ὃν πᾶς τις ἀνέμενε τὸν συγγενῆ του ἐν Ἀνατολῇ, ἦτοι ὁ μὲν τὸν Ἀλῆν του, ὁ δὲ τὸν Γιουσούφην του, ἕτερος τὴν Χασάνην του, ἄλλος τὸν Μεμέτην του. Πολλοὶ ἐκ τῶν ἀναμενόντων τούρκων ἠρώτουν τοὺς ἐπιστρέφοντας ἐκ τοῦ πολέμου λέγοντες: Οὐ λέν ἐμσερί, μπιζίμ. Χασάν γκιορτοῦν, ἦτοι· «βρὲ πατριώτη τὸν ἰδικό μας Χασάνην τὸν εἶδες;» Ἄλλος δὲ δακρύων ἠρώτα: ἄτζαπα μπιζίμ? Ἰπράμ γερίμι καλδί; οὐ λέν

σ' ἐν ἑτς γκλ'όρμεδιν; ἦτοι «ἄρά γε ὁ Ἰ-
πράμης μου ὀπίσω ἔμεινε; βρέ σύ, διόλου δὲν
τὸν εἶδες;» Δὲν ἐγνώριζον οἱ δυστυχεῖς ὅτι χιλιά-
δες Γιουσούφηδες, Ὀμέρηδες, Ὀσμάνηδες, Μεμέ-
τηδες, ἔμειναν ἀληθῶς ὡς λιπασμός τις τῶν πε-
δίων τοῦ Βελεστίνου καὶ Δομοκοῦ.

Οὐδεμία δὲ ἀμφιβολία, ὅτι εἰς πλεῖστα μέρη
τῆς Ἀνατολῆς, ἀκόμη ὑπάρχει ὁ φόβος καὶ τρό-
μος εἰς τοὺς ἐπιστρέψαντας στρατιώτας καὶ ἀ-
ξιωματικούς τούρκους ἐκ τοῦ πολέμου. Ἄν δὲ
ποτὲ προσκληθῶσιν εἰς τὰ ὅπλα πάλιν οἱ ἐπιζή-
σαντες ἐκ τοῦ πολέμου τούρκοι ἵνα παραταχθῶσιν
ἀπέναντι τῶν Ἑλλήνων στρατιωτῶν, δὲν θὰ εὐ-
ρεθῶσι πρόθυμοι ἐξ ἐκείνων οὔτε 2500, ἔνεκα
τοῦ τρόμου καὶ τῶν μεγάλων δεινῶν. Ἐκτὸς δὲ
ὅτι οἱ τούρκοι σφόδρα φοβοῦνται τὸν μετὰ τῶν
Ἑλλήνων πόλεμον, ὡς οἱ ἴδιοι τὸ λέγουσι, σκέ-
πτονται καὶ τὰς κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν εἰς τὰς
πατρίδας των φοβεράς κακουχίας καὶ στέρησεις,
διὰ τοῦτο καὶ πολλοὶ αὐτῶν λιποτακτοῦσιν. Ἰνα
δὲ μὴ συλληφθῶσι, τινὲς μὲν βιοῦσι ληστρικῶς,
ἄλλοι φεύγουσι μακρὰν τῶν χωρίων των, ματαίως

ὁμῶς, καὶ ἄλλοι ἐξακολουθοῦσι νὰ κρύπτονται πάντοτε.

Καὶ διατὶ νὰ μὴ πράττωσιν οὕτως ἀφοῦ πολ-
λάκις οἱ δυστυχεῖς οὗτοι κατὰ τὴν ἐκ τοῦ πολέμου
ἐπιστροφὴν κλείονται ἐν φορτηγαῖς ἀμάξαις τῶν
σιδηροδρόμων ὡς κτήνη, ἵνα σταλῶσιν εἰς τὰς πα-
τρίδας των· ἀφοῦ πολλοὶ καταστρέφονται ὀλοτε-
λῶς, ἀφίνοντες τὰ ὀλίγα αὐτῶν ὑπάρχοντα ἔρ-
μαία τῆς τύχης των. Ὡς ἐκ τούτου, ὀλίγοι εἶνε
οἱ πρόθυμοι πρὸς τὴν φωνὴν τῆς πατρίδος των.

Περιοριζόμενος εἰς ταῦτα μόνον ἀναφορικῶς
τῆς καταστάσεως τῶν τούρκων στρατιωτῶν, ἀνα-
φέρω καὶ τὰς ἀθλιότητας τῶν ἑβραίων, παρατη-
ρηθεῖσας διαρκοῦντος τοῦ πολέμου, ἵνα μάθῃ ὁ Ἑλ-
λην ὅτι οἱ ἐλεεινοὶ οὗτοι ἄνθρωποι τολμῶσι, καὶ ἐν
αὐτῇ τῇ ἐλληνικωτάτῃ Σμύρνῃ ἐν ἣ τὸ ὑπὲρ τῆς
Ἑλλάδος αἶσθημα εἶνε βαθέως ἐρριζωμένον, νὰ χύ-
νωσι τὸν ἑβραϊκὸν ἐκείνον ἰόν, μὴ δυνάμενοι νὰ
σκεφθῶσι τὰς συνεπείας, τῶν χαμερπῶν, ἢ μᾶλλον
θηριωδῶν πράξεών των. Ἴδου δὲ πὶ συνέβη ἐν
Σμύρνῃ διαρκοῦντος τοῦ πολέμου. Ἑβραῖοί τινες,
πωληταὶ λεμονίων ἢ ὠν, μὴ συναισθανόμενοι
ὅτι ζῶσιν οἱ πλεῖστοι ἀπὸ τὸν ὄβολόν τοῦ χρι-

στιανοῦ, μὴ σκεπτόμενοι ὅτι ἐὰν ὁ χριστιανὸς δὲν ἀγοράσῃ τι ἀπ' αὐτούς, θὰ ἀποθάνωσιν ἐκ τῆς πείνης, ἐτόλμησαν νὰ φωνάζωσιν ἀναισχύντως ἐν ταῖς ὁδοῖς· «πέντε λεμόνια ἓνα μεταλλίκι, δέκα Ἑλληνες ἓνα μεταλλίκι.» Τὰ τοιαῦτα ὁμῶς δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐπαναλάβωσι, διότι οἱκοδ' ἐσποινά τις ἀκούσασα ταῦτα καὶ ἀγανακτήσασα, ἐκάλεσε τὸν βρωμερὸν ἵνα εἴπῃ αὐτῇ τί ἐννοεῖ φωνάζων τοιαῦτα. Αὐτὸς δὲ μὴ ἐννοήσας τί θὰ συμβῇ τότε ἐπανελάβε καὶ τῇ κυρίᾳ τὰ ἴδια ἢ ἑλληνὶς ἐκείνη στίγμαίως ἀρπάσασα ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ τὰ ὡὰ καὶ τὰ λεμόνια τοῦ τὰ ἐκτύπησε κατακρηφαλα δέρουσα αὐτὸν δικαίως.

Γνωσθέντος τοῦ πράγματος τότε, πολλοὶ χριστιανοὶ κατεδίωκον καὶ ἔδερον τοὺς ἑβραίους. Ἐπὶ πολλὰς δὲ ἡμέρας οὐδεὶς τοιοῦτος πωλητὴς ἐτόλμησε νὰ ἐμφανισθῇ εἰς τὰς χριστιανικὰς συνοικίας. Ἐὰν δὲ ὁ πόλεμος διήρκῃ ἐπὶ πολὺ, πολλοὶ ἐκ τῶν ἑβραίων θὰ ἐλιμοκτόνουν. Πρὶν ἀκόμη ἀνατείλῃ ὁ ἥλιος, ὁ ἑβραῖος τῆς Σμύρνης εὐρίσκεται εἰς τὰς ἑλληνικὰς συνοικίας ἰκετεύων νὰ ἀγοράσῃ τι ὁ πελάτης ἢ νὰ εὕρῃ παλαιὰ παπούτσια ἢ ῥάκη.

Ἡ ἀρχὴ τότε ἔπραξε τὸ καθήκον τῆς τιμῶ-

ρίσασα πολλοὺς ἑβραίους, ἀλλὰ κατὰ τὸ φαινό-
μενον, διότι ἐνέπαιζον τοὺς Ἑλληνας. Ἀλλ' οἱ
ἑβραῖοι μήπως δὲν ἐπρόσδιδον ἐνίοτε εἰς τὴν ἀστυ-
νομίαν τοὺς ἐλληνικὰς ἐφημερίδας πωλοῦντας χρι-
στιανούς; Πόσαι συλλήψεις ἔγειναν διὰ τῆς προ-
δοσίας! Καὶ ἀφοῦ κατέσχεν ἡ ἀστυνομία ἐλλη-
νικὰ φύλλα τί τὰ ἔκαμνε νομίζετε; Τὰ ἐπώλει καὶ
αὕτῃ κρυφίως, ἵνα καρπωθῇ τὴν ἀξίαν αὐτῶν.
Ἐνίοτε ὑποβοηθεῖ καὶ τοὺς λωποδύτας ἢ φαυλο-
βίους εἰς τὸ τίμιον ἔργον των, καὶ πάσχουσιν οἱ
φιλήσυχοι χριστιανοὶ ἐκ τῆς μάστιγος ταύτης.
Πόσας ἀνομίας πράττουσιν οἱ ἄνθρωποι οὗτοι τῆς
ἀρχῆς, καὶ οἱ ὅποιοι μένουσιν ἀτιμώρητοι πάν-
τοτε!

Τὰ δεινὰ τῶν ὁδοιπορούντων. — Τὰ δερβένια. —
Οἱ ἀγάδες. — Οἱ τεσκερέδες. — Τὸ πρόστιμον. — Αἱ
προλήψεις τῶν Τούρκων. — Αἱ περιπέτειαί τῶν σι-
δηροδρόμων. — Οἱ διαμελιζόμενοι τοῦρκοι.

Πρὸ τῆς κατασκευῆς τῶν σιδηροδρόμων ἐν Μι-
κρᾷ Ἀσίᾳ, οἱ βουλόμενοι νὰ κατέλθωσιν ἐκ τῶν
ἐσωτερικωτέρων μερῶν εἰς Σμύρνην ἢ ἀλλαχοῦ
τοῦ νομοῦ Ἀϊδινίου, εἴτε χάριν ἐμπορικῶν ἔργα-

σιῶν, εἴτε πρὸς εὐρεσιν ἐργασίας, ἢ νὰ ἐπιτρέψω-
σιν, ἐδοκίμαζον μεγάλα δεινά, πολλάκις δὲ ἀφι-
νον τὰ κόκαλα καθ' ὁδόν. Ἐνίοτε καὶ τοῦρκοι
ἀκόμη διηγοῦνται εἰς χριστιανούς τὰ ἄλλοτε δεινά
τῶν μεταβαινόντων ἀπὸ τὰ μέρη τοῦ Ἰκονίου εἰς
τὰ μέρη τοῦ Ἀιδινίου καὶ τὰνάπαλιν.

Κατ' ἐκείνην λοιπὸν τὴν ἐποχὴν, οἱ ὁδοιποροῦν-
τες ἵνα ἀποφεύγωσι τὴν ληστείαν ἤνοῦντο πολ-
λοὶ καὶ ἀπετέλουν συνοδείας ἐκ δέκα ἢ δεκαπέντε
προσώπων, ἵνα οὕτω ἀποφεύγωσι τῶν ὀνύχων τῶν
ἐνεδρευόντων ληστῶν. Οἱ τοιοῦτοι κακοῦργοι, πρὸ
τῆς εἰσχωρήσεως τῶν σιδηροδρόμων εἰς τὸ ἐσωτε-
ρικὸν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἐνήδρευον πάντοτε τοὺς
διαβάτας εἰς στενάς διόδους, τὰ σημερινὰ δερβέ-
νια ἢ κλεισωρίας, ἐκ τῶν ὁποίων ἦτο ἀδύνατον νὰ
μὴ διέλθῃ ὁ ὁδοιπόρος. Ὀνομαστὰ τινὰ τοιαῦτα
δερβένια ἐν τῇ δυτικῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἅτινα εἶνε
μάρτυρες οὕτως εἰπεῖν τῶν φρικωδῶν ἐκείνων δρα-
μάτων εἶνε τὰ ἀκόλουθα: Τὸ ἐν Φρυγίᾳ ἐπὶ τῶν
βορείων ὀχθῶν τῆς λίμνης Ἀναύας (τουρκιστὶ
Ἀτζι τοῦζ γκιὸλ) ἔνθα σήμερον διέρχεται ὁ σι-
δηρόδρομος τοῦ Ἀιδινίου. Τὸ πρὸς Ν τῆς Φιλα-
δελφείας (Ἀλάσεχιρ) ἔνθα καὶ χωρίον Δερβέντ.

ΤΟΥΡΚΙΚΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ

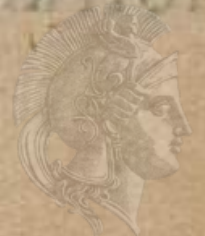
3

Τὰ πρὸς τὰ ΒΔ τῆς λίμνης τοῦ Ἐγιδίου ἐν Φρυγίᾳ πιθανὸν τὸ λεγόμενον Κιζ-καμπάν κ.τ.λ.

Εἰς ταῦτα λοιπὸν καὶ εἰς πλείστα ἄλλα, οἱ λησταὶ κατασκευάζοντες μικρὰ προχώματα ἐνίοτε, ἢ κρύπτρας ἐνήδρευον ὡς εἶπον, τοὺς ὁδοιπόρους, οἵτινες μὲ ἐν τ ε σ λ ἰ μ ὅ λ ἦτοι παραδοθεῖτε, τοὺς συνελάμβανον καὶ ἀφοῦ ἀφήρουν ὅ,τι ἔφερον μεθ' ἐαυτῶν, ἄλλους μὲν κατεκρεαύργουν, ἄλλους δὲ ἐθανάτωνον διὰ κρεμάματος ἐπὶ τῶν παρακειμένων δένδρων. Ἀλλὰ τοιοῦτοι συστηματικοὶ λησταὶ εὐρίσκωντο τότε καὶ ἐντὸς χωρίων τουρκικῶν, ληστεύοντες τοὺς διαβάτας ἀνενοχλήτως. Ὁ ταξειδεύων σήμερον ἐν Ἀνατολῇ καὶ διερχόμενος ἐκ τῶν μερῶν τούτων τῶν ληστειῶν εἴτε διὰ σιδηροδρόμου, εἴτε ἄλλως πως, παρατηρεῖ διεσπαρμένους τάφους τῶν φονευομένων τότε ὁδοιπόρων, οἵτινες ἀναμνησκουσι τὴν τρομερὰν τότε κατάστασιν.

Τινὲς τοῦρκοι φημίζονται σήμερον εἰς παλλὰ χωρία ἐπὶ πλούτῳ, λέγοντες οἱ θαυμασταὶ αὐτῶν λόγου χάριν, ὅτι, ὁ Μπεκὴρ μπέης ἔχει εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ ὀλόκληρου τοῦ χωρίου εἰς ὃ κατοικεῖ καὶ τόσα χρήματα ὁ Ὅσμαν ἀγᾶς ἔχει πέντε

τ σ ι φ λ ί κ ι α ἤτοι ἐπαύλεις, καὶ διακοσίας καμῆ-
λους· ὁ ἄλλος ἄγᾶς κέκτηται ἑκατὸν ὑποζύγια καὶ
τριῶν χιλιάδων στρεμάτων ἀγρούς. Ἐκαστον δὲ
χωρίον σχεδὸν σήμερον ἔχει καὶ τὸν ἀγᾶν του,
τὸν μπέη του, τὸν σατράπην του, ὅστις εἶνε τὸ
λύειν καὶ δεσμεῖν, ὁ ἄλλοτε δηλαδὴ ἀρχιληστής
ἢ υἱὸς ἢ ἑγγονος ἐκείνου, ὁ καὶ νῦν παρὰ πάντων
τιμώμενος διὰ τὰ πλούτη του, ἅτινα ἀπέκτησεν
ἐκ τῶν ἄρπαγῶν, ἐνεδρεύων εἰς τὰ δερβένια τοὺς
δυστυχεῖς ὁδοιπόρους. Οἱ διάγοντες πρὸ τῆς εἰσχω-
ρήσεως τῶν σιδηροδρόμων βίον ληστρικόν, σήμερον
τυγχάνουσι μπέηδες καὶ σατράπαι! Καὶ τὸ γε-
λοιωδέστερον, ἐνῶ ἄλλοτε ἦσαν ζεῖμπέκαι φοβε-
ροὶ σήμερον θελουσι νὰ ἐνδύωνται εὐρωπαϊκῶς!....

Ἀλλὰ καὶ τὰ σημερινὰ δεινὰ τῶν διὰ τῶν σι-
δηροδρόμων ταξιδευόντων εἰσὶν ὅμοια σχεδὸν τῶν
ἀνωτέρω, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἡ ζωὴ χαρίζεται.
Σήμερον ἐνεδρεύουσιν ἄλλου εἴδους λησταὶ εἰς τὰς
πόλεις καὶ εἰς τινὰς σιδηροδρομικοὺς σταθμούς,
ἀναμένοντες τοὺς τυχόν ἐπιβάτας ἵνα ἀφαιρέσωσιν
ἀπ' αὐτῶν διὰ τοῦ γ κ ε ζ ᾶ (προστίμου) τὰ ὀλίγα
χρήματα. Οὗτοι δὲ ὀνομάζονται τεσκερετζήδες.
Οἱ ἄρπαγες οὗτοι ἀναμένοντες εἰς τινὰς τελευταί-

ους σταθμούς τῶν σιδηροδρόμων, συλλαμβάνουσι ἀδιακρίτως τοὺς ἐξ ἄλλων νομῶν ἐρχομένους ἐπιβάτας καὶ τὰν ἀπαλιν, ζητοῦντες τὸν τεσκερέ, ἤτοι τὸ διαβατήριον. Καὶ ἂν μὲν τὸ διαβατήριον εἶνε ὑπογεγραμμένον δηλ. ἐν τάξει, θὰ προσπαθήσωσι παντοιοτρόπως νὰ εὕρωσιν αἰτίαν τινὰ ἵνα ὑποστῇ πρόστιμον. Ἄν δὲ δὲν εἶνε ἐν τάξει, ἢ δὲν ἔχει τις τεσκερέ τότε ἀλλοίμονον. Ἡ ἀστυνομία ἣτις ἐκτελεῖ ἐνίοτε καὶ χρέη τεσκερετζῆ θὰ ἀνακρίνη τὸν δυστυχῆ ἐπιβάτην ὡς νὰ ἔπραξε κακούργημα τι· πρέπει νὰ φυλακισθῇ καὶ κατόπιν θὰ ἀποφασισθῇ ὑπὸ τῶν εὐσυνειδήτων τούτων ἀνθρώπων τῆς ἀρχῆς τὸ ποσὸν τοῦ προστίμου, ὅπερ ῥίπτουσιν εἰς τὸ θυλάκιόν των οἱ πεινασμένοι οὗτοι λύκοι. Ὅθεν διὰ τοῦτον ἢ ἐκεῖνον τὸν λόγον ἀναγκάζονται πολλάκις ταξειδιῶται, χριστιανοί τε καὶ τοῦρκοι, νὰ ἀπατῶσιν ἐπιτηδείως τοὺς ἐπὶ τῶν διαβατηρίων ὑπαλλήλους, ὡς βλέπει κατωτέρω ὁ ἀναγνώστης.

Αἱ ἐκθεσμοὶ αὗται πράξεις τινῶν τῆς ἐξουσίας ὑπαλλήλων φθάνουσιν ἐνίοτε εἰς τοιοῦτον σημεῖον ὥστε ἀναγκάζονται τινες δικαίως νὰ ἀνθίστανται, καίτοι γνωρίζουσιν ὅτι ἔτι περισσότερο ἐπιδεινοῦ-

ται ἡ θέσις τῶν.

Ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ἐκάστη ἐν πόλει καὶ ὁπωσοῦν μεγάλῳ χωρίῳ, πλὴν τῶν παραλίῳν, γίνεται ἐβδομαδιαία ἀγορὰ εἰς ἣν συναθροίζονται πολλοὶ ἵνα ἐκθέσωσι πρὸς πώλησιν τὰ διάφορα αὐτῶν προϊόντα. Ἐπειδὴ δὲ οἱ τεσκερετζίηδες γνωρίζουσιν ὅτι πολλοὶ ἐξ αὐτῶν δὲν ἔχουν διαβατήρια, τοὺς συλλαμβάνουν ἵνα προμηθευθῶσι τοιαῦτα οἱ δυστυχεῖς οὗτοι χωρικοί, ἐκμεταλλευόμενοι οὕτω οἱ ὑπάλληλοι τὴν ἀγροικίαν τῶν χωρικῶν. Ἀλλὰ ταῦτα πράττουσιν εἰς τοὺς τούρκους καὶ σπανιώτατα εἰς τοὺς χριστιανούς.

Οὐκ ὀλίγα δὲ ἐμπόδια ἀπαντᾷ ἐνίοτε ὁ ταξειδιώτης καὶ ἐκ τῆς προλήψεως τῶν τε κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων καὶ τῶν ἀπλοϊκῶν τούρκων. Ὑπάρχουσι τοῦρκοι οἵτινες εἶνε λίαν προληπτικοὶ καὶ τοιούτους ἀπαντᾷ τις εἰς χωρία τῶν ἐσωτερικοτέρων μερῶν τῆς Μικρᾷς Ἀσίας. Ὁ προληπτικὸς τοῦρκος ὅταν ἴδῃ περιηγητὴν ἢ ἀρχαιολόγον νομίζει ὅτι διὰ κακὸν σκοπὸν μεταβαίνει εἰς τὸν τόπον του. Πολλάκις δὲ συμβαίνει, ἵνα μὴ ἐπιτρέψῃ τὴν ἐπὶ τὰ πρόσω πορείαν τοῦ περιηγητοῦ, ἐκτὸς ἂν ἔχῃ μετ' αὐτοῦ ἐπίσημον ἄδειαν. Ἀλλὰ καὶ

αὕτη ἐνίοτε δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν

Πρὸ ἐτῶν μηχανικοὶ τινὲς μιᾶς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς καταγινόμενοι εἰς καταμετρήσεις ἐν τῷ νομῷ Ἰκονίου, ἠμποδίσθησαν παρ' ἐνὸς διοικητοῦ, ὅστις φαίνεται κατὰ πρώτην φοράν εἶχεν ἰδοὶ μηχανικοὺς σιδηροδρόμου. Καίτοι οἱ μηχανικοὶ ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν ἐπίσημον ἄδειαν, ἐκεῖνος ὁμῶς ἐνόμισεν ὅτι καταμετροῦν ἐκεῖ δι' ἄλλους σκοπούς.

Ἀλλὰ καὶ οἱ ἀγροῖκοι τοῦρκοι εἶνε πολὺ προληπτικοί. Ἐνθυμοῦμαι, ὅτε πρὸ ἐτῶν τινὲς ἀρχαιολόγοι ἐπισκεπτόμενοι διάφορα μέρη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐλάμβανον ἀντιγραφὰς τῶν ἐλληνικῶν ἐπιγραφῶν ἐκ τῶν ἐρειπίων. Οἱ ἀμαθεῖς τοῦρκοι συναθροιζόμενοι γύρωθεν τῶν ἀρχαιολόγων διηρώτουν, πρὸς τί οὗτοι ἔρχονται ἐνταῦθα: Ν ἐ β ἄ ρ γ ι α ζ ι λ ι τ ἄ ς· ἤτοι τί ἔχει ἡ ἐνεπίγραφος πλᾶξ; Εἶπε εἰς τὸν τοῦρκον ὅτι αἱ ἐνεπίγραφοι πλάκες ἔχουσιν ἐντὸς χρήματα, νὰ τὰς κρύπτῃ. Εἰς τινὰς περιστάσεις, αἱ προλήψεις τῶν τούρκων λίαν ζημιοῦσιν αὐτούς· διότι καὶ τὴν πλησίαν τοῦ σιδηροδρόμου εἰς τὰ χωρία των νομίζουσι κακὸν οἶωνόν· τὸν σιδηρόδρομον θεωροῦσιν ἐπινόησιν τοῦ γ κ ι α ο ὕ ρ. Τινὲς μάλιστα τοῦρκοι θρησκο-

μανεῖς ἢ φανατικοί, καὶ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἀκόμῃ ἀπέφευγον νὰ ταξειδεύωσι κατὰ τὰς ἐορτάς των διὰ σιδηροδρόμου ἵνα μὴ πέσωσιν εἰς ἀμαρτίαν. Ὅποῖαι τῷ ὄντι ἀλλοκοτοὶ προλήψεις! Πολὺ πιθανὸν ὅμως καὶ σήμερον ἀκόμῃ, οἱ τοιοῦτοι τοῦρκοι νὰ ἀποφεύγωσι τὴν διὰ σιδηροδρόμου μετάβασιν ἀπὸ μέρους εἰς μέρος, διότι ὁ τοῦρκος πάντοτε εἶνε τοῦρκος. Μία ἐξοχότης πρὸ ἐτῶν, ἀφοῦ ἐδέχθη ἐπισκέπτῃν τινά, μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν εὐθὺς ἔπλυνε τὰς χεῖράς του, διότι ἐνόμισεν ὅτι ἐμιάνηθῃ δίδων τὴν χεῖρά του εἰς ξένον!

Παρεπιδημῶν ποτε ἐν Κωνσταντινουπόλει εἶχον ἐπισκεφθῇ δις τὸν ναὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας. Ὅτε ἡτοιμαζόμεν νὰ ἀναχωρήσω ἐκείθεν ἠθέλησα ἐκ τρίτου νὰ εἰσέλθω εἰς τὸ ποτὲ τοῦτο Τέμενος τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ὅταν ὅμως ἐζήτησα τὴν αἶδειαν παρὰ τοῦ θυρωροῦ, ὅστις εἶνε καὶ χότζας ἢ μουεζίνης, οὗτος φαίνεται μὲ ἐγνώριζε, καὶ μοῦ εἶπε παρατηρῶν με ἀσκαρδαμυκτί: Σὲν τ σὸ κ τα φ ἄ κ ε λ ὀ ν ἰ τ σ ε ρ ἔ· ὀ λ μ ἄ ς κ α ἰ ρ ἔ· ἦ-τοι, σὺ πολλὰκις εἰσῆλθες· δὲν γίνεται πλέον. Ἀρνηθεῖς δ' ἐγὼ καὶ εἰπὼν ὅτι ἄλλην φοράν δὲν εἰσῆλθον, μοῦ ἐπέτρεψεν ἀφοῦ ὅμως μὲ ἐπαρατή-

ρει ἐντὸς τοῦ ναοῦ μὲ ὑποπτον βλέμμα. Αἱ προλήψεις αὗται καθιστῶσι πολλάκις τοὺς τούρκους μωροὺς καὶ δυσοιῶνους. Ἐν Ἀνατολῇ συμβαίνουσι πολλάκις πλεῖστα ἐπεισόδια ἔνεκα τοῦ ἐλαττώματος τούτου τῶν χαιρεκάκων τούρκων.

Ἀλλ' ἄς ἀναφέρω καὶ τὰς ἐκ τῶν τούρκων ἐπερχομένας περιπετείας εἰς τοὺς σιδηροδρόμους, διότι τὰ πλεῖστα δυστυχήματα ἐν σιδηροδρομοῖς συμβαίνουσιν ἐκ τῆς μωρίας, ἀναισθησίας καὶ βαρβαρότητας αὐτῶν. Καὶ ἐκ τῆς ἀδιακρισίας αὐτῆς τούτων οὐκ ὀλίγα ὑποφέρουσιν οἱ ἐν σιδηροδρομοῖς ὑπηρετοῦντες χριστιανοί.

Πολλοὶ Τοῦρκοι, ἐπιθυμοῦσι νὰ παίζωσι πολλάκις μὲ τὰς ἀμαξοστοιχίας καὶ νὰ μὴ ἐννοῶσι τὸν κίνδυνον. Ὅθεν πλείονας τοιούτους τούρκους φέρει εἰς τὸν τάφον ἢ μωρία παρὰ ἢ ἀναισθησία. Ἄνδηλαδὴ κατ' ἕτος οἱ σιδηροδρομοὶ ἐν Ἀνατολῇ διαμελίζωσι πεντήκοντα τούρκους, οἱ τεσσαράκοντα τὴν παθαίνουσιν ἀπὸ φιλοπαιγνίαν. Ἄλλοι μὲν τολμῶσι νὰ κοιμῶνται ἐν ὥρᾳ ἀμαξοστοιχιῶν ἐπὶ τῶν σιδηρῶν ῥάβδων, ἐνῶ γνωρίζωσι ὅτι μετ' ὀλίγον φθάσει ἡ συνολκή, ἄλλοι δὲ περιπατοῦσιν ἐπὶ τῶν σιδηρῶν ῥάβδων ἐνῶ ὀπισθεν

αὐτῶν ὀλοταχῶς βαίνει ἡ συνολκὴ, καὶ ἄλλοι θέ-
λοντες νὰ δείξωσι τάχα μεγαλητέραν τόλμην,
ἥτις εἶνε μᾶλλον βαρβαρικὴ ἀνοησία, διαπερῶσι
τὸν σιδηρόδρομον κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς βαινού-
σης ταχέως συνολκῆς. Ἰδοὺ λοιπὸν πῶς μεταβά-
λονται εἰς πτώματα οἱ τολμηροὶ οὗτοι ταγκαλά-
κηδες πρὸ τῶν ὀμμάτων τῶν μηδεμίαν ἐνόχην
ἐχόντων μηχανικῶν. Αἱ ἀρχαὶ ὁμῶς θέλουσαι νὰ
ὑπερασπίζωσι τὴν περιφρόνησιν κατηγοροῦσι τοὺς
ὑπαλλήλους τῶν σιδηροδρομικῶν ἐταιρειῶν ὅτι
ἐξεπέτηδες σκοτίζωσι τοὺς ἀνθρώπους· πολ-
λάκις ὅθεν τινὲς παρὰ νόμῳ φυλακίζονται.

Ἄλλ' ἰδοὺ καὶ ἄλλος τρόπος ἀπεχθείας κατὰ
τῶν σιδηροδρόμων. Ἐνίοτε οἱ τοῦρκοι θέλοντες νὰ
ἴδωσι πῶς ἐκτροχιάζεται ἡ συνολκὴ θέτουσιν ἐπὶ
τῶν σιδηρῶν ράβδων ὀγκώδεις λίθους, ἢ ἐμπήγω-
σιν ἥλους μεταξὺ τῶν ράβδων. Ἄλλοτε πάλιν
ἄλλοι θέλοντες νὰ ἐκδικηθῶσι πυροβολοῦσι καὶ λι-
θοβολοῦσι τὰς ἀμαξοστοιχίας, ἢ ῥίπτουσιν ἐπ'
αὐτῶν, ὅτι πρόχειρον εὗρουσι, ἐμβάλλοντες τὸν
τρόμον εἰς τοὺς ἐπιβαίνοντας. Πολλάκις ὁμῶς
πολλοὶ συλλαμβάνονται ὑπὸ τῶν ἐν ταῖς ἀμαξο-
στοιχίαις, καὶ λαμβάνουσι τὰ ἐπίχειρα τῆς κα-

κίας των. "Ετυχόν ποτε ἐν ἀμαξοστοιχία τινὶ ἥτις διέτρεξε μέγαν κίνδυνον ἐκ τινῶν ἡμιαγρίων τούρκων. Σταθείσης ὁμῶς τῆς ἀμαξοστοιχίας, συνελήφθησαν ἀμέσως ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ κακοποιοί. "Εβλεπέ τις αὐτοὺς τρέχοντας τῇδε κακεῖσε μὲ τὰ βραχέα των βραχία, ἵνα κρυβῶσι· θέαμα ἄξιον γέλωτος.

Ἡ τιμωρία ὁμῶς ἠλάττωσε σήμερον τὰς τοιαύτας τῶν σιδηροδρόμων περιπετείας. "Αλλ' αἱ ἀμαξοστοιχίαι συχνὰ αἵματοῦνται ἐκ τῶν τουρκικῶν πτωμάτων, διότι οἱ τοῦρκοι εἶναι πόσον ἀναίσθητοι, ὥστε καὶ ἑκατὸν τοιαῦτα κτήνη νὰ διαμελίζωνται ὑπὸ τῶν σιδηροδρόμων, δὲν σωφρονίζονται διότι εἶνε τοῦρκοι καὶ τὰ τούρκικα κεφάλια δὲν μεταβάλλονται ποτέ· πάντοτε θὰ καλῶσι τὴν ἀμαξοστοιχίαν γκλαουροῦν ἐσέκ καὶ θὰ ᾔνε πόρρω τοῦ ἀνθρωπισμοῦ.

Τὰ βάρβαρα ἦθρ. — Ἡ προσευχή. — Τὸ Ραμαζάνιον. — Τὸ Τζαμί. — Οἱ πίπτοντες μιναρέδες. — Ὁ Σταυρός. — Οἱ ντετέδες ἢ οἱ δῆθεν ἅγιοι τῶν τούρκων. — Οἱ χατζῆδες.

Τὰ μετὰ τῶν χριστιανῶν καὶ τούρκων πα-

τροπαράδωτα πάθη εἶνε μία αἰτία τῆς βαρβαρότητος τῶν τούρκων, ἣν δηλοῦσιν, ἰδίως οἱ ἀγροῖκοι καὶ εἰς τὴν οἰκίαν των, καὶ εἰς τὰς μετὰ τῶν χριστιανῶν διασκεδάσεις, καὶ καθ' ὁδόν, καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας περιστάσεις. Ὁ τοῦρκος φαίνεται ὅτι θεωρεῖ καθῆκόν του νὰ φανερῶνῃ τὴν βαρβαρότητα του διὰ διαφόρων τρόπων, ἣν πολλάκις μεταχειρίζεται διὰ πείσμα τοῦ χριστιανοῦ.

Τὰ χρηστὰ ἦθη παρὰ τοῖς τούρκοις εἶνε ἄγνωστα. Πολλάκις λέγοντες εἰς τὸν χριστιανὸν βάρβαρον λόγον, καὶ μὴ γνωρίζοντες τὴν ἔννοιαν αὐτοῦ, γίνονται γελοῖοι, διότι ἡ κατηγορία στρέφεται εἰς τοὺς ἰδίους. Συμβαίνει ἐνίοτε, τοῦρκος μετὸν ὄνον του νὰ ἀπαντήσῃ καθ' ὁδὸν χριστιανὸν διαβάτην. Ἐνῶ δὲ καθ' ὅλον τὸν δρόμον εἶνε σιωπηλός, ἅμα ἴδει πλησίον του τὸν χριστιανόν, κτυπᾷ τὸν ὄνον του καὶ λέγει ὀργίλως: ν τ ἔ γ κ ι α ρ ο ὕ ν μ α λ ί · ἥτοι περιπάτα κτῆμα τοῦ ἀπίστου. Ἀφοῦ τὸ ζῶον εἶνε ἰδικόν του κτῆμα, λέγει τόσον ἀνοήτως τὸ γ κ ι α ρ ο ὕ ν μ α λ ί ἵνα δείξῃ τὸ πάθος του πρὸς τὸν χριστιανόν. Ἀλλὰ καὶ νὰ ἐξηγήσῃ τις εἰς τοὺς τοιούτους τούρκους

τὴν φράσιν ταύτην εἶνε ἀδύνατον νὰ μὴ τὴν ἐπα-
ναλάβωσιν.

Χριστιανός τις ποτὲ εἰς τι μέρος ἀκούων τούρ-
κον λέγοντα καθ' ἐκάστην τὴν φράσιν ταύτην, ἤρ-
πασε τὸν ὄνον ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ τούρκου, λέγων
αὐτῷ ὅτι εἰς τὸν γ κ ρ α ο ὐ ρ ἀνήκει ὁ ὄνος. Ὁ
ἀγροῖκος τοῦρκος βλέπων ὅτι ἤθελε νὰ κρατήσῃ
τὸν ὄνον του ὁ χριστιανός, ὑπεσχέθη ὅτι ποτὲ
πλέον δὲν θὰ εἶπῃ τοῦτο, καὶ οὕτω ἔλαβεν ὀπίσω
τὸν ὄνον του.

Ἄλλο εἶδος βαρβαρότητος. Ὁ τοῦρκος ταξει-
δεύων διὰ σιδηροδρόμου, πρέπει νὰ ἐξέλθῃ εἰς τι-
νας σταθμοὺς ἵνα δείξῃ τὴν διαγωγὴν του, καὶ
γίνει αἷτιος ἀγανακτήσεως καὶ ἀποτροπιασμοῦ
τῶν περιεστώτων χριστιανῶν. Ἐξέρχεται δηλαδὴ
διὰ φυσικὴν ἀνάγκην, καὶ ἵσταται ὅπου θελεῖ,
πολλάκις ἐνώπιον κυριῶν, τρίβων τὰ ἀπόκρυφα
τοῦ μέλη διὰ τῆς χειρὸς. Ἐνῷ δὲ ἡ ἀμαξοστοι-
χία ἐκκινεῖται, ἐκεῖνος λέγει : οὐ λέν γ ρ α β ἄ ς
γ ρ α β ἄ ς, ἐξακολουθῶν νὰ ἔχῃ τὴν χεῖρα του ἐν-
τὸς τῆς βράκας. Καὶ ὁ πλέον τολμηρὸς δὲ τῶν ἐν
τῇ ἀμαξοστοιχίᾳ, πρέπει νὰ σκεφθῇ καλῶς θέλων
νὰ κάμῃ παρατήρησιν εἰς τοὺς τούρκους διὰ τὸν

τοιούτον αὐτῶν τρόπον. Διότι ἐκεῖνος καθαρίζων τὰ ἀπόκρυφα ἐνώπιον τῶν περιεστώτων, πράττει καθήκον θρησκευτικόν, φεῦ ! Ἄν δέ τις κάμη παρατήρησιν, νομίζει ὁ θρησκομανῆς οὗτος, ὅτι βλασφημεῖται ἡ πίστις του καί, ἀλλοίμονον...

Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ τούρκου ἡ βαρβαρότης σπουδάζεται ἔτι αἰσχροτέρων· τὰ ἀστεῖα τῶν παίδων ἅτινα ἐπιβάλλονται ὑπὸ τοῦ πατρός, καὶ τὰ ὁποῖα λέγουσιν ἐνώπιον τῆς μητρός, εἶνε τόσον οὐτιδανά, ὥστε δὲν περιγράφονται. Ὑπάρχουσι πολλάι φράσεις, ὧν ἡ ἐρμηνεύσις ἐνταῦθα θὰ προυξένει ἀνατριχιασμόν. Τὰ χρηστὰ ἤθη ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ τούρκου εἶνε σχεδὸν ἄγνωστα.

Οἱ χριστιανοὶ τῆς Ἀνατολῆς εἶνε συνειθισμένοι ἀπὸ τὰς βαρβαρότητας τῶν τούρκων· ἄλλως τε τὰ ἐκ τούτων συμφέροντα τῶν χριστιανῶν καλύπτουσι τὰ ἐλαττώματα τῶν τούρκων· δυστυχῶς ὅμως ὑπάρχουσί τινες χριστιανοί, οἵτινες χάριν μηδαμινῶν συμφερόντων ἐνέχονται νὰ ὀνομάζωνται γ κ ρ α ο ὕ ρ !...

Οἱ τοῦρκοι ποιοῦσι προσευχὴν πεντάκις τῆς ἡμέρας ὅπου καὶ ἂν εἴρεθῶσιν. Τὸ πρῶτον ν α μ ά ζ, δηλαδή προσευχή, γίνεται λίαν πρωὶ καὶ

ὀνομάζεται σαμπάχ-ναμαζί· τὸ δεύτερον γίνεται δέκα λεπτά μετὰ μεσημβρίαν καὶ ὀνομάζεται οἰλέν-ναμαζί· τὸ τρίτον γίνεται περὶ δείλην καὶ ὀνομάζεται ἰκιντι-ναμαζί· δηλαδή ὅταν ἡ σκιά εἶνε διπλασία τοῦ σώματος· τὸ τέταρτον γίνεται τὸ ἑσπέρας καὶ ὀνομάζεται ἀκσάμ-ναμαζί· καὶ τὸ πέμπτον γίνεται ἐν ὥρᾳ νυκτὸς καὶ ὀνομάζεται ἱατσί.

Ἀλλά, τὴν προσευχὴν των οἱ τοῦρκοι φαίνεται πρέπει νὰ κάμνωσιν ἐν ἐπιδείξει, ὅσας βλέπουσι πλησίον χριστιανόν. Ἐπειδὴ δὲ ἐν Ἀνατολῇ πάντες οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων εἶνε γεωργοί, κατὰ πᾶσαν ὥραν τοῦ ἔτους ὅλοι ἐξέρχονται εἰς τοὺς ἀγρούς των. Ἐκεῖ λοιπὸν ἕκαστος πρέπει νὰ κάμῃ τὴν προσευχὴν του, ἀφοῦ πρῶτον εὖρῃ ἀντικείμενόν τι, δηλαδή δένδρον, ἢ λίθον ἵνα ἔχῃ αὐτὸ ἀντιμέτωπόν του ἐν ὥρᾳ τῆς προσευχῆς· πάντοτε ὁμῶς βλέπει πρὸς νότον δηλ. πρὸς τὴν Μέκκαν. Ἀνάγκη ὁμῶς πρῶτον νὰ καθαρισθῇ, καὶ τί καθαρισμόν! Καὶ ἂν μὲν ἐκεῖ πλησίον τύχῃ νὰ ἴδῃ χριστιανόν, θὰ προσπαθήσῃ νὰ φανῇ εἰς τὸν χριστιανόν ὅτι προσεύχεται· ἂν δὲ δὲν ὑπάρχῃ τοιοῦτος κάμῃ τὸ ναμάζι του ἡσυχῶς. Λέγουσί τινες

ὅτι, ὅταν χριστιανὸς ἐνώπιον τοῦ προσευχομένου τούρκου εἶπῃ προσευχὴν τινά, ὁ προσευχόμενος τοῦρκος τὰ χάνει καὶ ἀναγκάζεται πάλιν ἐξ ἀρχῆς νὰ κάμῃ τὸ ναμάζι του.

Ἰνα δείξουν τινὲς τοῦρκοι τὸν φανατισμόν των, περιμένουν πλησίον τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς νὰ διέλθῃ ἀμαξοστοιχία ὅπως κάμωσι τὸ ναμάζι, ἐνῶ δὲν εἶνε ἀκόμη ἡ ὥρα τῆς προσευχῆς. Ταξειδεύων ποτὲ διὰ σιδηροδρόμου, παρετήρουν τοῦρκόν τινά εἰς τι χωρίον, ὅστις ἐπλησίαζεν εἰς τὰ σιδηρὰ ἐλάσματα πάντοτε κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἀμαξοστοιχίας ἵνα φαίνεται εἰς τοὺς χριστιανούς ὅτι προσεύχεται.

Ἄλλοι πάλιν θρησκομανεῖς, ὅταν ταξειδεύωσι διὰ σιδηροδρόμου, τὴν προσευχὴν ποιοῦσιν ἐντὸς τῆς ἀμάξης. Ἀναγκάζουσι τοὺς ἐν τῇ ἰδίᾳ ἀμάξῃ εὕρισκομένους χριστιανούς νὰ στενοχωρηθῶσιν ἵνα δηλώσωσι τὸν φανατισμόν των. Ὅταν φθάσῃ ἡ ἀμαξοστοιχία εἰς κεντρικὸν σταθμόν, πάλιν ἐξέρχονται χάριν προσευχῆς οἱ ὑποκριταί. Ἀλλὰ μόλις ἀρχίσωσι ταύτην, ὁ συριγμὸς τῆς ἀτμαμάξης τοὺς κάμῃ νὰ συγχισθῶσιν, ἀμέσως δέ, ἄλλος τὰς χεῖράς του ἔχων ἐντὸς τοῦ βρακίου, καὶ ἄλ-

λος κρατῶν τὰ σανδάλιά του, σπεύδει νὰ ἔμβῃ ἐν τῇ ἀμάξῃ, ἐν μέσῳ τοῦ γέλωτος τῶν ἄλλων ἐπιβατῶν· διατί; διότι νομίζοντες ὅτι θὰ τοὺς ἀφήσῃ ἡ ἀμαξοστοιχία φωνάζουσιν: τοὺ ρ γ κ ρ α ο υ ρ ο ὦ ν ἐ σέ κ, τ ο ὗ τ ο υ ν κ ά τ σ μ α σ ι ν· ἤτοι μὴ φεύγῃς ὅνε τοῦ ἀπίστου, κρατῇτέ τον νὰ μὴ φύγῃ. Ὡραία τῷ ὄντι κωμωδία. Ἄλλοι πάλιν, καὶ οὗτοι εἶνε ἡ χαμαλαρία, ἐν καιρῷ δριμέος ψύχους, ἵνα δείξωσι τὴν θρησκομανίαν των, πλύνονται ἐν ὑπαίθρῳ θραύοντες τὸν πάγον, καὶ κατόπιν κακῶς ἔχοντες ἐκ τοῦ ψύχους προσεύχονται.

Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ τοῦρκοι φρονιμώτεροι ἀποφεύγοντες τὰ τοιαῦτα· οὗτοι δὲ εἶνε οἱ τῶν πόλεων οἵτινες ἅμα ἀκούσωσι τὴν ἐκ τοῦ μιναρὲ φωνὴν τοῦ μουεζίν σπεύδουσιν εἰς τὸ τζαμί.

Ἴδου δὲ πρὸς λύσιν τῆς περιεργίας πῶς προσκαλεῖ ὁ μουεζίν μεγαλοφώνως ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ μιναρὲ (πύργου τοῦ τζαμίου) τοὺς πιστοὺς πρὸς προσευχὴν.

1. « Ἀλλάχ ἐκμπέρ (δὲς)
2. « Ἐσεχέδου ἔννε λά ἰλ ἀλλάχ ἰλ ἀλλάχ (δὲς).
3. « Ἐσεχέδου ἔννε Μουχαμέτ ῥεσοὺλ οὐλ λάχ
[δὲς]

4. «ἄϊ ἄ ἀαλὰ ἐς ἀλλάχ (δὲς)»

5. «ἄϊ ἄ ἀαλὰ ἐλ φελά (δὲς)»

6. «Ἀλλάχ ἐκμπέρ (δὲς)»

7. «Λὰ ἰλ λαχά, ἰλα ἀλλάχ!»

1. «Μέγας ὁ Θεός·

2. «ὁμολογῶ ὅτι οὐκ ἔστιν ἄλλος Θεὸς εἰμὴ ὁ

[Θεός.

3. «ὁμολογῶ ὅτι ὁ Μωάμεθ ἐστὶν ὁ προφήτης

[αὐτοῦ.

4. «Δεῦτε προσευξώμεθα·

5. «ἄγωμεν σωθησόμενοι·

6. «Μέγας ὁ Θεός!

7. «Οὐκ ἔστιν ἄλλος Θεὸς εἰμὴ ὁ Θεός!

Τινὲς θέλοντες νὰ κατηγορῶσι τοὺς τούρκους

διαστρέφουσι τὸν ὕον στοῖχον καὶ λέγουσιν ὅτι,

λέγει, ἄ λ ἐ μ φ ε ν ἄ· ἦτοι ὁ κόσμος νὰ εἶνε κακός,

ὅπερ ἄδικον· διότι δὲν λέγει ἄλ ἐ μ φ ε ν ἄ, ἀλλὰ,

«ἄϊ ἄ ἀαλὰ ἐλ φελά.»

Εἰς τὰς μεγάλας τουρκικὰς πόλεις ἔνθα ὑπάρ-

χουσι 30 ἢ 40, καὶ 100 μιναρέδες (ἐννοῶ ἐν Μι-

κρά Ἀσία μόνον), πολλάκις συμβαίνει νὰ φωνά-

ζωσι μεγαλοφώνως ἐξ ὅλων τῶν μιναρέδων οἱ ἐφη-

μέριοι (Μουεζίναι) οἵτινες ἐκ τῶν σπαρακτικῶν φωνῶν ἐπισύρουσι τὴν περιέργειαν τῶν ξένων. Ὄταν μάλιστα τύχει νὰ παίζωσι καὶ ταβούλια ἢ τοὶ τύμ-πανα, τότε αἱ φωναὶ ἐκεῖναι μεταβάλλονται εἰς ἀλαλαγμούς· πρέπει νὰ κλείσῃ ὁ ξένος τὰ ὦτα, ἵνα μὴ βλαβῇ ἡ ἀκοή του.

Ἡ προσευχὴ ἐκάστης ἡμέρας ἔχει θεοφιλῆ σκο-πὸν· ἢ τῆς παρασκευῆς, ἢ ἱερωτέρα πασῶν, εἶνε ὑπὲρ τῶν Μουσουλμάνων· ἢ τοῦ σαββάτου, εἶνε ὑπὲρ τῶν Ἰουδαίων· ἢ τῆς Κυριακῆς, εἶνε ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν· ἢ τῆς δευτέρας, εἶνε ὑπὲρ τῶν Προφητῶν· ἢ τῆς τρίτης, ὑπὲρ τῶν σείχιδων καὶ ἱερωμένων τούρκων· ἢ τῆς τετάρτης, ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, τῶν ἀσθενῶν, τῶν αἰχμαλώτων, καὶ ἐν γένει ὑπὲρ πάντων τῶν ἐν ἀνάγκαις καὶ θλίψεσι· καὶ ἢ τῆς πέμπτης, ὑπὲρ ὅλου τοῦ κόσμου.

Ἴδου δὲ ἡ ἱερωτέρα προσευχή, ἣ τοὶ τῆς παρα-σκευῆς : « Ἐς-σαλάτου βέ σελάμ ἀλεῖκε, ἡὰ Μου-χαμέδ χαμπίμπ οὐλ λάχ. » ὃ ἐστί. (Ἡ εὐλογία καὶ σωτηρία τοῦ Θεοῦ ἐπὶ σέ, ὦ Μωάμεθ, φίλε τοῦ Θεοῦ). « Ἐς-σαλάτου βέ σελάμ ἀλεῖκε, ἡὰ Ἰσᾶ ροῦχ οὐλ χάχ. » (Ἡ εὐλογία καὶ σωτηρία τοῦ Θεοῦ ἐπὶ σέ, ὦ Ἰησοῦ, πνεῦμα τοῦ Θεοῦ).

«'Ες-σαλάτου βέ σελάμ ἀλέϊκε, ἡὰ Μουσᾶ, κέλημ
οὐλ λάχ.» ('Η εὐλογία καὶ σωτηρία τοῦ Θεοῦ ἐπὶ
σέ, ὦ Μωϋσῇ, οἰκεῖε τοῦ Θεοῦ.) «'Ες-σαλάτου
βέ σελάμ ἀλέϊκε, ἡὰ 'Ημ.πραήμ, χαλίλ οὐλ λάχ.»
('Η εὐλογία καὶ σωτηρία τοῦ Θεοῦ ἐπὶ σέ, ὦ
'Αβραάμ, ἀγαπητὲ τοῦ Θεοῦ.) «'Ες-σαλάτου βέ
σελάμ ἀλέϊκε, ἡὰ Δαούτ, χαλίφετ οὐλ λάχ.»
('Η εὐλογία καὶ σωτηρία τοῦ Θεοῦ ἐπὶ σέ, ὦ Δα-
βίδ, θεοπρόβλητε μονάρχα.) «'Ες-σαλάτου βέ σε-
λάμ ἀλέϊκε, ἡὰ Σουλεϊμάν, ἐμίν οὐλ λάχ.» «'Η
εὐλογία καὶ σωτηρία τοῦ Θεοῦ ἐπὶ σέ, ὦ Σολομών,
πιστὲ τοῦ Θεοῦ.) «'Ες-σαλάτου βέ σελάμ ἀλέϊκε
ἡὰ Νούχ, ὀνετζι οὐλ χάχ.» ('Η εὐλογία καὶ σω-
τηρία τοῦ Θεοῦ ἐπὶ σέ, ὦ Νῶε, σεσωσμένε τοῦ
Θεοῦ.) «'Ες-σαλάτου βέ σελάμ ἀλέϊκε ἡὰ 'Αδέμ,
σαφίι οὐλ λάχ.» ('Η εὐλογία καὶ σωτηρία τοῦ
Θεοῦ ἐπὶ σέ, ὦ 'Αδάμ, ἡ καθαρότης τοῦ Θεοῦ.)
Καὶ πρὸς τοὺς 'Αγγέλους: «'Ες-σελάμ ἀλέϊκε,
ράχμέτ οὐλ λάχ.χοῦ.» ('Η σωτηρία ἐπὶ σέ καὶ τὸ
ἔλεος τοῦ Θεοῦ.)

Ὁ ἀναγνώστης πλέον ἅς ποιήσῃ κρίσιν εἰς τὰς
τοιαύτας τῶν τούρκων δοξασίας, αἵτινες δὲν ἀπέ-
χουσι τῆς ἀνεξιθρησκείας.

Ἡ δὲ νηστεία τοῦ ῥαμαζάν, εἶνε ὁ ἑννατὸς μῆν τοῦ τουρκικοῦ ἡμερολογίου, καὶ ἀποτελεῖ ἐν ἐκ τῶν κυριωτέρων ἄρθρων τῆς μωαμεθανικῆς θρησκείας, ἣν φυλάττουσι καὶ αὐτοὶ οἱ ἀσθενεῖς, καὶ τὴν φυλάττουσι μετὰ μεγάλης αὐστηρότητος. Ὅλη τῶν ὑποθέσεων ἡ σειρά, καθὼς καὶ ὁ οἰκιακὸς τῶν τούρκων βίος, ἀνατρέπεται διαρκούσης τῆς νηστείας ταύτης, καὶ ἡ νύξ λαμβάνει τῆς ἡμέρας τὸν τόπον.

Καὶ ἡ μὲν ζωὴ, ἡ ἐνέργεια, αἱ ἀπολαύσεις, ἐν ἐνὶ λόγῳ, περιορίζονται εἰς τὴν νύκτα· ἡ δὲ νάρκωσις, ἡ ἀκηδία, ἡ βάσανος ὅλων ἐν γένει τῶν στερήσεων μένουσι διὰ τὴν ἡμέραν. Ὁ εὐλαβὴς τοῦρκος τῶν μεγαλοπόλεων καθυποβάλλει ἑαυτὸν ἀγογγύστως εἰς τὰς στερήσεις ταύτας, καὶ βλέπει τὸν χριστιανὸν τρώγοντα, πίνοντα καὶ καπνίζοντα, ἀταράχως. Ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ πολλοὶ τοῦρκοι διεφθαρμένοι, οἵτινες δὲν φυλάττουσι τὴν νηστείαν ταύτην, τρώγοντες κρυφίως τὴν ἡμέραν, διότι εἰς τὸ φανερόν φοβοῦνται. Ἀλλοτε ἐν Ἀνατολῇ τινὲς ῥαμαζανλήδες ἐπετίθεντο κατὰ τῶν χριστιανῶν ὅταν ἑβλεπόν τρώγοντας αὐτοὺς ἐνώπιόν των. Γίνονται τινὲς ὡς τίγρεις ἄγριοι ἀπὸ τὴν

πειναν, καὶ ζητοῦσιν ἀφορμὴν νὰ ἔλθωσιν εἰς λο-
γομαχίαν μετὰ τοῦ χριστιανοῦ· ἀλλ' οὕτοι εἶνε
ἐκ τῶν φαυλοθίων ἢ ὅλως ἀμαθῶν τούρκων.

Τὰ ὠρολόγια ὑπερτιμῶνται τὸν μῆνα τοῦτον
τῆς νηστείας· εἶνε ἀνάγκη νὰ ἔχη ἕκαστος ῥαμα-
ζανλῆς ὠρολόγιον, ὅπερ εἶνε ἡ παρηγορία του· θὰ
τὸ ἀνοίξῃ ἑκατὸν φορές τὴν ἡμέραν· μάλιστα ὅταν
πλησιάζῃ νὰ πέσῃ τὸ τόπι, δηλαδὴ νὰ ῥιφθῇ ὁ κα-
νοβολισμὸς ἀκριβῶς τὴν δωδεκάτην τουρκιστὶ
ῥαζαν, καθ' ἣν ἐπέρχεται ἡ νύξ· ὁ πεινασμένος καὶ
τεργιακλῆς τοῦρκος θὰ ἔχη ἀνοικτὸν τὸ ὠρολόγιον
καὶ ἔτοιμα σιγάρα πλαγίως του ἢ λοκμᾶν. Ἄν
τὸ σαᾶτ, ἥτοι ὠρολόγιον, τύχει καὶ δὲν εἶνε σύμ-
φωνον μετὰ τοῦ τηλεβόλου, τότε ὁ πειναλέος εὐ-
λαβῆς ἀδημονεῖ, διότι ἔχασε δύο ἢ πέντε λεπτά.

Εἰς τὰς πόλεις τῆς Ἀνατολῆς, καθ' ὅλας τὰς
νύκτας ἐπικρατεῖ παιδρότης καὶ μεγάλη κίνησις.
Μεγάλη ποικιλία γλυκισμάτων ἐκτίθενται ἐντὸς
τῶν ἀγορῶν, ἅτινα καταναλίσκονται ἐν ῥιπῇ ὀ-
φθαλμοῦ, ὑπὸ τοῦ πλήθους ἐκείνου τῶν ῥαμαζαν-
λίδων.

Ἀλλ' ἡ νηστεία αὕτη εἰς τίνα μέρη τῆς Ἀνα-
τολῆς διαρκεῖ πλέον τοῦ μηνός, διότι ἐξ ἑνὸς καὶ

αὐτὴ ἡ σελήνη κάμνει πρὸ ἡλίου καὶ πρίντα
 τῆς κρυπτομένη ὑπὸ τῶν νεφῶν, ἐξ ἄλλου δὲ οἱ
 τοῦρκοι φαίνεται δὲν πιστεύουσι τὸ ἡμερολόγιον,
 καίτοι καλῶς γνωρίζουσιν ὅτι καθ' ἑκάστον ἔτος,
 τὸ βαϊράμιον μένει ὀπίσω δέκα ἡμέρας. Ἐν τού-
 τοις οἱ τοῦρκοι ἂν δὲν ἴδωσι τὴν νέαν σελήνην δὲν
 ἀφίνουσι τὴν νηστείαν ἵνα ἐορτάσωσι τὸ βαϊράμιον.
 Ὅθεν συμβαίνει ἐνίοτε, εἰς Σμύρνην καὶ Κωνσταν-
 τινούπολιν λόγου χάριν νὰ ἐορτάζεται τὸ βαϊρά-
 μιον, εἰς Μαγνησίαν καὶ Ἀϊδίνιον νὰ νομίζωσιν
 ὅτι ἀκόμη εἶνε ῥαμαζάν. Καὶ μήπως ἄλλοτε εἰς
 τίνα μέρη τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Ἀνατολῆς, τὸ βαϊ-
 ράμιον δὲν ἐορτάζετο μετὰ πέντε καὶ ὀκτὼ ἡμέ-
 ρας; Ἀλλ' αὐτὴν τὴν κατάστασιν λόγῳ τελειό-
 τητος δῆθεν τὴν ἐπιφέρει ἡ θρησκομανία.
 Ἡ θρησκομανία καὶ ὁ φανατισμὸς τῶν τούρ-
 κων ἀποδεικνύονται ἐκ τῶν πολλῶν τζαμιῶν.
 Ὅπου πολλὰ τοιαῦτα ἐκεῖ καὶ οἱ εὐλαβεῖς, θρη-
 σκομανεῖς καὶ φανατικοί.
 Ἡ εἰσοδος τοῦ χριστιανοῦ εἰς τὸ τζαμιὶ συγχώ-
 ρεῖται, ἀλλ' ὅχι ἐν ὥρᾳ προσευχῆς. Ὁ ἐπισκέ-
 πτης χριστιανὸς εἶνε ἠναγκασμένος νὰ ἐκβάλλῃ
 τὰ ὑποδήματά του καὶ ἔπειτα νὰ εἰσέλθῃ. Ἴσως

τις εἶπει, τί θὰ ἴδῃ ὁ χριστιανὸς ἐντὸς τοῦ τζα-
 μίου; Οὐδὲν ἄξιον λόγου βλέπει, ἐκτὸς τῶν πολυ-
 τελῶν μεγάλων ταπήτων. Ἐμβαίνει ὁμῶς διότι
 γνωρίζει ὅτι πολλὰ τζαμιά ἦσαν ἄλλοτε ναοὶ χρι-
 στιανικοὶ εἰς τοὺς ἐδοξάζετο ὀρθοδόξως πρὸ ὄνομα
 τοῦ Ὑψίστου.
 Ἡ πόρῃσα δὲ ποτὲ ἀκούσας φίλον μου πινὰ διη-
 γούμενον τὸν ῥόλον, ὃν ἔπαιξεν ἐνώπιον τῶν χο-
 τζάδων καὶ μουεζίνων ἐντὸς τοῦ ναοῦ τῆς Ἀγίας
 Σοφίας ἐν Κωνσταντινοπόλει· διότι γνωρίζω ὅτι ὁ
 ἐμβαίνων ἐν τῷ τζαμίῳ χριστιανός, ὀφείλει νὰ μὴ
 ὁμιλῇ δυνατά. Οὗτος λοιπὸν παραλαβὼν δύο ἐπέ-
 ρους χριστιανούς καὶ εἰσελθὼν ἐν Ἀγίᾳ Σοφίᾳ προ-
 σεποιῆτο τὸν παράφρονα πρὸς τοὺς χοτζάδες.
 Στάς δὲ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ, ἔψαλλε μεγαλο-
 φώνως καὶ μετὰ μέλους τὸ «Ἀξίον ἐστίν,» ἐνῶ
 οἱ ἐντὸς λατρευτοὶ τοῦ Ἰσλαμισμοῦ ἔλεγον μετὰ
 θαυμασμοῦ καὶ ἐκστάσεως ἀναμεταξύ των,
 Ἀ λ ἄ χ Ἀ λ ἄ χ ἦτοι Θεὲ Θεέ. Ἀφοῦ δὲ ὁ πολ-
 μηρὸς ἐπισκέπτῃς ἐτελείωσε τὸ «Ἀξιόν ἐστίν»
 ἐδέχετο τὰς θωπείας τοῦ γεροντοτέρου τῶν χοτζά-
 δων, συλυπαυμένου ἅμα τὸν δῆθεν δελεῖ (παρά-
 φρονα) ἐπισκέπτῃν. Δὲν ἠθυνήθησαν καὶ νὰ ἐνοή-

σωσιν ὅτι ὁ τρελλὸς δὲν δύναται ποτὲ νὰ ψάλλῃ
οὕτως. Τέλος ὁ γεροντότερος εἶχε τὴν κάλωσύνην
νὰ τοῦ εὐχρηθῇ ὅπως ἀναρρώσῃ· τοιαύτη νόμως
τόλμη δὲν εἶνε ἔργον ἐκάστου. Ἄλλοι ποῦ δὲ
Εἰς τινὰ μέρη τῆς Ἀνατολῆς ὁ περιηγούμενος
παρατηρεῖ παράδοξον συνδυασμὸν εἰς πράγματα
ἀφορῶντα τὰς δύο θρησκείας, καὶ ἀπορεῖ διὰ τὴν
φαινομένην ἐνιαχοῦ ἄνομον καὶ παράδοξον προ-
σέγγισιν οὕτως εἰπεῖν, καὶ ἀδυνατεῖ ποῦ νὰ ἀπο-
δώσῃ ταύτην. Παῖα σχέσις τῆς Χριστιανικῆς πρὸς Βε-
λίας, ἢ ἑλλήνων, ἢ ἰσλαμικῆς, ὡς ἡμεῖς τὴν νῦν νυνίοντες

Εἰς Θείρα, γνωστὴν πόλιν συνδεομένην μετὰ
τῆς Σμύρνης διὰ σιδηροδρόμου, κατὰ τὴν νότιον
αὐτῆς πλευρὰν πρὸς τὸ ὑπερκείμενον ὄρος, ὑπάρ-
χει εἰς ναῖσκος, τιμώμενος νομίζω, ἐπ' ὀνόματι
τῆς Ἀγίας Κυριακῆς. Ἐν αὐτῇ δὲ ἐπὶ τῶν ἰδίων
του τοίχων ὑψοῦται τζαμίον, οὔτινος τὸ δάπεδον
ἢ μέρος τῆς αὐλῆς τοῦ εἶνε ἢ στέγη τοῦ ναῖσκου!
Ὁ φυλάττων δ' ἐκεῖ τοῦρκος κρατεῖ τὴν κλεῖδα
καὶ ἀνάπτει πολλάκις καὶ τὴν κανδύλαν τῆς Ἀ-
γίας. Καὶ εἰς τι χωρίον πλησίον τῆς Σμύρνης κα-
τοικούμενον ἀποκλειστικῶς ὑπὸ τούρκων ὑπάρ-
χει ναῖσκος ἀκέραιος οὔτινος τὴν κανδύλαν ὀφεί-

νοδίουσ τε κείνοσ δερβίσιδες αὐσ τιμῶσιν ὑπερβα-
λόντως.

Πρὸ ἐλίγων ἐτῶν περιδεύων περὶ τὸ Ἄφιδν-
Καρὰ-Χισσάρ, ἤκουσα νὰ γίνεται λόγος περὶ ἐνὸς
ντε ντέ. Πράγματι ἡμέραν τινὰ ταξειδεύων διὰ
τοῦ σιδηροδρόμου, μοι ἔδειξαν τινὲς ἐπὶ μιᾶς ρά-
χεος ἐν τεχνικὸν ὕψωμα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐφαίνετο
ἐρειπώμενον τι μικρὸν κτίριον καὶ τινες ὡτε
θραυσμένοι κίονες ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὃς αὐτοῦ
ὑπῆρχεν ὁ ντεντέσ ἐκεῖνος, ὁ ἅγιος δηλαδὴ τῶν
τούρκων.

Δευτέραν φοράν διελθὼν ἐκεῖθεν, μοῦ ἐπέσειρε
τὸ μέρος ἐκεῖνο τὴν περιέργειαν, καὶ ἀπεφάσισα
νὰ μεταβῶ ἐκεῖ ἵνα ἶδω ἐκ τοῦ πλησίον τί πράγ-
μα εἶνε αὐτὸς ὁ ντεντέσ. Ἐξελθὼν λοιπὸν εἰς
τὸν πλησίον ἐκεῖ σταθμὸν καὶ φθάσας εἰς τὸ ὕψωμα,
παρετήρησα γύρωθεν αὐτοῦ τὸν Σταυρὸν ἐγγεγλυ-
μένον ἐπὶ πλακῶν καὶ ἐπιγραφὴν τινὰ ἐλληνι-
κὴν, ἣν ὁμῶς οἱ φανατικοὶ τοῦρκοι τοσαῦτον εἶχον
βλάβει διὰ προστριβῆς, ὥστε ἡ ἀνάγνωσις αὐτῆς
ἦτον ἀδύνατος. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τοῦ τοιχίσματος
ἐφαίνετο ὁ τάφος τοῦ ντεντέ. Ἀρά γε τῶν τούρ-
κων ἅγιος ἦτον ἢ τῶν χριστιανῶν; Καὶ διατὶ νὰ

ἀμφιβάλλω ὅτι ἦτον ἅγιος τῶν χριστιανῶν, ἀφοῦ ἐφαίνοντο σημεῖα χριστιανικοῦ ναοῦ; ὅπ νωλοχρη
 Ὅτε διήλθε κάτωθεν τοῦ ὑψώματος ἐκείνου ἢ ἢ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ, οἱ τοῦρκοι τοῦ πλησίον ἐκεῖ χωρίου ἵνα δείξωσιν εἰς τοὺς χριστιανούς ὅτι ὅ ν τ ε ν τ έ ς τῶν κάμνει θαύματα, καὶ ὅτι ἔπρε-
 πεν οἱ ἀρμόδιοι νὰ λάβωσι τὴν ἀδειαν τοῦ κα-
 τόπιν νὰ διευθύνωσιν ἐκεῖ τὸν σιδηροδρομον, ἐκοί-
 λησαν ἐκ τῆς κορυφῆς μέγαν λίθον ὅστις ἔστη ἐπὶ τῶν σιδηρῶν ἐλασμάτων. Οἱ τοῦρκοι τότε ἔλεγον, ὅτι ὅ ν τ ε ν τ έ ς ἐκοίλησε τὸν λίθον πρὸς ἐκδίκη-
 σιν. Παράδοξος ν τ ε ν τ έ ς ! Ἐπειδὴ δὲ τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ ν τ ε ν τ έ εἶνε πολὺ ὑψηλόν, ἔχον ὕψος περὶ τὰ 1800 μέτρα ἀνωθεν τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, πίπτει ἀφθονος χιὼν ἐν καιρῷ χειμῶ-
 νος, ἥτις ἐπισωρεύεται ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς πλησίον τοῦ ν τ ε ν τ έ. Οἱ τοῦρκοι λέ-
 γουσιν ὅτι ὅ ν τ ε ν τ έ ς τὴν ἐπισωρεύει ἵνα δυσκολεύ-
 ωνται αἱ ἀμαξοστοιχίαι.

Τοιοῦτοι ἅγιοι τῶν τούρκων ὑπάρχουσι διε-
 σπαρμένοι καθ' ἅπασαν τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, οὓς οἱ φανατικοὶ τοῦρκοι θεωροῦσιν ὡς πολλιούχους. Τοποθετοῦσι δ' αὐτοὺς ἐν μέσῳ ὁδῶν, κάτωθεν με-

γάλων δένδρων, ἐντὸς βράχων, ἐν μέσῳ ἐρειπίων ἀρχαίων πόλεων, ἐπὶ ἀρχαίων τεχνικῶν ἐκ χώματος ὑψωμάτων, καὶ παραπλεύρως χωρίων. Ὅταν ἀποθνήσκωσι οἱ πλανόδιοι ἐκεῖνοι γόητες δερβίσαι, θεωροῦνται παρὰ τῶν τούρκων ντεν-τέδες ἤτοι ἅγιοι, οὓς θάπτουσι πολλάκις ἐντὸς ἐρειπίων ἀρχαίων χριστιανικῶν ναῶν ὡς εἶπον. Τοιοῦτοι εἶνε οἱ ἅγιοι τῶν τούρκων, οἵτινες ἐμόλυνον τὰς ἱεράς θέσεις πολλαχοῦ τῆς Ἀνατολῆς.

Καὶ ὀλίγα περὶ χατζήδων νῦν ἃς εἵπωμεν. Ὁ τούρκος ἵνα γίνῃ χατζῆς συνάζει ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἀπὸ ἐν-ἐν γρόσιον, μέχρις ὅτου κάμει ποσὸν 80 ἢ 100 λίρας διὰ τὰ ἐξοδά του μεταβαίνων εἰς τὴν ἱεράν τοῦ ἰσλαμισμού πόλιν. Οἱ μὴ δυνάμενοι νὰ ὑπάγωσιν αὐτοπροσώπως στέλουσιν ἰδίαις αὐτῶν δαπάναις ἀντιπροσώπους, καὶ ὑπάρχουσι τούρκοι ἐκμισθοῦντες ἑαυτοὺς ἐπὶ τούτῳ. Ἀλλὰ καὶ ὅσοι δὲν ἔχουσι τὰ πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ ἱεροῦ τούτου καθήκοντος ἐξοδα, ὑπάγουσιν ἐπαιτοῦντες. Ὅσοι δὲ ἀποθνήσκουσι κατὰ τὸ ταξείδιον τοῦτο θεωροῦνται ὑπὸ τῶν λοιπῶν ὡς μάρτυρες τῆς πίστεως.

Οἱ ἀνατολῖται χατζήδες, ἐνῶ ἀπέρχωνται εἰς

τοὺς ἁγίους τόπους ἵνα βεβαίως σώσωσι τὴν ψυ-
χὴν τούτων, ὑποπίπτουσι καθ' ὁδὸν ἐκουσίως εἰς
εἰς ἁμαρτήματα, ἅτινα φαίνεται ἢ δὲν δύνανται
να ἐννοήσωσιν, ἢ πράττωσιν ταῦτα κατὰ χρέος.
Ἰδοὺ τί συμβαίνει : Ὅταν ἀναχωρῶσιν ἐκ τῶν
πατρίδων αὐτῶν, οἱ πλείστοι κατέρχονται διὰ τῶν
σιδηροδρόμων εἰς Σμύρνην. Ἀλλὰ τί κάμνουσι κατὰ
τὴν ἐπιβίβασιν ; Πολλοὶ τοιοῦτοι χατζήδες, ἢ μάλ-
λον ὑποκριταί, ἀγνοοῦντες τὴν ἐν σιδηροδρόμοις ὑ-
πάρχουσαν τάξιν καὶ αὐστηρὰν ἐξέλεγχιν εἰς πάν-
τα, προσπαθοῦσι παντοιοτρόπως νὰ ἀπατῶσι τοὺς
ὑπαλλήλους τῶν σταθμῶν, προσποιούμενοι, λό-
γου χάριν ὅτι ἠγόρασαν εἰσιτήριο, ἀλλ' ἀπώλε-
σαν, ἄλλοι δὲ νὰ κρύπτωσι τὰς ἀποσκευὰς των.
Ὅθεν συμβαίνει πολλάκις, ἐξ αἰτίας τῶν χάριν
κερδοσκοπίας τούτων τεχνασμάτων νὰ ἐπέρχη-
ται βραδύτης εἰς τὰς ἀμαξοστοιχίας. Ἀλλὰ μό-
νον εἰς τὰς ἀμαξοστοιχίας συμβαίνουν ἄρα γε
παρατράγωδα ; Ἴσως δικαίως ὁ Μουταβάφ, ὁ
ὁδηγὸς δηλαδὴ τῶν ἐν Μέκκα χατζήδων, ὀνομά-
ζει αὐτοὺς ὄνους. Ἀξιόπιστός τις ἱστορικὸς λέγει
ὅτι ὁ πρόξενος τῆς Γαλλίας ἐν Τζέδδα ἡρώτα ποτὲ
ἐνα τῶν ἐν Μέκκα πλουσίων καὶ εὐυπολήπτων

Μουτὰ βράβη, καὶ ἐὰν ὡς ἀδήγει καὶ τὸς παύτο προσάπῳς
 τοὺς χατζίδες οὐδ' ἀπέκρίθη δὲ ὅτι τοῦτο ἐξήρτηται
 ἀπὸ τῆς ἐνδυμασίας των· διότι ἐάν μὲν εἶνε καλὸ-
 ενδυμένοι, τοὺς τὰ δὴ γὰρ ἐνίοτε ὁ ἴδιος· εἰ δὲ μή, κρᾶ-
 ζῶ ἐκὰ τῶν ἀνθρώπων μῖου, καὶ τῷ λέγω ὅτι περὶ-
 ἀγαγετὸν ὄνον τοῦτον γύρω πταῦ, μυλῶνος δὲ ὅτι πτα-
 ζῶ. Ὅταν ἐπιστρέψωσιν οἱ χατζίδες οὗτοι, ὅπρ' ἐπι-
 τὶς γὰρ κρατῇ κλειστὴν τὴν ρῶνα του, ὅχι διότι
 βρωμοῦν ὡς σκυῖλοι, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν βαρεῖαν ἐκείνην
 ὁσμήν, δι' ἧς μολύνεται ἡ ἀτμόσφαιρα. Ἐν τούτοις
 ἐκεῖνοι θεωροῦν ἑαυτοὺς ἡγιασμένους, καὶ ἐπιβάλλ-
 λουν εἰς τοὺς ἄλλους νὰ τοὺς σέβωνται. Προπάν-
 των οἱ ἴσα καλὸ ἦ δ' εἰς ἡταιοί πώγωνοφόροι, χαί-
 ρουσι μεγαλητέραν ὑπόληψιν καὶ τιμὴν. Οἱ νεώτε-
 ροι τῶν τούρκων ὅταν κατευοδόνωσι τοὺς χατζί-
 δες δίδουσι καὶ τὰς δύο χεῖρας των τῷ ἀναχωροῦν-
 τι, καὶ κατόπιν τὰς θέττουσιν ἐπὶ τοῦ ἑαυτῶν
 προσώπου ἢ τοῦ πώγωνος, ὡς νὰ πλύνωνται· τοῦτο
 δὲ πράττουσι καὶ ὅταν καθαρίζωσι τὰ ἀπόκρυφα,
 ἐξ ὧν ἐκβάλλοντες τὴν ἰδυσωδίαν, τὴν φέρουσιν
 ἐπὶ τοῦ πώγωνός των. Αὕτη εἶνε ἡ καθαριότης τῶν
 τούρκων χατζίδων καὶ μὴ τοιούτων ὡς ἐξ ὧν ὁ ἴδιος
 ὡς τὴν ἰδυσωδίαν καὶ νὰ τοὺς ἰδῇ καὶ νὰ τοὺς ἰδῇ.

Αἱ μεταξὺ τῶν χριστιανῶν καὶ τούρκων σημερι-
ναὶ σχέσεις καὶ ἀνιψοδοσίαι. — Τὰ παζάρια. — Οἱ
ἀπατῶμενοι τούρκοι.

Ὅσον καὶ ἂν φαίνωνται σήμερον φιλικαὶ αἱ σχέ-
σεις μεταξὺ τῶν χριστιανῶν καὶ τούρκων, πάν-
τοτε ὁμῶς ὑποκρύπτεται ἡ κακία ἢ πάθος μεταξὺ
αὐτῶν. Ὁ χριστιανὸς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας γνωρίζων
τί εἶνε ὁ τούρκος οὐδέποτε λέγει τὸ μυστικόν του
εἰς αὐτόν, οὐδὲ ὁμιλεῖ αὐτῷ εἰλικρινῶς. Ὑπάρχου-
σιν ὁμῶς καὶ χριστιανοί, καὶ οὗτοι εἶνε οἱ ἀμαθέ-
στατοι ἢ οἱ τουρκόγλωσσοι, οἵτινες κακῶς φρονοῦν-
τες θεωροῦσι τὸν τούρκον ὡς ἀδελφὸν καὶ τᾶνάπα-
λιν· καὶ τὸ χεῖριστον ἀποφεύγουσι νὰ ὁμιλῶσι πολ-
λάκις ἐλληνιστί, ἵνα μὴ δυσανεστῶσι τοὺς φίλους
τῶν τούρκους. Ὅποια ἐθνικὴ οἰκτρότης!

Πολλάκις βλέπει τις σσνδιασκεδάζοντας εἰς ἓν
καὶ τὸ αὐτὸ τουρκικὸν καφενεῖον δέκα ζεῖμπέ-
κους καὶ δύο χριστιανούς, οἵτινες ὁμῶς ὡς ἐκ τῆς
ιδίας ἐνδυμασίας καὶ προσφορᾶς δὲν διακρίνονται
οἱ μὲν ἀπὸ τοῦς δέ.

Ἐκεῖ δύναται τις νὰ ἴδῃ ὅλην τὴν ἀνατολικὴν
βαρβαρότητα καὶ τῆς κραιπάλης τὰς συνεπείας.
Ἀλληλοῦβρίζονται καὶ συζητοῦσι περὶ διαφορῶν

πραγμάτων της ὀρέξεώς των. Ἀλλ' ἡ στενὴ σχέ-
σις τῶν τοιούτων πολλάκις μεταβάλλεται ἐν τῷ
ἅμα εἰς μῖσος ἀδιάλλακτον, Συμβαίνει ὁδηλαδὴ
ὅταν κάθηνται πίνοντες τὸ ῥακί, νὰ μὴ συμφωνῶ-
σιν εἰς τὰς συζητήσεις· τότε μὲν οὐ λένγκι-
α οὔρ σίντι ἄα αα... τοῦ τούρκου ὅλα ἀνα-
τρέπονται. Τότε δὲ νὰ ἦσθε ἀπὸ ἐν μέρος νὰ βλέ-
πητε ἓνα τοῦρκον βλασφημοῦντα καὶ αἰσχρολο-
γοῦντα, καὶ ἂν δύνασθε νὰ μὴ φρίξητε ἀκούοντες
νὰ ὑβρίζῃ τὴν θρησκείαν τοῦ χριστιανοῦ! Καὶ τίς
τολμᾷ νὰ ὁμιλήσῃ τότε;

Ἀλλ' οἱ τῶν ἀνωτέρων καὶ μεσαίων τάξεων
χριστιανοὶ οὐδέποτε σχεδὸν ψυχραίνονται μὲ τοὺς
τούρκους, διότι ὁ τοῦρκος ἔχει τὴν ἀνάγκην τοῦ χρι-
στιανοῦ καὶ τ'ἀνάπαλιν. Ὁ χριστιανὸς μὲ τὴν προ-
σωνυμίαν δαή, ἀγάμ, βεῖμ, ἐφένδημ, καὶ ὁ τοῦρ-
κος μὲ τὸ τσόρμπατζη, οὔστᾶ, ἐφένδημ, ἐμσερί,
ἀρκατᾶς ἢ καρτάς, τσελεπῆ, διέρχονται ἐν ὁμο-
νοίᾳ. Ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ τοῦρκοι ἔχουσι τὴν
ἀνάγκην τῶν χριστιανῶν, διότι ὁμολογουμένως
χιλιάδες τοῦρκοι ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ ζῶσιν ἐκ τῆς ἐργα-
σίας τῶν χριστιανῶν ἰδίως οἱ ἐκ τῶν ἐσωτερικωτέ-
ρων μερῶν καταγόμενοι, ὡς οἱ Κονιαλῆδες.

Οἱ εἰς τῶν σιδηροδρόμους μάλιστα ἐργαζόμενοι
 τοῦρκοι θεωροῦνται δοῦλοι τῶν χριστιανῶν. Μετὰ
 σεβασμοῦ πάντοτε ὁμιλοῦσι τοῦ πᾶσι λεγομένου
 ὁσπταῖ χριστιανοῦ, εἴτε σταθμάρχης, ἢ ἐργαδη-
 γὸς οὗτος τυγχάνει ἐν ᾧ δὲ πεύρισκονται εἰς τὴν
 ἐξουσίαν τοῦ χριστιανοῦ νομίζουσιν ἑαυτοὺς πολὺ
 ὑποδεεστέρους τῶν χριστιανῶν. Αἱ σχέσεις τοῦ χριστιανοῦ καὶ τοῦρκου γίνονται
 στενότεραι ὅταν ὑπάρχη μεταξὺ αὐτῶν τὸ ἀλίσ-
 βερὶς ἢ τοὶ αἰληψοδοσίαι. Εἶνε ἀποδεδειγμένον ὅτι
 ὁ χριστιανὸς εἰς πᾶσαν περίστασιν προσπαθεῖ νὰ
 ἀπατήσῃ τὸν τοῦρκον, καίτοι πάντοτε προσποιῇ-
 ται τὸν εἰλικρινῆ. Τὸ νὰ ἀπατᾷ εἰς τὰς ληψοδο-
 σίας τοῦ ὁ χριστιανὸς τὸν τοῦρκον, εἶνε ἕξις ἐν
 Ἀνατολῇ. Ἄν δέ ποτε δυνήθῃ ὁ τοῦρκος νὰ ἐν-
 νοήσῃ ὅτι ἀπατᾶται, ὀνομάζει τὸν χριστιανὸν
 ἀτσέκ-κι ο γ λ ο ὕ ἢτοι ἀνοικτομμάτην, εὐφυᾶ,
 καὶ δισπάζει νὰ κάμῃ παρατήρησιν. Οἱ τοῦρκοι
 θεωροῦσι χαράμ, ἢτοι ἄδικον, τὸ ἀπατᾶν εἰς
 τὰς ληψοδοσίας, ἐκτὸς ἐννοεῖται τῶν χατζήδων.
 Ὁ ἀγοραστὴς ἂν δεικνύῃ σημεῖα ὑποψίας, δηλαδὴ
 περὶ τῆς τιμῆς πράγματός τινός, τότε ὁ πωλητὴς
 τοῦρκος ἀδημονεῖ, καὶ παντοιοτρόπως θὰ κάμῃ,

ΤΟΥΡΚΙΚΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ

5

ἵνα πᾶν πιστεύσῃ ὁ χριστιανός, διὰτι δὲν θέλει νά
 νυμφιῇται ὑποπτος εἰς τὸ ἄλλο βίβρις. Ἐν
 Ἀναπολὴ ὑπάρχουσι τούρκοι ἀγροῖκοι, οἵτινες με-
 ταβαίνουσιν εἰς τὰ παζάρια, ἐβδομαδιαίας δη-
 λαδὴ ἀγορᾶς, ἵνα πώλῃσι τὰς διαφόρους πραγ-
 ματείας των, ἃς πάντοτε πωλῶσιν εἰς ἐξευτελι-
 στικὴν τιμὴν. Εἰς τὰ παζάρια ταῦτα βλέπει τις
 ἄνδρας, γυναῖκας, καὶ παιδιά, ἐν ῥυπαρότητι πάν-
 τας, καθημένους ἐν μέσῳ τῶν ὁδῶν, καὶ ἐκλιπα-
 ρούντας τοὺς διαβάτας ἢ ἀγοραστάς. Τινὲς κάθην-
 ται πάλιν ὡς λίθοι ἄψυχοι, περιμένοντες νὰ τοὺς
 ἀφυπνήσῃ ὁ ἀγοραστής, διότι πολλοὶ ὄντες εἰς
 ἄκρον ὀκνηροὶ καθεύδουσιν. Δὲν εἶνε δὲ περτέρχον
 νὰ βλέπῃ τις καὶ εἰς τοὺς ἀγροῦς τοὺς τοιούτους
 ἐκτάδην κειμένους εἰς τὸ ὑπαιθρον καὶ τὸ πρό-
 σωπον ἐστραμμένον πρὸς τὸν θεσμάτατον ἥλιον τοῦ
 Ἰουλίου ὅθεν καὶ ἡλιοκάες πάντων εἶνε τὸ πρό-
 σωπον. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἕνεκα τῆς ῥυπαρότη-
 τος, ἰδίως τῶν γυναικῶν, οἱ σπάζει πολλάκις ὁ χρι-
 στιανὸς νὰ ἀγοράσῃται ἐκ τῶν τοιούτων ἢ καθα-
 ριότης εἰς τοὺς ἀγροίκους τούρκους εἶνε ἄγνωστος.
 Ἡ τούρκισσα πωλήτρια μετὰ τῶν πραγμάτων
 τῆς φέρει καὶ τὸ βρέφος αὐτῆς, ὅπερ ἔχει δεδεμέ-

ΤΟΥΡΚΙΚΑ ΜΕΤΕΡΙΑ

νον εἰς τὴν ὄσφυν τῆς, ἀπὸ πρῶτης μέχρις ἐσπέρας πολλοί. ἔκ τῆς ἐδορυαδιαίας ἀγορᾶς θὰ ἀγοράσῃ· ὁ Ἀνατολίτης πάντα τὰ χρειώδη, διότι εἶνε ὅλα τὰ πράγματα εὐθηνά. Οἱ πλείστοι πωλῆται τοῦρκα εἶνε ὀλιγαρχεῖς, κυρίως τῶν ἐσωτερικωτέρων μερῶν τῆς Ἀνατολῆς. Πράγματι, πρὸ τῆς εἰσχωρήσεως αὐτῶν σιδηροδρόμων εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ἡ εὐθηνία πάντων ἦτον ἀπίστευτος. Εἰς τὰς πηγὰς, μήκους 4 μέτρων, ἐτιμᾶτο ἀντὶ 2 μετρητίων, ὅπου 12 περίπου δραχμῶν, ἐνῶ ἤδη τιμᾶται ὁ αὐτὸς ἀντὶ 8 μετρητίων· ἑκάτον δὲ ἐτιμῶντο 3 γρόσια, ἦτοι μίαν δραχμὴν· μία δὲ καὶ βουτύρου 3 γρόσια, ἐνῶ σήμερον τιμᾶται 1 θ. Οἱ τοῦρκα ἄλλοτε δὲν ἐγνώριζον τὴν ἀξίαν τῶν προϊόντων τῶν, διότι ἐνόμιζον πολλοί, ὅτι ὀλίγον μακρὰν αὐτῶν δὲν ὑπάρχει ἄλλος κόσμος. Τὰ ἑκασταχαῦ παζάρια πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τῶν σιδηροδρόμων δὲν ἦσαν πλούσια· ὅπως σήμερον· ἑκάστος χωρικός ἐφρόντιζε νὰ ἔχῃ μόνον πᾶσι δὲ αὐτὸν χρειώδη· ἡροσρία ἐλαχίστην ἔκτασιν γῆς, ἐπὶ ἑνὶ ἢ δύο μῆνας ἐργαζόμενος, καὶ τοὺς ἐπιλοίπους μῆνας ἐν ῥαθυμίᾳ διήρχετο τὸν καιρὸν. Ἀπόπινον ὁμῶς ἐτῶν, ὡς πρὸς τὴν ἐργασίαν καὶ τὰς ληψο-

δοσίας εἰς τὰ παζάρια, ῥέπηλθε ὁ πωσδὴπαστε μετα-
βολή, οὐχὶ ὅτι οἱ τοῦρκοι συναϊσθανθέντες μετε-
βλήθησαν ὀλίγον, ἀλλ' οἱ χριστιανοὶ τοὺς ἑκαμυαν
ἐργατικούς πωσ καὶ ἀπαιτητικούς εἰς τὰς ληφο-
δοσίας των, ἔνεκα τοῦ συναγωνισμοῦ τοῦ μεταξὺ
τῶν χριστιανῶν ἀτομικῶς.

Πρόκειται περὶ ἀγορᾶς σιτηρῶν οἱ χριστιανοὶ
συναγωνιζόμενοι πρὸς ἀλλήλους ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐνώ-
πιον τοῦ τούρκου πωλητοῦ, ἔχει τὴν γνῶσιν τότε
οὗτος νὰ ὑψώσῃ τὴν τιμὴν τοῦ ἐμπορεύματός του.
Μόνον ὅταν δὲν ὑπάρχει συναγωνισμὸς ἀπατᾶται
ὁ τοῦρκος ὑπὸ τοῦ χριστιανοῦ. Ἀμαθὴς ὢν εἰς
πάντα καὶ μὴ δυνάμενος πολλάκις νὰ κάμῃ ὑπο-
λογισμόν, ἐμπιστεύεται τὴν πράξιν εἰς τὸν χρι-
στιανόν. Ἄν δὲ τύχῃ καὶ ἔχει προηγουμένως ζυ-
γισμένην τὴν πραγματείαν του, ἢν ζυγίζων καὶ
ὁ ἀγοραστής λέγει ὅτι εἶνε δύο ἢ τρεῖς ὀκάδες ὀλι-
γοτέρα, τότε ὁ πωλητὴς τοῦρκος, ἀπορεῖ, διότι
γνωρίζει ὅτι ἡ πραγματεία του εἶνε 10 ὀκάδες
λ. χ. καὶ ὄχι 8, ὡς τυχὸν νὰ λέγῃ ὁ ἀγοραστής.
μὴ δυνάμενος δὲ πολλάκις νὰ πιστεύσῃ, λέγει
σκεπτόμενός τὸ τ σ ὁ κ τ ο ἄ φ, ἥτοι πολὺ περί-
εργον, καὶ ἐπὶ τέλους ἀποδέχεται.

Εἶδον πολλάκις ἐν ἐμπορικαῖς ἀγοραῖς ἀγορα-
στάς γεννημάτων, οἵτινες ἀφοῦ ἐπὶ τέλους πείσωσι
νὰ παραδεχθῇ ὁ πωλὼν τὴν προτεινομένην τιμὴν,
νὰ τὸν ζημιώσῃ αὐτομάτως. Κατὰ τὴν πρόχειρον
συμφωνίαν θὰ κρατῇ ὁ εἷς τοῦ ἄλλου τὴν χεῖρα
σφικτά, οἱ παριστάμενοι δὲ λέγουσι τῷ πωλητῇ·
οὐ λέν βέρ, ἥτοι δός· μεχρις βαρηνθῇ οὗτος καὶ
εἶπη τὸ χαῖρινι γκρόρ, ἥτοι καλὰ κέρδη. Τότε
ἀρχίζει ἡ ἀπάτη, καίτοι τὸ βλέμμα τοῦ ἀπατω-
μένου εἶνε ἐστραμμένον εἰς τὰς χεῖρας τοῦ με-
τροῦντος τὸν σῖτον, λόγου χάριν ἢ τὴν κριθήν. Ἐν
τούτοις ὁ μετρῶν θὰ εἶπη ὅτι εἶνε λόγου χάριν 480
κοιλὰ, ἐνῶ ἦτο 500. Πρέπει νὰ παραδεχθῇ, διότι
εἶνε ἀμαθής. Λαμβάνει ἔπειτα τὴν ἀξίαν τοῦ πράγ-
ματος· θὰ καθήσῃ χαμαὶ νὰ ἀριθμήσῃ δεκάκις τὰ
χρήματα καὶ πάλιν ἀμφιδάλλει ἂν ἦνε ἐν τάξει ὁ
λογαριασμός· ἔχων δὲ ὑποψίαν ὡς πρὸς τὴν γνη-
σιότητα τῶν νομισμάτων, τὰ ρίπτει ἐπὶ τῶν λί-
θων, ἵνα οὕτως ἐννοήσῃ ἂν ὑπάρχωσι καὶ κίβληλα.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ διοικητήρια ἀπατῶνται οἱ
ὑπάλληλοι τοῦρκοι. Ἐκεῖ βλέπει τις τὴν ἐλεεινὴν
κατάστασιν. Πρόκειται περὶ ἐκδόσεως διαβατη-
ρίων. Εἰς τὰ διοικητήρια τῶν μεγαλουπόλεων ὡς

τῆς Σμύρνης ὑπάρχουσι τοῦρκα μεσίται· οἵτινες ἀναμένουσι τοὺς θελόντας νὰ ὑπογράψωσιν ἢ νὰ λάβωσιν νέα διαβατήρια, ἵνα πείσωσιν αὐτοὺς καὶ μεσιτεύωσι διὰ τὴν ἐκδόσιν τοῦ διαβατηρίου. Καὶ ἂν μὲν δὲν ἡπάρχη ἢ ἐμπόδιον, τότε δὲν λαμβάνει μέρος ὁ μεσίτης, ἂν δὲ ὁ μέλλων νὰ ζητήσῃ διαβατήριον ἀπαγογήσῃ κωλύματα, τότε ἀμέσως ὁ μεσίτης ἐκεῖνος ζητεῖ παρὰ τοῦ ἀδημονοῦντος ταξιδιώτου ἀμοιβήν, καὶ ἀμέσως συνενοεῖται μετὰ τῶν ψευδῶν ἐξωθεν πιστοποιητῶν, οἵτινες, ἐλευθερώως, χωρὶς νὰ γνωρίζωσι τὸ ἄτομον δίδουσι πιστοποιητικά καὶ ὅ, τι ἄλλο χρειάζεται ἀνάγκης, ἵνα καὶ αὐτοὶ ζήσωσιν. Ἀφοῦ δὲ ὁ τυχὼν πιστοποιητῆς λάμβανει τὸ ἔλμους χαμπερ, μένει τις ἐγγυητῆς σφραγίζων τὰ γραφόμενα ἀφόβως ἵνα λάβῃ καὶ ἐκεῖνος μερικὰ λεπτὰ. Οὐδολως δὲ φοβεῖται μήπως ἐννοηθῇ ἐγγυώμενος ψευδῶς. Καὶ ποῖος θὰ κάμῃ παρατήρησιν; Ἀφοῦ δὲ τελειώσουν αἱ ψευδεῖς αὗται διατυπώσεις, παρουσιάζει ὁ μεσίτης τὸν πέλκην τοῦ εἰς τὸ γραφεῖον τῆς ἐκδόσεως τῶν διαβατηρίων, βλέποντες δὲ ὅτι ὅλα εἶνε ἐν τάξει δίδουσι τὸ διαβατήριον. Οἱ ὑπάλληλοι δὲν εἶνε εἰς θέσιν νὰ ἐννοήσωσιν ὅτι ἀπατώνται. Ἀλλ' ἂν δὲν

ὑπῆρχε καὶ αὐτὸ πρὸ μέσον τί θά ὑπέφερον οἱ μέλ-
λοντες νὰ ταξιδεύωσιν; Ὁ τούρκος ὅταν εἶπη
τὸ ὀλμιάς, ἥτοι δὲν γίνεται, ἐτελείωσεν· πρέπει
λοιπὸν νὰ ἀπάτηθῃ.

Ὁ βίος τῶν ἀγροίκων τούρκων. — Ἡ ἐνδυμασία.
— Τὰ παθήματα τῶν ταγκαλάκιδων. — Ὁ τρόπος
τῆς συνδιαλέξεως τοῦ τούρκου μετὰ τοῦ ξένου.
Αἱ ἀρχαιοότητες. — Οἱ αὐτοκατηγορούμενοι τούρκοι.
— Αἱ ἀπειλαί. — Αἱ ληστεῖαι καὶ δολοφονίαι.

Ὁ περιηγούμενος τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Μικρᾶς
Ἀσίας ἐκπλήττεται βλέπων πῇ ἐλεινότητῃ τοῦ
βίου τῶν τούρκων, καὶ τὰ περίεργα αὐτῶν ἤθῃ. Οἰ-
κία ἀθλία, ἐνδυμασία πενιχρά καὶ ῥυπαρά, τρο-
φή λιτή, ἑλλειψὶς συναναστροφῆς. Ὁ τούρκος
χωρικὸς δὲν ἐπιθυμῇ νὰ ἐνδιαφέρηται εἰς τὰ πολι-
τικά· μόνον εἰς τὸν χριστιανὸν ἐνίστε δεικνύει ση-
μεῖα ἐνδιαφέροντος περὶ πολιτικῶν. Ἡ οἰκία τοῦ
τούρκου, τὰ περισσότερα ἐνδύματά του, τὰ οἰκία-
κά σκεύη, εἶνε ἔργα τῶν χειρῶν τοῦ οὐδενὸς σχε-
δὸν ξένου πράγματος ἔχει ἀνάγκην. Ἄν δέ ποτε
τῷ παρουσιάσῃ τίς τι τοῦ νεώτερισμοῦ μετ' ἀπο-
στροφῆς συνήθως λέγει· ποῦ γὰρ αἱ μᾶς πε-

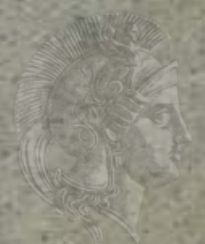
νί, αἱ τοὶ αὐτὸ δὲν μοῦ χρειάζεται. τὸν δὲν εἶχε πρὸ
 τοῦ ὅπου ὁ τοῦρκος ἀγαπᾷ τὴν ἐν τῇ ἐξοχῇ διαμονὴν
 πλεονέκτερον, παρὰ τὴν ἐν τῇ οἰκίᾳ του. Ὅθεν καὶ
 ἐπισκεπτόμενός τις τὰ χωρία τῆς Ἀνατολῆς βλέ-
 πει αὐτὰ σχεδὸν ἄνευ ἀνθρώπων· μόνον γυναῖκες
 τινες καὶ παιδία φυλάττουσι τὰς οἰκίας, ὥς καὶ
 πλῆθος σκύλων. Πολλάκις καὶ αἱ γυναῖκες τῶν
 τούρκων ἐργάζονται μετὰ τῶν ἀνδρῶν των εἰς
 τοὺς ἀγρούς, καὶ ὡς δοῦλαι.

Ἐν τῇ τουρκικῇ οἰκίᾳ ἐπικρατεῖ πάντοτε ἡ
 ῥυπαρότης. Ἦθελεν ὅθεν ἀνατριχιάσῃ κυρίᾳ τις
 τῶν Ἀθηνῶν ἢ τῆς Σμύρνης εἰάν ἐβλέπε τὴν οἰ-
 κίαν τοῦ ἀγροίκου τούρκου. Τὸ δωματίον τοῦ ὕ-
 πνου εἶχε μαγειρεῖον, πλυντήριον, ἀποθήκη, μέ-
 ρος τῶν ἀγροτικῶν ἐργαλείων. Ἡ ἀκαθαρσία
 δὲ προέρχεται ἐκ τῆς ἀκηδίας τῶν τουρκισσῶν
 καὶ διότι οἱ τοῦρκοι ἐπιτρέπουσιν εἰς τὰ τέκνα
 των νὰ πράττωσιν ἐν τῷ οἴκῳ ὃ, τι θέλουν. Δὲν
 εἶνε δὲ δόλου περίεργον νὰ βλέπῃ τις ἕνα δεκάετη
 ἢ δεκαετὴ παιδα νὰ λαμβάνῃ ὕψος οἰκαδεσπότου,
 καὶ νὰ ὑβρίζῃ, ὅχι μόνον τοὺς ἄλλους παῖδας,
 ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ἰδίαν μητέρα του, ἥτις ἁ-
 τανάχως ὑποφέρει τὰς αἰσχροτέρας ὑβρεῖς.

Εἶδον εἰς πολλὰ χωρία τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἄλλοτε παιδία τοσοῦτον ἀνάγωγα, τοσοῦτον συνειθισμένα εἰς τὴν σκληρὰγωγίαν καὶ ἐνδειαν, τοσοῦτον κακὸμῶρφα, ὥστε ἐνίοτε ἐνόμιζον ὅτι βλέπω ἀγρίους ἀνθρώπους. Καθ' ὅλας τὰς ὥρας τοῦ ἔτους περιφέρονται ἡμίγυμνα, καὶ ὅταν γίνωσι δεκατριῶν ἢ δεκατεσσάρων ἐτῶν ἀκολουθοῦσι τὸν πατέρα αὐτῶν εἰς τὸν ἀγρόν.

Ἡ τράπεζα τοῦ τούρκου χωρικοῦ διακρίνεται ἐν μεγάλῃ ἀπλότητι. Εἰς χάλκινος δίσκος (σινί) ἐπὶ κοσκίνου τιθέμενος, ἐν στενὸν καὶ οἶον μακρὸν χειρόμακτρον περίξ τῆς τραπέζης, μερικὰ ξύλινα κοχλιάρια εἰάν ὑπάρχωσιν, εἶνε τὰ μόνα διὰ τὴν τράπεζαν ἀντικείμενα. Ἄρτον τοῦ φούρνου εἰς τὰ χωρία δὲν μεταχειρίζονται· ψήνουσιν ἐπὶ σιδηροῦ κοίλου δίσκου τοὺς μπεζερμέδες λεγομένους, εἶδος λεπτῆς πῆττας ἐκ μαύρου ἀλεύρου. Μόνον εἰς τὰ χωρία ἐνθα ὑπάρχουσι χριστιανοί, τινὲς τούρκοι κάμνουσι σιμούνια ἄρτον δηλ. μαῦρον. Ἀλλοίμονον εἰς τὸν ξένον ἐκείνον τὸν προσκαλούμενον εἰς τράπεζαν τούρκου, ἐν τῇ τελετῇ τοῦ σουνέτ, ἢ τοῖ περιτομῆς, ἢ γάμου. Εἶνε σπάνιον

μετὰ τὸ φαγητόν, ὥς ἐξ ἀηδίας νὰ μὴ κάμῃ
 ἔμετον κοτύσοι, καὶ γὰρ νὺν κοτύσοι αἰδοῦνται
 - οὐ Εἰς πυχώριον τῆς Φρυγίας προσεκληθῆν ποτε
 μετ' ἄλλων χριστιανῶν ὑπὸ τοῦ δημάρχου τοῦ χω-
 ρίου ἵνα συνδειπνήσωμεν. Καίτοι ἐγκωρίζομεν τί ση-
 μαίνει τουρκικὴ τράπεζα, οὐχ' ἥττον δὲν ἡδυνάμε-
 θα καὶ νὰ μὴ παρευρεθῶμεν, ἵνα μὴ δυσαρεστηθῇ ὁ
 σατραπίσκος ἐκεῖνος. Μᾶς προσεφέρθησαν εἴκοσι
 εἰδῶν φαγητά, καὶ τί φαγητά! Σημειωτέον δὲ ὅτι,
 ἀφοῦ πρῶτον ἀνακομβοῦσιν ὁ οἰκοδεσπότης, θὰ εἴπῃ
 τὸ μ π ἶ σ μ - υ λ - λ α χ ὡ π ρὸς τὸν Θεόν, καὶ εὐθὺς
 θὰ εἴπῃ εἰς τοὺς προσκεκλημένους τὸ μ π ο ὕ γ ι -
 ο υ ρ ο υ ν, ἥτοι ὀρίσετε. Τότε βάλλουσι τὰς χεῖρας
 ὅλοι εἰς τὸ πιάτον, ἄλλοι μὲ τοὺς δακτύλους καὶ
 ἄλλοι μὲ τὰ κοχλιάρια. Φάγε οὕτω λοιπὸν πρῶ-
 τον ὀκτώ ἢ δέκα εἰδῶν φαγητά, καὶ ἀμέσως γλύ-
 κισμὰ καὶ κατόπιν πιλάφι, σαρμάδες, τζορ-
 πᾶ, λάχανα, πράσα λοκμά, καὶ δὲν θὰ ἐμέ-
 σης; Καὶ πῶς νὰ μὴ ἀηδιάσῃ τις ἀφοῦ ἀπὸ τὸ στόμα
 τοῦ τούρκου πίπτει τὸ φαγητόν ἐντὸς τοῦ πιάτου;
 Πῶς νὰ μὴ κάμῃ τις ἔμετον ἀφοῦ ἡ βαρεῖα ἐκείνη
 ὅσμη τῶν ἐδεσμάτων παράσσει τὰ ἐντόσθια;
 - οὐ Ἀλλὰ μήπως καὶ εἰς τοὺς τουρκογλώσσους

χριστιανούς· δὲν ἀπαντᾷ σ' ἑξῶν, τὸ ἴδιον; ἀλλὰ
 εἰς τοὺς τοὺς ὑπάρχει καθαριότης καὶ λείπει ἡ δύ-
 σάρεστος ὁσμή των φαγητῶν. καὶ ἐν τούτοις
 οἱ τοῦρκοι τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Ἀνατολῆς τὸ
 φαγητόν, τὸν μπεζεμε, τὸν καφέ καὶ ἀλλὰ ψή-
 νουσιν οὐχὶ δὴ ἀνθρώπων ἢ ξύλων, ἀλλὰ διὰ τῆς
 κόπρου των ζώων, ἰδίως τῆς των βομβάλων εἰς τὰ
 βιτάρια χωρία παρὰ τῆρεῖ τις ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς
 οἰκίας σωρούς· ἀπεξηρμένῃς κόπρου, διότι ποῦ
 νὰ ζήτωσι ξύλα, ἀφοῦ αἱ μεγάλαι αὐτῶν πεδιάδες
 στεροῦνται καὶ αὐτῆς τῆς θάμνου.
 Ὁ ἀγροῖκος τοῦρκος δὲν γινώσκει τί σημαίνει
 καφενεῖον, διότι εἰς τὰ χωρία τοιαῦτα δὲν ὑπάρ-
 χουσιν. Τὰ εἰς τὰ μεγάλα ὅπως οὖν χωρία ὑπάρ-
 χοντα καφενεῖα ἔχουσι μόνον καφέν, ἐνίοτε δὲ καὶ
 κουρεῖον. Ὁ τοῦρκος εἰσερχόμενος εἰς τὸ καφεψεῖον
 κάθηται χαμαὶ διπλοποδητί, παρὰ γγέλει τὸν κα-
 φέ καὶ δέχεται κατὰ διαλείμματα των εἰσερχο-
 μένων τὸν χαιρετισμόν· σε λὰ μ-ἀ λ ἐκι μ, ἤτοι
 χαίρεται, ὅστις ἀπαντᾷ· ἀ λ ἐκι μ-σε λὰ μ, ἤτοι
 ἀντιχαίρετε· οὕτω δὲ πληροῦτε ἀπὸ χωρικοὺς ὁ
 καὶ βέες. Τότε ἀρχίζει ὁ γεροντότερος νὰ διηγη-
 ται τὰ συμβάντα τῆς ἡμέρας, ἢ νὰ λέγῃ τὰς ἐσφαλ-

μένας του ιδέας, ἐνῶ οἱ ἄλλοι ἀκροῶνται ἐν σιωπῇ. Οὐδεὶς δὲ ποτὲ τολμᾷ νὰ διακόψῃ τὸν λαλοῦντα καὶ ψευδῇ εἶνε τὰ λεγόμενα του. Ἐπιτρέπεται μόνον νὰ προφέρωσι θαυμαστικά τινα ἢ χυδαιότητας, σύμφωνα μὲ τὴν ἐννοίαν τῶν λεγομένων, οἷον ἄ τ ζ α ἰ π, ἔ λ μ π ε τ ε, μ ᾱ σ α λ α χ, μ π ε λ ἡ - γ ῆ ᾱ, ν τ ἔ κ ι τ ι - κ α χ π ἔ - ν α λ ἡ - ν τ ἔ.

Οἱ τούρκοι σπανίως λογομαχοῦσιν· ἂν δὲ ποτὲ τύχῃ καὶ ἐπέλθῃ μεταξύ τινῶν ἔρις τις, εὐθὺς ὡς ἀναμιχθῇ εἰς τοὺς ἐρίζοντας γεροντότερός τις καὶ εἴπῃ τὸ τίνι νι σε βέρσα, ἥτοι ἂν ἀγαπᾷς ἦν πίστιν σου, γίνονται ὅλοι ἄρνια. Οὐδέποτε μεταξύ τούρκων γίνεται φόνος, ἐκτὸς ὅταν χορεύωσι μετὰ μοιχαλίδων.

Μία ἀπὸ τὰς κακὰς συνηθείας τῶν τούρκων εἶνε καὶ ἡ προτίμησις τῆς ἐνδυμασίας ἐκείνης ἣτις προξενεῖ αἰσχος. Δὲν ἀγανακτεῖ δέ τις τόσον ἀπὸ τὰς βαρβαρότητας αὐτῶν, ὅσον ἀπὸ τὰς ἀκόσμους ἐνδυμασίας. Τὸ βρακίον των πρέπει νὰ εἶνε μιᾶς σπιθαμῆς, οὕτως ὥστε νὰ μένῃ γυμνὴ ἡ κνήμη, τὰ γόνατα καὶ ὁ μηρός· ἡ ζώνη πρέπει νὰ εἶναι ὀκτὼ ἢ δέκα πήχεων. Τὸ βρακίον δὲν τὸ δένουσιν ὡς πρέπει, εἰς τὴν ὀσφύν, ἀλλὰ μὲ τρόπον οὕτως

ὥστε νὰ προξενῇ ἐντροπήν. Ἀλλ' ἀν' οὗτοις ἄλλοτε
 ἔβλεπε τοὺς φοβεροὺς ἐκείνους ζεῖμπεκούς, θά πτόν
 κατελάμβανε φόβος διὰ τὴν ἀγριότητα τῶν. Οἱ
 ἀγροῖκοι τοῦρκοι δὲν θέλουσι νὰ μεταβάλλωσι
 τὴν ἐνδυμασίαν τῶν ἐπὶ τὸ κοσμιώτερον. Πρέπει
 πάντοτε νὰ φαίνωνται ἡμίγυμνοι.

Πρὸ ἐτῶν ὁ νομάρχης Αἰδινίου αἰσχυρόμενος ἐκ
 τῆς τοιαύτης ἐνδυμασίας τῶν τούρκων ἔδωκεν ἐπὶ
 τινα καιρὸν αὐστηρὰς διαταγὰς, ἵνα μεταβάλλων-
 ται αἱ ἐνδυμασίαι ἐπὶ τὸ κοσμιώτερον. Οὐδὲν ὁμῶς
 κατορθώθη. Τότε πολλὰ γελοῖα ἐπεισόδια ἔλαβον
 χώραν ἀνὰ τὸν νομόν. Ἡ ἀστυνομία συλλαμ-
 βάνουσα πολλάκις τοὺς χωρικοὺς, εἴτε ταγκια-
 λάκια ἢ ζεῖμπεκούς, ἔσχιζε διὰ τῆς σπάθης
 ἐν μέσῳ τῶν πόλεων τὰ βραχέα ἐκεῖνα βρακία τῶν.
 Ἐβλεπέ τις λοιπὸν ποῦ μὲν φεύγοντας τοὺς τούρ-
 κους ἀπὸ τὴν ἐντροπήν τῶν, κρατοῦντας τὰ σχι-
 σμένα βρακία τῶν, ποῦ δὲ παρακαλοῦντας τὴν
 ἀστυνομίαν νὰ λάβῃ ὑπομονήν. Ἐφ' ὅσον ὑπῆρχε
 ἡ διαταγὴ ἐκείνη, καλλίτερον θέατρον δὲν ἤ-
 θελέ τις.

Πολλοὶ ἀγροῖκοι τοῦρκοι δεικνύουσι περίεργον
 προθυμίαν καὶ ἐκφραστηκότητα εἰς τὸν ξένον.

Ἐρωτῶν ὁμῶς αὐτοὺς ὁ ἐπισκέπτης περὶ τίνος πράγματος, ἀποκρίνονται ἐνίοτε φανταστικῶς, διὸ δὲν πρέπει τις νὰ δίδῃ βάσιν εἰς ὅλα τὰ λεγόμενά των. Ἐνῶ δ' ἐκεῖνοι βαρύνονται νὰ μεταβῶσιν εἰς μέρος τι ἀπέχον πέντε ἢ δέκα λεπτά τῆς κατοικίας των, ἐν τούτοις τὸν ξένον ὠδηγοῦσι πολὺ μακρὰν, ἵνα δείξωσιν ἄξια προσοχῆς πράγματα. Ἀρκεῖ ὁ ξένος γὰρ ἐρωτήσῃ περὶ ἀρχαιοτήτων λ. χ. Τότε διακόπτουσι τὸν ἐρωτῶντα ἵνα δείξωσιν ὅτι καὶ αὐτοὶ τίτι γινωρίζουσι, καὶ ἀρχεται ὁ γεροντότερος ἢ πολυμαθέστερος νὰ διηγῆται συμφώνως τῆς ἐπιθυμίας τοῦ ἐρωτῶντος. Πρέπει ὁμῶς καὶ ὁ ἐπισκέπτης ἐν τῷ σκοτεινῷ οἰκίσκῳ ὅπου κάθεται, νὰ παραβλέπῃ τὴν ἀδιακρισίαν τῶν τούρκων. Διότι διηγούμενοι ἢ ἐρωτῶντες ἢ πίνοντες τὸν καφέ, διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς θὰ καθαρίζωσι τοὺς δακτύλους τῶν ρυπαρῶν ποδῶν των· καὶ ἂν ἐξέρχεται δυσωδία πρέπει νὰ ὑποφέρῃ ὁ ξένος· διότι βλέποντες ὅτι δυσάρεστηται, θὰ δυσάρεστηθῶσι καὶ ἐκεῖνοι. Δὲν πρέπει τις νὰ κάμῃ παρατήρησιν εἰς εἰς τὰς ἑξεις των.

Ἐτυχέ ποτε νὰ εὔρεθῶ εἰς τι χωρίον τῆς Λυδίας. Τινὲς τοῦρκοι τοῦ χωρίου μὲ ἐκάλεσάν προσήνως

ἐν τῷ σκοτεινῷ οἴκῳ καὶ ἄνευ παραθύρων, τὸν ὧρ
ἐκάθηντο ὀκτὼ ἢ δέκα ἑτέροι τοῦρκοι ἡλιοκαοῦς
ὄψεως. Ἀφοῦ δὲ τοὺς ἐχαιρέτησα πρὶν ἀκόμῃ κα-
θήσω, μέ ἐν σταπαχλὰρ χαϊρον ὁ ἄλσος ὤν, ἦτοι
καλὴ ἡμέρα, πάλιν ἔπειτα ὅταν ἐκάθησα ἀνὰ εἰς
μοῦ ἔλεγε τὸ χαϊς-κελδὶ ἦτοι καλῶς ὠρισε. Πρέ-
πει δηλαδὴ ὁ καθείς ἰδιαιτέρως καὶ με κούνημα τῆς
χειρὸς νὰ καλωσορίσῃ τὸν ξένον. Ὅταν ἔτε-
λείωσεν τὸ χαϊς-κελδὶ, ἤρξατο ὁ γεροντότερος
νὰ μὲ ἐρωτᾷ: ὅπου, ῥα δὲ νὲ ἄρ ὀρ σουν.
ἦτοι ἐδὼ τί ζητεῖς; ἀφοῦ δὲ εἶπον ὅτι ἦλθον ἵνα ἶδω
τάς ἀρχαιότητας, παρουσίασαν διάφορα ἄνευ
ἀξίας νομίσματα, διότι μὲ ἐθεώρησαν ὡς ἀρχαιο-
λόγον. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ὁ καφές ἐψήνετο διὰ
τῆς κόπρου τῶν ζώων, ἵνα μὲ φιλοδώρήσουν. Ἀφοῦ
δὲ ἐρρόφιζα τὸν ὀδὸς προσφερθέντα καφέν, μὲ ὠδή-
γησαν νὰ ἶδω τὰς ἀρχαίας ἐπιγραφάς, ἵνα τοῖς ἐξη-
γήσω τί σημαίνουν αὗται. Εἰς τὴν αὐτὴν ἀπαίτη-
σιν αὐτῶν δὲν δύνασαι παρὰ νὰ εἴπῃς μίαν ιδέαν
σου. Εἶπὲ ὅ,τι θέλῃς περὶ τῶν ἐπιγραφῶν καὶ ἐκεῖ-
νοι πιστεύουσι μετὰ θαυμασμοῦ. Πάντες οὗτοι πι-
στεύουσιν ὅτι ὑπῆρξεν ἐποχὴ πολιτισμοῦ ἐν Μικρᾷ
Ἀσίᾳ, καὶ πολλὰκις θαυμάζουσι καὶ αἱ ἴδιοι ὁρῶν-

τρεῖς τὰ λείψανα πῆς ἀρχαιοσύνης, ἅτινα, βαρβά-
 ρως φερόμενοι κατασυντρίβουσιν. ὅτε οὐκ ὀνείδι-
 -ον. Ἄλλοτε πάλιν εἰς τι χωρίον τῆς Γαλατίας ἐνθα
 ὑπῆρχον λείψανα ἀρχαιοτήτων, καὶ ἐνθα τοῦρκος
 ἀγαθὸς εὐηφροστέθη, νὰ μὲ ὁδηγήσῃ δωρεάν εἰς τι
 μέρος μίαν ὥραν τῆς καπτοκίας του, γίνα μοι δεῖξῃ
 σημεῖα τινὰ ἐπὶ βράχων, διότι ἐνάμιζεν ἅτι ἐκεῖ
 που ὑπεάρχουσι κεκρυμμένα χρήματα. ὅτε οὐκ ὀνείδι-
 -ον. Ἐτέραν φοράν εὗρεθεις ἐν τινι καφανείῳ ἢ χανίῳ
 εἰς τι χωρίον τῆς Λυκαονίας, κατ'ιδόντες με οἱ τοῦρ-
 κοὶ ἤρξαντο νὰ μοι διηγῶνται πολλὰ καὶ νὰ μὲ
 παροτρύνωσι ὅπως μεταβῶ εἰς τι μέρος μετ' αὐ-
 τῶν ἵνα ἴδω θαυμάσια πράγματα. Ἐν γένει ὁ τοῦρ-
 κοὺς θέλων νὰ δεῖξῃ εἰς τὸν ξένον ὅτι καὶ τι γνωρίζει,
 πάντοτε σχεδὸν φαίνεται ὁμιλιτικός, οὐχὶ ὁμῶς
 καὶ ἐν καιρῷ ῥαμαζάντου. διότι διερχόμενός ποτε
 ἐκ τινος χωρίου καὶ θελήσας νὰ εἰσέλθῃ εἰς τινὰ ρί-
 κίσκον, μοι εἶπον ἅϊτε κίτ, ἤτοι φύγε. ὅτε οὐκ ὀνείδι-
 -ον. Ἄλλ' ἰδοὺ καὶ μία καλὴ συνήθεια τῶν τούρκων,
 ἥτις ὁμῶς δὲν εἶνε γενική. Πολλοὶ χωρικοὶ τῆς πε-
 διαδος τοῦ Μαιάνδρου μόνον, φρονοῦσιν, ὅτι τὸ πα-
 ρέχειν ὕδωρ εἰς τὸν διαβάτην εἶνε μέγα ψυχικόν.
 Ὅθεν βλέπει τις κατὰ τὸ θέρος εἰς πλείστας ὁδοὺς

τῶν ἐξοχῶν νὰ παπτοθετῶσιν ἐπιθήριον, ἅτινα πρέ-
πει καθ' ἑκάστην ἀπληρώσιν ὑδάτος. Καὶ καί
ὁ πέρηροὺς τούρκους κομίζουσιν ὑδωρ ἐκ μακρᾶς
ἀποστάσεως. Οὐδεὶς δὲ τολμᾷ νὰ θραύσῃ ἢ νὰ
κλέψῃ τὸ ἀντικείμενον τοῦτο, τῆς εὐποιίας. καὶ π-
- Το περιεργότερον εἰς τοὺς τούρκους εἶναι τὸ κα-
τηγορεῖν αὐτοὺς ἐαυτοὺς εἰς πολλὰς περιστάσεις.
Πολλάκις ἤκουσα οὐχὶ μόνον ἀγροίκους, ἀλλὰ καὶ
ὁπωσοῦν πάντεσσι τούρκους, νὰ ἐφαρμιάζω-
σιν εἰς ἐαυτοὺς χυδαῖα ἐπίθετα. Οὕτω δὲ ἀποδει-
κνύεται ὅτι πολλοὶ τούρκοι ἀποδέχονται τὰ ἐλατ-
τώματα, τὰ σφάλματα, τὴν ἀμάθειαν τὴν ἀκη-
δίαν των. Ὁμολογοῦσι δὲ ἐνίοτε ὅτι εἶνε προωρι-
σμένοι νὰ κατὰστρέψωσι, καὶ νὰ μισῶσι τὸ κα-
λόν. Καὶ πῶς νὰ ἀποκρύψῃ τὸ τοῦρκος τ' ἀνδρα-
γαθήματα τοῦ προγενεστέρου του, πῶς νὰ ἀπο-
κρύψῃ τὸ πρὸς τὰς ἀρχαιότητας αὐτοῦ πάθος,
ἀφ' οὗ τὰ πάντα περίξ τοῦ οἴκου του μάρτυροῦσιν
ὅτι πολλάκις ἐγένετο κατὰστροφὴς ἀνεκτίμητων
ἀρχαίων ἀντικειμένων, καὶ νοκοῦν τὸν νοσηπύτην
Πολλάκις παρατηρῶν κατὰ τὰς περιοδίας μου
πολλαχοῦ οἰκτρῶς κατεστραμμένα διάφορα ἀρ-
χαῖα ἀνάγλυφα, ἀγάλματα, καὶ ἄλλου εἶδους

ἀντικείμενα ἐξ αἰσθησέων ἀρίστης τέχνης, ἡρώ-
 τουν πινὰς ἐνίστε, διατί νὰ καταστρέφωσι τοιαῦ-
 τα ὠραῖα πράγματα. Ἐκεῖνοι δὲ γνωρίζοντες τὸ
 πταῖσμα τῶν μοῦ ἔλεγον με ἀφέλειαν. ἄτα μ
 π ἄ κ μ αῖ τ ο υ ρ κ λ ε ρ ι ν ὺ ν κ ι α φ ἄ ὺ ν ἐ π ι λ ῖ
 ο ρ, σ π ῖ ζ τ ο ὕ ρ κ ῖ ζ. ἄ λ π ῖ ρ τ ἄ ς β ο ὕ ρ κ ἄ
 φ α σ ι ν ἄ γ γ ε ν ῆ τ ο ὕ ρ κ ῖ ζ ἤ τ α ι, μ ῆ β λ έ π ε ι ς.
 τοῦ τούρκου τὸ κεφάλι τί καταλαμβάνει; Ἡμεῖς
 εἴμεθα τοῦρκοι. λάβε μίαν πέτραν κτύπησον εἰς
 τὸ κεφάλι, (δηλ. τὸν τοῦρκον,) πάλιν τοῦρκοι εἴ-
 μεθα. Ἄλλοι πάλιν τοῦρκοι κατηγοροῦντες τοὺς
 ἀμαθεστέρους λέγουσιν εἰς τὸν χριστιανόν. ἄτα μ
 σ ῆ τ α μ ν ῆ ὀ λ α τ ζ ἄ κ, τ ο ὕ ρ κ τ ῖ ρ π ο υ ν τ ἄ ν
 ν ῆ π ῆ κ λ ῖ γ α ρ σ ο υ ν. ἤ τ α ι δ ῆ ν β α ρ ῦ ν ε σ α ι, τί θ α
 γ ῖ ν η, τ ο ὕ ρ κ ο ς ε ἴ ν ε τ ἀ π ὸ τ ὸ ν τ ο ὕ ρ κ ο ν τί π ε ρ ι μ ῆ ν ε ι ς;
 Ἄλλοι δὲ λέγουσι. π ῖ ν τ ο ὕ ρ κ ῖ τ ῆ ρ μ π ῖ ρ
 τ ο ὕ ρ π ο ἄ λ τ ο υ ρ π ο ὕ β ο ὕ ρ τ ο υ ρ κ ο ὕ γ ε
 ν ῆ γ ρ α ζ ῖ κ σ α υ ρ π ἄ. τ ο ὕ τ ῆ σ τ ι, χ ῖ λ ι ο ι τ α ὕ ρ
 κ ο ι ἰ σ ο δ υ ν α μ ο ὕ σ ι μ ῆ ἐ ν ρ ε π ἄ ν ι. λ ἄ β ε τ ὸ ρ ε π ἄ ν ι
 κ τ ῦ π η σ ο ν τ ὸ ν τ ο ὕ ρ κ ο ν, π ἄ λ ι ν κ ρ ῖ μ α ε ἰ ς τ ὸ ρ ε π ἄ ν ι
 ο υ α. Ἐνίοτε οἱ ἀγροῖκοι τοῦρκοι μὴ δυνάμενοι νὰ ἀν-
 τιληφθῶσιν ὀποθέσεως τινοῦς, ἢ δίδοντές τι εἰς εὐ-
 τελεῖ τιμήν, καὶ ἐννοοῦντες κατόπιν ὅτι αὐτοὶ εἰς αὐ-

ΑΙΧΗΤΕΣ ΑΙΧΗΤΟΙ

τούς ἠπάτησαν, λέγουσιν οἱ ἴδιοι τὸ τούρκικα φά, ἦτοι τούρκικη κεφαλή.

Οἱ τούρκοι τῆς Ἀνατολῆς συνειθίζουν ἐνίοτε νὰ ἀπειλῶσι καθ' ὁδὸν τοὺς χριστιανούς ἄλλοτε μὲν χάριν ἀστεϊσμοῦ, ἄλλοτε δὲ διὰ κακὸν σκοπὸν. Εὐτυχῶς σήμερον, ἂν δὲν ἐξέλιπον οἱ φοβερισμοὶ τῶν τούρκων, σπανίως ὁμῶς συμβαίνει τούρκος νὰ κακοποιήσῃ χριστιανόν. Ἀλλοτε, ὡς ἀνωτέρω ἀνέφερον καὶ οἱ χριστιανοὶ ὑπέκειντο εἰς πολλοὺς περισπασμούς, φονευόμενοι, δολοφονούμενοι καὶ πολλάκις μαρτύρια ὑποφέροντες. Οἱ δὲ φονεῖς σχεδὸν ἔμειναν ἀτιμώρητοι παρὰ τῆς ἀρχῆς, διότι ἐτύγχανον βεβαίως τούρκοι. Ἀλλὰ κατὰ τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους οἱ φαυλόβιοι τούρκοι γνωρίζοντες ὅτι σπανίως πλέον διαφεύγουσι τῶν χειρῶν τῆς ἀρχῆς ἀποφεύγουσιν ἀπὸ τοῦ νὰ διαπράττωσι ληστείας, ἢ δολοφονίας, ἀρκούμενοι μόνον εἰς τὰς μικρὰς ταραχὰς ἢ φαινομενικὰς ἀπειλάς. Αἱ δὲ ὑπὸ τῶν τούρκων διαπραττόμεναι τυχὸν δολοφονίαι, δὲν ἀποβλέπουσι μόνον εἰς χρήματα ἀλλὰ καὶ ἰδιαιτέρα πάθη προξενοῦσι ταύτας.

Δυστυχῶς σήμερον εἰς πολλὰ μέρη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τινὲς ἀμαθεῖς χριστιανοὶ τουρκόγλωσσοι

ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, συναναστρεφόμενοι μετὰ τούτ-
κων, ἔρχονται πολλάκις εἰς διαστάσεις ἐξ ὧν γεν-
νῶνται τὰ μετὰξὺ αὐτῶν πάθη· μνησίκακοί δὲ
ὄντες τινὲς τοῦρκοι διαπράττουσι φόνους καὶ τὰ
παρόμοια. Οἱ αἰμοβορότεροι καὶ φαυλοβιώτεροι
τοῦρκοι ὑπάρχουσιν ἐν τῷ ναμῶ 'Αιδινίου, Ζεϊμπέ-
κια, τάγκαλακ ἀηδὴ ὄντα τὴν μορφήν καὶ τὴν ἀμ-
φίεισιν ἐκεῖ ἀπαντῶνται· ὅθεν καὶ ἡ τουρκικὴ φρά-
σις: 'Αἰ δὲν ζεϊμπέκ. Εἰς τοὺς ἑτέρους νομοὺς
τῆς Μικρᾶς 'Ασίας, ἥτοι εἰς τὸν τοῦ 'Ικονίου,
Προύσης, 'Αγκύρας κλπ. σπανίως τις ἀπαντᾷ
τοιούτους θηριώδεις κακούργους· διότι ὁ ζεϊμπέ-
κης ἔχει πάντοτε θηριώδη ἔνστικτα, οὐδέποτε δὲ
προσκυνεῖ. Οἱ τοιοῦτοι ὅμως τοῦρκοι σὺν τῷ χρό-
νῳ ἐκλείπουσιν.

Τὰ χαρέμια ἢ αἱ γυναῖκες ἐν γένει. — Μία ὑψη-
λὴ ἐπίσκεψις.

Αἱ γυναῖκες, τὰ χαρέμια! περὶ αὐτῶν οὐδεὶς
οὐδέποτε λόγος παρὰ τοῖς τούρκοις. Κατὰ τὸν
τοῦρκον, εἶνε ἡ χειροτέρα προσβολή, ἢ μεγαλη-
τέρα ἀναίδεια, τὸ νὰ ἐρωτήσῃ τις τοῦρκος τοῦρκον
περὶ τῆς γυναικὸς του, ἐκτὸς μόνου τοῦ ἱατροῦ.

Ὅσακις δὲ συμπέσῃ περὶ τῆς κυρίας λόγος, ὁ
τούρκος μετὰ χειρὶς τῆς περιφράσεις· δηλαδή λέ-
γει· οἱ παρ' ἐμοί, οἱ κατ' οἶκον, ἡ τῆς οἰκίας νεα-
νις, ἡ τῆς οἰκογένειας, σπανιώτατα δὲ λέγει, τὸ χα-
ρέμιναι· Ἐάν τις χριστιανὸς τολμήσῃ τοῦτο, ὁ τούρκος
θα τὸν θεωρήσῃ ἐχθρὸν τῆς πίστεώς σου.

Κατὰ τοὺς τουρκικοὺς θρησκευτικοὺς θεσμούς,
ἡ τιμὴ τῆς γυναίκος εἶνε ἡ καλύπτρα τῆς (ὁ φε-
ρετζές) καὶ οὐχὶ ἄλλο. Ὅθεν ἡ τούρκισσα ὑποχρε-
οῦται νὰ εἶνε πάντοτε ἐσκεπασμένη, ἔστω καὶ
ἀν' ἐπαγγέλῃται τὴν ἐπαίραν.

Ἡ κατακαλύψις αὕτη τοῦ προσώπου, καλου-
μένη νὰ μαχράμ, εἶνε ὅχι μόνον ἀνάγκη, πρὸς
διατήρησιν τῆς ὀψέως, ἀλλὰ καὶ ὑποχρεώσεις τῆς
θρησκείας ὡς εἶπον.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέγει· «Πᾶσα γυνή,
προσευχομένη ἀκαταλύπτῳ τῇ κεφαλῇ, καται-
σχύνει τὴν κεφαλὴν ἑαυτῆς· ἐν γὰρ ἐστὶ καὶ τὸ
αὐτὸ τῇ ἐξυρημένη· εἰ γὰρ οὐ κατακαλύπτεται
γυνή, καὶ κείρασθαι· εἰ δὲ αἰσχρὸν γυναικὶ τὸ κεί-
ρασθαι ἢ ξυράσθαι, κατακαλύπτέσθω».

Ἐν Ἀνατολῇ, ὅσακις αἱ τούρκισσαι ἀντιμετω-
πισθῶσι μετὰ διαβάτου χριστιανοῦ ἢ τούρκου στρέ-

φουσιν ἀμέσως τὸ πρόσωπον πρὸς τὸν τοῖχον, ἵνα
μὴ τὰς ἰδῇ κατὰ πρόσωπον. Τινὲς μάλιστα φανα-
τικαὶ τίμια διατάσσουσι τὸν διαβάτην νὰ μὴ βλέ-
πῃ αὐτάς. Γυνὴ δέ, ἥτις ἀπεκάλυψεν, ἔστω καὶ
κατὰ τύχην ἢ ἀκουσίως, τὰ θέλγητρά της εἰς τοὺς
ὀφθαλμοὺς ἀνδρὸς ἄλλου παρὰ τὸν σύζυγον, ἐξευ-
τελίζεται ἐνώπιον καὶ ἐαυτῆς καὶ τῶν περὶ αὐτήν.
Ὁ ἰατρὸς μόνον δύναται νὰ ἰδῇ τὸ στόμα της, ἢ
νὰ πιάσῃ τὴν χεῖρα της, καὶ τοῦτο πάντοτε με-
τὴν ἄδειαν τοῦ συζύγου της. Καὶ αὐταὶ δὲ αἱ πλύ-
νουν εἰς τὸν ποταμὸν φοροῦσι τὸ κάλυμμα των,
ἢ, φέρουσιν αὐτὸ ἐπὶ τῶν ὤμων, ὅπερ ἀναλαμβάνου-
σιν ἅμα ἰδῶσι παρερχόμενον ἄνδρα. Τοῦ γενι-
κοῦ δὲ τούτου κανόνος δὲν ἐξαιροῦνται καὶ αἱ ὑπέρ-
γηροι καὶ αἱ αἰθιοπίδες, εἰμὴ μόνον αἱ γύφτισαι καὶ
αἱ γιουρουκάλαι. Σήμερον ὅμως πολλὰι τούρκισ-
σαι ὡραῖαι οὔσαι, παραβαίνουσι πολλάκις τὸ να-
μικρὸν ἵνα ἐπιδείξωσι τὴν κολλονήν των. Ἡ
παράβασις ὅμως αὕτη συμβαίνει εἰς τὰς μεγαλου-
πόλεις, ὡς ἐν Κωνσταντινουπόλει, Σμύρνῃ, Θεσ-
σαλονίκη καὶ ὅπου ὑπάρχουσι πολλοὶ χριστιανοί.
Καὶ αὐταὶ πλέον σήμερον ἐννοοῦσι τὴν μεγάλην
ταύτην ἀτοπίαν τοῦ καλύπτεσθαι, δι' ὃ εἶτε ἐπι-

θυμῶσαι νὰ ἐπιδείξωσι τὴν καλὰ νοήν των, εἴτε θέ-
 λουσαι νὰ ἀγοράσωσι οἰκία καὶ πράγματα, οἷδως
 πανικὰ, εἰσέρχονται ἐν τοῖς καταστήμασι τῶν
 νεώτερις μὲν ἀνευ καλύμματος, περιεργαζόμεναι
 τὰ πάντα καὶ συνομιλοῦσαι μετὰ τῶν ὑπάλλῃ-
 λήλων ὡς χριστιαναί. Πόσαι ἄρα γε θέλουσι νὰ
 ἐνδύωνται ὡς αἱ εὐρωπαῖαι, ἀλλὰ δὲν δύνανται.
 Ἐνῶ δὲ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς Ἀνατολῆς εἶτε
 τοῦρκοι καὶ τούρκισσαι εἶνε φανατικώτεραι, ἐν
 τούτοις εἰς τὰ μικρὰ χωρία αἱ τούρκισσαι περιφέ-
 ρονται ἀνευ καλύμματος, μετὰ τὴν διαφορὰν, ὅτι
 ὅταν ζητεῖ τις χριστιανὸς παρ' αὐτῶν τι ἀπο-
 κρίνονται μετ' θυμόν. Τὸ τοιοῦτον ἴσως συμβαίνει
 ἐξ ἁμαθείας, διότι, πράγματι αἱ τούρκισσαι τῶν
 μικρῶν χωρίων τῆς Ἀνατολῆς εἶνε ὡς κτήνη. Ὅτι
 αἱ τούρκισσαι τῆς ὑψηλῆς περιωπῆς πολλάκις
 ἐκπίπτουσι τῆς πρὸς τοὺς συζύγους πίστεως, ἀντὶ
 νὰ ἀναβῶσι καταβαίνουσιν εἰς δούλους ἀργυρωνή-
 τους, εἰς ὑπηρέτας, εἰς κατ' ἐξοχὴν ἁμαξηλά-
 τας. Τῶν οἰκογενειακῶν τούτων προδόσιων οἱ συν-
 εργοὶ εἶνε αἱ πράτριαι ἤτοι αἱ πωλήτριαι, αἱ ἰά-
 τραιναί, καὶ πρὸ πάντων οἱ εὐνεῦχοι. Συγγραφεὺς
 τις διηγούμενος τὰ τῆς καταστάσεως ταύτης τῶν

ταυροκισσῶν ἀναφέρει καὶ τὸ ἀκόλουθον δράμα
 ὑπερῖ συνέβη ἄλλοτε ἐν Κωνσταντινουπόλει. Τοῦρ-
 κοῦ τις ὑψηλὴ περιωπὴς εὖρεν ἀνθρωπὸν τινα κα-
 τὰ τῆς τάξεως κρυμμένον ἐντὸς τοῦ χειμερίου
 τοῦ. Χωρὶς δὲ ν' ἀφήσῃ τὴν ὀργὴν τοῦ νὰ ἐκτραγῇ
 τὸν ὑπεχρέωσεν ἄ κατήσῃ πλησίον του, ὡς συνό-
 μιλόν του, καὶ ἐνῆγάγκασε τὴν γυναῖκά του ἐντρό-
 μον νὰ προσφέρῃ εἰς αὐτόν, ὡς εἰς κύριον τῆς,
 τὴν πίπαν καὶ τὸν καφέν καὶ ἔπειτα τὴν ἐπρό-
 σταξε νὰ ἀγνισθῇ κατὰ τὰ θρησκευτικὰ ἔθιμον
 καὶ νὰ κάμῃ τὴν τελευταίαν προσευχὴν. μετὰ
 ταῦτα ἀποκεφαλίσας αὐτήν, ἔβαλε τὸ πτώμα
 ἐντὸς σάκκου, καὶ παραδοὺς αὐτὸ εἰς τὸν μοιχόν,
 μετὰ δεκαπέντε ἡμερῶν, αὐτὸν ἔστειλε νὰ τὰ θά-
 ψῃ ὅσον μακρύτερα δύνηθῃ. Ἦσαν ἤδη νύξ· ὁ δὲ
 ἄνθρωπος πλανώμενος ἐν τοῖς σκοτεινῇς τῆς Πό-
 λεως στενωποῖς μετὰ τοῦ ἐπικινδύνου τούτου φό-
 ρου ἐπὶ τῶν γῶτῶν, καὶ τρέμων μὴ κρατῇθῃ ὑπὸ
 τῶν ἀστυνομικῶν ἐκείνων, πρὶν εὗρῃ εὐκαιρίαν
 ν' ἀπαλλαγῇ αὐτοῦ, ἀκούει κρότον ἐπ' ἑσέων κατό-
 πιν του, καὶ φόβηθεις ῥίπτει τὸν σάκκον ἐντὸς με-
 γάλῃς δεξαμενῆς, εὐρισκομένης εἰς οἰκόπεδον πυρ-
 πολυθέντος τινὸς μεγάρου, καὶ βυθίζεται καὶ αὐ-

τὸς ἄλλοι τοῦ λαοῦ ἐντὸς τοῦ ὕδατος. Ἀλλ' οἱ
ἱππεῖς, ἀκούσαντες θόρυβον καὶ τεληαισάντες,
ἀνδρίγουσι τὸν σάκκον, καὶ συλλαβόντες ἀπεγα-
γόν εἰς τὴν φυλακὴν τὸν ἄνθρωπον, ὅστις ὠμολο-
γήσῃ τὰ πάντα. Ἀλλ' ἐπειδὴ κατὰ τὴν τουρκι-
κὴν νομοθεσίαν, ἐπρέπε νὰ ὑπάρχῃ βασιτεὺς,
ἦτοι ὁ ἐνάγων, ἵνα διεκδικήσῃ τὸ ἐγκλημα, ἐγνώ-
στοποιήθη τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν πατέρα τῆς φονε-
θείσης, ἄνθρωπον εὐπόληπτον. «Διατὶ νὰ κινήσω
ἀγωγὴν; ἀπεκρίθη οὗτος· ὁ γαμβρός μου ἐξεδί-
κησε τὴν τιμὴν τοῦ οἴκου τοῦ καὶ τὴν ἰδικὴν μου.
Ἔχω ἄλλην μίαν θυγατέρα, τὴν ὁποίαν εἰάν μου
ζητήσῃ τῶ τὴν δίδω με πολλὴν μου εὐχαριστησιν.»

Ἀλλ' ἐν τοῖς χαρεμίοις δραματουργοῦνται πολ-
λάκις τρομερώτεραι ταύτης σκηναί, καὶ ἡμεταξὺ
τῶν νομίμων γυναικῶν καὶ τῶν παλλακίδων ζη-
λοτυπία, ἥτις ἀπεδίωξε τὴν Ἀγαρ μετὰ τοῦ
Ἰσμαὴλ ἀπὸ τῆς τοῦ Ἀβραάμ οἰκίας, καταστρέ-
φει πολλάκις εἰς τὸν θάνατον ὀλοκλήρους οἰκογε-
νείας. Μεγάλην ὕλην ἡθελον εὔροι οἱ ἐφημεριδο-
γράφοι, καὶ οἱ μυθιστοριογράφοι καὶ πρὸ πάντων οἱ
δικηγόροι τῆς Εὐρώπης προσερχομένην ἐκ τῶν ἀδύ-
των τούτων! Ἀλλ' ἐδῶ τὰ πάντα θάπτονται

μετὰ τοῦ πτώματος, τοῦ ὁποίου δὲν ἐπιτρέπεται
ὕπο τε θρησκείας καὶ τῶν ἠθῶν ἢ νομικὴ αὐτοψία.
Ὡστε ἡ δηλητηρίασις ἐπικρατεῖ ἀνεξέλεγκτος καὶ
ἄφοβος, καὶ ἡ παρ' αὐτὴν βία ἐκτροῶσις καὶ ἡ
βρεφοκτονία, τῶν ὁποίων ἐὰν ἦτο δυνατόν νὰ ὑπο-
λογισθῇ ἀκριβῶς ὁ ἀριθμὸς, ἔθελεν ἐπιφέρει φρί-
κην.

Ἰδοὺ δὲ κατὰ τινα συγγραφέα καὶ τὰ ἀφο-
ρῶντα τὸ Σουλτανικὸν χαρέμιον, ἅτινα ἐγνώσθη-
σαν ὅτε κατὰ τὸ 1859 ηὐδόκησεν ὁ Σουλτάνος νὰ
φιλοξενήσῃ τὸν παρεπιδημοῦντα ἐν Κωνσταντινου-
πόλει Μέγαν Δούκα τῆς Ῥωσσίας Κωνσταντῖνον
μετὰ τῆς Μεγάλης Δουκίσσης Ἀλεξάνδρας συζύ-
γου του.

«Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1859 ὁ Κιαμήλ-μπέης προσ-
εκάλεσεν ἐπισήμως τὴν Μ. Δούκισσαν Ἀλεξάν-
δραν εἰς γεῦμα διὰ τὴν ἐπιούσαν ἐν τῷ αὐτοκρα-
τορικῷ χαρεμίῳ, πρώτην ἴσως φοράν ἀφ' ὅτου
ὑπάρχει ἐν Κωνσταντινουπόλει Σουλτανικὸν χαρέ-
μιον. Ἡ Α. Υ. λοιπὸν ἠτοιμάσθη νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ
χαρέμιον, ἐν ᾧ συγχρόνως ὁ Μ. Δούξ σύζυγός της
ἤρχετο νὰ δειπνήσῃ μετὰ τοῦ ἐπιτελείου του καὶ
τοῦ διπλωματικοῦ σώματος παρὰ τῷ Σουλτάνῳ,

τὸν ὁποῖον ἀνεπλήρου, κατὰ τὸ σύνηθες, ὁ ἐπὶ τῶν
 Ἐξωτερικῶν Ὑπουργὸς Φουὰδ Πασσᾶς. Ἡ ἐξαι-
 ρετικὴ τιμὴ, τὴν ὁποίαν ὁ Σουλτάνος περιεποίησεν
 εἰς τὴν Μ. Δούκισσαν διὰ τῆς προσκλήσεώς του,
 ἠνάγκασε ταύτην νὰ παρευρεθῇ κεκαλλωπισμένη
 ὅσον ἡδύνατο περισσότερον· διότι καὶ αἱ ἐν τῷ χα-
 ρεμίῳ γυναῖκες, παρὰ ταῖς ὁποῖαις ἡ μεγαλοπρέ-
 πεια καὶ λαμπρότης εἶνε τόσον ἀχώριστα καὶ
 συνήθη, πρῶτην ἤδη φορὰν ἐμελλον νὰ ἴδωσι Δού-
 κισσαν τῆς Εὐρώπης, καὶ ἰδίως τῆς Ῥωσσίας. Ἐ-
 φόρεσε λοιπὸν ὅλους, ὅσους εἶχε, πολυτίμους ἀδά-
 μαντας, μαργαρίτας, λυχνίτας, πρὸς δὲ καὶ τὴν
 μεγάλην ταινίαν τοῦ παρασήμου τῆς Ἀγίας Ἀν-
 νης. Ῥαγδαιοτάτη βροχὴ κατέπιπτε, καθ' ἣν
 στιγμὴν οἱ ὑψηλοὶ ξένοι μετέβαινον ἐντὸς τοῦ παρα-
 χωρηθέντος αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου ἀκατίου
 ἀπὸ τῶν μεγάρων. Ἐμιργκιὰν εἰς τὸ αὐτοκρατο-
 ρικὸν τοῦ Δολμᾶ-μπαγτσέ παλάτιον, μεγαλοπρε-
 πέστατα κεκοσμημένον. Ὁ Σουλτάνος περιέμενε
 κάτω ἐν τῇ τῶν ἀνακτόρων κλίμακι· ἅμα δὲ ἐ-
 φάνησαν οἱ ξένοι, ἡ μὲν μουσικὴ ἐπαιάνισε τὸν
 Ῥωσσικὸν ὕμνον, ὁ δὲ Φουὰδ-πασσᾶς καὶ οἱ ἄλ-
 λοι ὕπουργοὶ ἐπαρεύθησαν ἄχρι τοῦ ἀκατίου. Ἡ

κλίμαξ ἄγει ἐν πρώτοις εἰς περίστυλον αἰθουσάν
 τῆς ὁποίας ὁ θόλος καλύπτεται ὑπὸ λίθου λυχνί-
 του· τὸ δὲ φῶς, τὸ ὁποῖον κατέπιπτεν ἐπ' αὐτοῦ
 ἐπὶ τῶν μαρμαρίνων βαθμίδων, ἀπετέλει θεαμα-
 ῖοντως γοητευτικώτατον. Τὸ διπλωματικὸν σῶμα
 ἐκάθητο ἤδη ἐν τῇ λαμπροτάτῃ τῆς ὑποδοχῆς
 αἰθούσῃ, ἀπὸ τοῦ θόλου τῆς ὁποίας κρέμαται ἡ
 τοσοῦτον ἄλλοτε θαυμασθεῖσα ἐν Παρίσιος πολυ-
 φῶτος λυχνία, ἀπὸ τῆς ὁποίας φέγγουσι δεκάχι-
 σχίλια φῶτα. Μετ' ὀλίγον ὁ Σουλτάνος ἔφερε τὴν
 Μ. Δούκισσαν, παρακολουθουμένην ὑπὸ τοῦ δεκα-
 ετοῦς υἱοῦ τῆς Νικολάου, ὑπὸ τῆς Κομῆσσης Κα-
 μαρόφσκη καὶ ἄλλων, εἰς τὴν αἰθουσάν τοῦ θρό-
 νου, περὶ τὸν ὁποῖον ἦσαν συνειλεγμένοι αἱ αὐλι-
 καὶ ὀθωμανίδες. Ὁ Σουλτάνος ἐπαρούσαςε πρῶ-
 τὸν τὴν ἀδελφὴν του καὶ τὰς Σουλτανίδας θυγα-
 τέρας του, εἶτα δὲ τὰς συζύγους του, ὅσαι
 ὀνομάζονται Κχαδῖναι, καὶ τοὺς τέσσαρας υἱούς
 του, Δακτυλοδεικτῆσας δὲ μετὰ ταῦτα πρὸς τινὰ
 θύραν, καὶ εἰπὼν· «Ἴδού, Κυρία τὸ χαρέμιον,»
 ἐγένετο ἀφαντος. Ἐξῆλθε δέ, ἵνα γευματίσῃ μό-
 νος, καθὼς τὸν καταδικάζει ἡ ἐθιμοταξία τοῦ
 Σαραγίου. Ἀμα ὁ Σουλτάνος ἐπρόφερε τοὺς λό-

γους τούτους, ἤρθη ὁ κατακαλύπτων αἰωνίως τὰ μέρη ἐκεῖνα μυστηριώδης πέπλος, καὶ ἡ Μ. Δούκισσα εἰσῆλθεν εἰς τὸ χαρέμιον. Ἡ ἀρχιθαλαμηπόλος, ἥτις ἐπιστατεῖ εἰς ὅλον τὸν ἱερὸν τοῦτον χώρον, προεπορεύετο· ἠκολούθουν δ' αὐτὴν ἡ ἀδελφὴ τοῦ Σουλτάνου καὶ ἡ Μ. Δούκισσα· δύο δὲ ἄρμενίδες, εἰδήμονες τῆς Γαλλικῆς καὶ Τουρκικῆς, διηρμήνευον τὰ λεγόμενα. Περιῆλθον πολυαρίθμους κοιτῶνας, εἰς τοὺς ὁποίους ἐπεχέετο διὰ τοῦ κυανοῦ τῶν παραθύρων ὕελου πένθιμόν τι καὶ μυστηριώδες φῶς· δισχίλια δὲ γυναῖκες, ἐξ ὧν αἱ πλεῖσται Ἑλληνίδες καὶ ἄρμενίδες, κατῴκουν τὰ Ἀνατολικά ταῦτα μέγαρα, φαινόμεναι ὡς μυθικά τινα φάσματα, ζῶντα βίον ἀπομεμονωμένον καὶ ὅλως ἔρημον.

Ἡ περιέργειά των ὑπῆρξε τοσαύτη, ὅσος καὶ ὁ σεβασμὸς αὐτῶν πρὸς τὰς ξένας· ἐπὶ τέλους ὅμως θαρρήσασαι ἐπλησίασαν τὴν Μ. Δούκισσαν, καὶ ἅπασαι ἐξεπλάγησαν διὰ τὴν μεγάλην αὐτῆς καλλονήν. Τελευταῖον ἔφθασαν καὶ εἰς ἄλλην τινὰ περικαλεστάτην αἴθουσαν, ἐνθα εἶδον ὅσα ἄλλως δὲν ἠδύναντο ἐξ ἀκοῆς νὰ πιστεύσωσιν. Ἐνταῦθα ἐπαιάνιζον στρατιωτικοὶ μουσικοί, φοροῦντες ἄ-

πάντες ἐρυθροὺς χρυσοκεντημένους ἐπενδύτας, καὶ λευκὰς ἀναξυρίδας, ἐπὶ κεφαλῆς δὲ τὸ ἐρυθροῦν φέσιον, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἦτον ἀπηώρημένος χρυσοῦς θύσανος. Ἐκαστος ἔπρεπε βεβαίως ν' ἀπορήσῃ, ἀπαντῶν ἐν μέσῳ τοῦ ἱεροῦ τούτου γυναικείου διαιτήματος εὐρώστους καὶ φαιδρούς στρατιώτας· ἀλλ' ἡ ἐκπληξίς τῶν ξενιζομένων ὑπῆρξεν ἔτι μείζων, ἅμα κατεδείχθη ὅτι οἱ νεαροὶ οὗτοι στρατιῶται ἦσαν κόραι τοῦ χαρεμίου, ἀσχολούμεναι εἰς τὴν μουσικὴν ἰδίως. Ἀπὸ τῆς αἰθούσης ταύτης μετέβησαν εἰς ἄλλην τινα μικροτέραν, ἔνθα ἦτον προηυπρεπισμένη ἡ τράπεζα τοῦ γεύματος ἐπὶ τὸ Εὐρωπαϊκώτερον. Ἡ Μ. Δούκισσα ἐκάθησεν ἐκ δεξιῶν τῆς ἀδελφῆς τοῦ Σουλτάνου, ὁ δὲ νεαρός Δοῦξ ἐξ ἀριστερῶν δεξιόθεν τῆς Δουκίσσης ἐκάθησεν ἡ πρώτη Κχαδίνα, γυνὴ ὠραιότατῃ ἐκ Κιρκασίας, σχεδὸν τεσσαρακοντοῦτις. Πρὸς τὸ ἐξαίσιον δὲ αὐτῆς κάλλος οὐδεμία ἄλλη ἐκ τῶν παρεστηκυῶν, παρεκτός τῆς μιᾶς ἐκ τῶν θυγατέρων τοῦ Σουλτάνου, ἠδύνατο νὰ παραβληθῇ καὶ πολὺ ὀλιγώτερον νὰ ἐρίσῃ. Ἡ δευτέρα σύζυγος τοῦ Σουλτάνου, ἡ μήτηρ τοῦ Μουράτ-ἑφένδη, τοῦ πρωτοτόκου Βασιλόπαιδος, ἐκάθησε πλησίον τοῦ

Μ. Δουκὸς Νικολάου. Παρεκάθησαν δὲ καὶ ἡ ἀρχι-
θαλαμηπόλος, τέσσαρες θυγατέρες τοῦ Σουλτά-
νου, καὶ αἱ δύο Κυρίαι αἱ τὴν Μ. Δούκισσαν παρα-
κολουθοῦσαι. Ἀπερίγραπτος δὲ εἶνε ἡ πληθὺς τῶν
πολυτίμων λίθων, δι' ὧν ἐκοσμοῦντο αἱ ὀθωμανί-
δες, καὶ ἰδίως αἱ θυγατέρες τοῦ Σουλτάνου. Τῆς
ἀρχιθαλαμηπόλου τὸ ἔργον εἶνε διπλοῦν· πρῶτον
μὲν ἵνα κυβερνᾷ τὴν μικρὰν ταύτην τῶν γυναι-
κῶν πολιτείαν· δεύτερον δέ, ἵνα φροντίζῃ περὶ
ἀναπληρώσεως τῶν ἐλλείπουσων. Καὶ τὸ μὲν πρῶ-
τον τῶν ἔργων τούτων, ὅσον καὶ δὲν ὑπάρχῃ ἐν
τῷ χαρεμίῳ δημοκρατία, δὲν εἶνε καὶ εὐκόλον·
καθότι, τρυφερά δένδρα, τόσῳ πλησίον ἀλλήλων
πεφητευμένα, βλάπτουσιν ἀλλήλων τοὺς τρυφε-
ρωτέρους κλάδους· τὸ δὲ δεύτερον συνεπάγεται
αἰέποτε μεγάλην εὐθύνην· διότι τὰς γυναῖκας, ὅσας
ἡ ἀρχιθαλαμηπόλος ἐκλέγει διὰ τὸν Σουλτάνον,
ὀφείλει καὶ νὰ ἀντιπροσωπεύῃ παρ' αὐτῷ. Καίτοι
δὲ συναισθανομένη τὸ τῆς εὐθύνης βάρος, ἐτόλμη-
σε νὰ εἴπῃ διὰ τῆς διερμηνευτρίας πρὸς τὴν Μ.
Δούκισσαν, ὅτι θεωρεῖ ἐαυτὴν λίαν δυστηγῇ, ἀκού-
σασα ὅτι ἡ Μ. Δούκισσα εἶνε ἑγγαμος· διότι ἄλ-
λως ἤθελε τὴν προδιορίσῃ διὰ τὸν Σουλτάνον, ὥς

τὴν ὡραιότεράν ὅσων ποτὲ εἶδε γυναικῶν. Ἡ Μ.
Δούκισσα μερδιάσασα, εἶπε πρὸς αὐτήν. «Θεωρῶ
ἐμαυτὴν εὐτυχιστάτην ὅτι εἶμαι ἑγγάμος· διότι
ἔχω σύζυγον, τὸν ὅποιον ἀγαπῶ ἀπὸ καρδίας.»
Ἡ γείτων αὐτῆς, ἡ ἐκ Κιρκασίας γυνή, τὴν ἐκά-
λεσε μαργαρίτην τῶν ἡγεμονίδων, καὶ ὅτι ἐχάρη
ὑπερβαλλόντως, διότι ὁ Σουλτάνος ἐπέτρεψεν αὐ-
τῇ νὰ ἐπισκεφθῇ τὸ χαρέμιον. Διαρκούντος δὲ τοῦ
γεύματος, ἤρχοντο ἐκ δειπνιμάτων αἱ ἄλλαι
γυναῖκες, καὶ ἰδίως αἱ νομιζόμεναι σκληραῖαι ἢ παλ-
λακίδες, πλουσίως ἐστολισμέναι, λευχεῖμονες καὶ
κρτοῦσαι ἐν ἀγκάλαις βρέφη. Δὲν ἤρχεσθησαν ὁμῶς
εἰς μόνην τὴν ἀπὸ μακρόθεν θεάν, ἀλλὰ προσερχό-
μεναι ἢ μία μετὰ τὴν ἄλλην, πρὸς τὴν Μ. Δούκισ-
σαν, τὴν ἡρώτων μετ' εὐλαβείας, ἐὰν ἐπέτρεπεν
αὐταῖς νὰ τὴν παρατηρήσωσιν ἐκ τοῦ πλησίον.
Ἔτι δὲ μᾶλλον ἐθάρρησαν νὰ προσεγγίσωσι τὰς
Κυρίας τῆς Μ. Δουκίσσης· ἠθέλησαν δηλαδὴ νὰ
πεισθῶσι καὶ διὰ τῆς ἀφῆς, ὅτι καὶ αὐταὶ εἶχον
σάρκα καὶ αἷμα. Ἀπασαι αἱ παρακαθήμεναι Κυ-
ριαὶ ἐνεπλήσθησαν βαθμηδὸν χαρᾶς καὶ εὐθυμίας
διότι τὸ γεῦμα ὑπῆρξε δι' αὐτὰς συγχρόνως καὶ
εἶδος τι ἐξετάσεως· ἐπειδὴ δύο ὁλοκλήρους ἐβδομά-

δας πρότερον ἐδιδάσκοντο νὰ τρώωσι κρατοῦσαι πειρώνιον καὶ μαχαίριον, τὰ ὅποια οὐδέποτε πρὸ τούτου εἶχον ἰδεῖ. Χαίρουσαι δέ, ὡς τὰ μικρὰ παιδία, ἐδείκνυν τὰ στιπλνὰ ταῦτα ἐπιτραπέζια ὅπλα πρὸς τὰς πρὸς ὀπισθεν τοῦ θαλάμου κεκρυμμένας θεραπαινίδας. Ἡ ἐξέτασίς των ὅμως δὲν ἀπέβη κατ' εὐχὴν· διότι ὅσα φαγητὰ ἐλάβανον δια τοῦ πειρωνίου, ἐπιπτον ὅλα δυστυχῶς ὑπὸ τὴν τράπεζαν. Ἡ δὲ Μ. Δούκισσα παρεκάλει αὐτὰς ἐπὶ ὥραν πολλὴν ν' ἀφήσωσι τὴν καινοτομίαν ταύτην καὶ δειπνήσωσι κατὰ τὴν ἐγχώριον συνήθειαν. Ἀμα δέ, πεισθεῖσαι, ἐπραξαν τοῦτο ἐπεδείξαντο τοσαύτην δεξιότητα, τρώγουσαι διὰ τῶν δακτύλων, ὅσω ἀδέξιοι ἐφάνησαν πρότερον κρατοῦσαι τὰ συνήθη τῆς τραπέζης των ὅπλα. Μετὰ τὰ Εὐρωπαϊκὰ φαγητὰ παρετίθεντο τὰ τουρκικὰ, τὰ ὅποια ἦσαν μὲν νοστιμώτατα, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ βαρύτατα, διὰ τὸ πλῆθος καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν ἐν αὐτοῖς ἀρτυμάτων. Περίεργος δὲ ἦτον καὶ ὁ τρόπος, καθ' ὃν αἱ σκλάβαι ὑπηρέτουν τὰς ὀθωμανίδας· ἐξείλκυνον μετὰ προσοχῆς τὰ χειρόκτια ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτῶν· τὰς ἀέριζον διὰ τοῦ ῥιπιδίου· ἐπλυνον τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ ἦσαν ἔτοιμοι νὰ ὑπακούσωσι καὶ εἰς τὸ ἐλάχιστον αὐτῶν νεῦμα. Ἡ μουσικὴ δὲ καθ' ὅλον τοῦτο τὸ διάστημα, ἐπαιάνιζεν ἐναλλάξ τουρκικὰ

καὶ εὐρωπαϊκὰ ᾄσματα, συνοδευομένη ἐκ διαλειμμάτων ὑπὸ τῆς θελκτικωτάτης μελωδίας τῶν στρατιωτικῶς μετρηφισμένων κορασίων. Μετὰ ταῦτα ἡ ἀρχιθαλαμηπόλος ἠρώτησε τὴν Μ. Δούκισσαν, ἐὰν ἐπεθύμει νὰ φάγῃ ἄλλο τι. Αὕτη ὁμῶς εὐχαριστήσασα, ἠγέρθη ἀπὸ τῆς τραπέζης, καὶ μετέβη εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς μουσικῆς, ὅπου λευχεῖμονες νεάνιδες ἤρχισαν νὰ χωρεύωσιν εὐρύθμως ἐνώπιόν της. Μετὰ ἡμίσειαν δὲ ὥραν ἤλθεν ἄγγελος, λέγων, ὅτι ἐντὸς ὀλίγου ἔρχεται ὁ Σουλτάνος ἵνα συνοδεύσῃ τὴν ὑψηλὴν αὐτοῦ ξένην. Καὶ τῷ ὄντι ὁ ἀναξ ἤλθε μέχρι τῆς αἰθούσης τοῦ θρόνου, καὶ παραλαβὼν αὐτήν, τὴν ὠδήγησεν εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς ἀκροάσεως, ὅπου ἦσαν πάντες συνηγμένοι. Προπέμψας δὲ τὸν Μ. Δούκα καὶ τὴν σύζυγον αὐτοῦ μέχρι τῆς κλίμακος καὶ ἀποχαιρετήσας αὐτοὺς ἐπανῆλθεν εἰς τὰ μέγαρα.»

Αἱ γυναῖκες αὗται φρουροῦνται ὑπὸ πλήθους μαύρων εὐνούχων, τῶν ὁποίων ἡ αὐστηρότης εἶνε τοσαύτη, ὥστε κατὰ τὴν ἐκραγεῖσαν τῇ 5 Ὀκτωβρίου τοῦ 1816 ἐν τῷ Διπλοκιονίῳ πυρκαϊάν, καὶ διαδοθεῖσαν εἰς τὸν τοῦ Σαραγίου γυναικωνίτην, οἱ εὐνούχαι, ξιφήρεις, ἠμπόδισαν τοὺς συνδραμόντας πρὸς βοήθειαν αὐλικούς, ἄχρις ὅτου αἱ γυναῖκες τοῦ χαρεμίου τοῦ Σουλτάνου ἠσφαλίσθησαν ἀπὸ τῶν ἀδιακρίτων βλεμμάτων. Ἄλλ' ἢ ἀ-

γαπητὴ θυγάτηρ τοῦ Σουλτάν Μαχμούτ ἔγεινεν ἐν τῷ μεταξὺ παρανάλωμα τοῦ πυρὸς μετὰ τῆς τροφοῦ αὐτῆς. Προτιμώτερον νὰ χαῶσι παρά νὰ τὰς ἴδῃ ἄνθρωπος!

Οἱ γάμοι καὶ αἱ κηδεῖαι παρὰ τοῖς τούρκοις. — Ἡ χρῆσις τοῦ Σταυροῦ. — Ἡ παράδοξος εὐλάβεια τῶν τουρκισσῶν.

Λίαν παράδοξοι εἶνε καὶ αἱ τελεταὶ τῶν γάμων καὶ κηδειῶν παρὰ τοῖς τούρκοις, ἰδίως δὲ ὅταν ὁ τούρκος λαμβάνει γυναῖκα ἐξ ἄλλου χωρίου παρὰ τοῦ ἰδικοῦ του. Τὸ περιεργότατον δὲ πάντων εἶνε τὸ νὰ ἐπικρατῶσιν εἰς πολλὰ χωρία, συνήθειαι τῶν ἀρχαίων χριστιανῶν.

Τὰ συνοικέσια γίνονται συνήθως διὰ προξενι-
τριῶν· δακτυλίδια δὲ παρ' αὐτοῖς δὲν εἶνε ἐν χρή-
σει, οὔτε στέφανοι. Ὁ τούρκος ὅταν θέλει νὰ νυμ-
φευθῇ ἀποτείνεται πρὸς τὴν μητέρα ἢ ἄλλην συγ-
γενῇ του.

Παρὰ τοῖς τούρκοις ὁ ἀνὴρ προικίζει τὴν γυναῖ-
κα, ἀσφαλίζων αὐτῇ βίον ἐντιμον καὶ δίκαιαν ἀνά-
λογον τῆς καταστάσεώς του καὶ τῆς καταγω-
γῆς τῆς γυναικός· ὥστε ὅσας γυναῖκας λάβῃ πλεί-
ονας τῆς μιᾶς, εἰς ἐκάστην εἶν' ὑπόχρεως νὰ προ-
μηθεύσῃ ἰδιαιτέραν κατοικίαν, ἢ τοῦλάχιστον ἰδιαί-
τερον διαίτημα ἐντὸς τῆς αὐτῆς οἰκίας. Οἱ δὲ πτω-

χοὶ ἀγοράζουσι δούλας, αἵτινες χρησιμεύουσιν αὐτοῖς καὶ ὡς σύζυγοι καὶ ὡς ὑπηρέτριαι. Ὁ τουρκικὸς γάμος εἶνε ἀπλούστατος. Ἡ νέα ἐρωτᾶται ὑπὸ τῆς μητρὸς της ἐὰν στέργει νὰ νυμφευθῇ τὸν δεῖνα, ὅστις τὴν ζητεῖ, τὸν ὁποῖον ὁμῶς κάμνει κάθε τρόπον, συναινούσης καὶ συμπραττούσης πρὸς τοῦτο συνήθως καὶ τῆς μητρὸς, νὰ ἴδῃ προτοῦ, καθὼς καὶ αὐτὴν ἐκεῖνος. Ἄμα δὲ εἶπη καὶ ἡ ἡμεῖς, ἤτοι συναινῶ, γνωστοποιεῖται τοῦτο εἰς τοὺς συγγενεῖς, καὶ προσδιορίζεται ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν ἡ τέως κρητοῦ καὶ χανοῦ μὲλλει νὰ γένῃ μετοχοῦ καὶ χανοῦ. Τῆς ἀμοιβαίας ὁμῶς ταύτης συγκαταθέσεως προηγεῖται, ἐννοεῖται τοῦτο, ἡ μεσολάβησις τῶν προξενητριῶν, αἵτινες δὲν λείπουσι, κατὰ τὴν συνήθειαν, ἐκθειάζουσαι τὰ προτερήματα τοῦ γαμβροῦ καὶ τὰ θέλγητρα τῆς νύμφης, καὶ ῥητορεύουσαι τὰ τυποδεμένα ἐκεῖνα : πρόσωπον σελήνης, ὀφθαλμοὶ ἀκτινοβολοῦντες ὡς δύο ἄστρα, ὀφρύες καμαρωταὶ ὡς τὸ τόξον τῆς ἱριδος, χεῖλη κοράλλινα, ὀδόντες ὅμοιοι μαργαρίταις...

Ἡ ἀμοιβὴ ἦν ἀνάλογος· τὰ δὲ δῶρα ἐξακολουθοῦσιν ἐν τῷ μεταξὺ ἐκατέρωθεν, κάνιστρα πλήρη ζαχαρωτῶν καὶ ὀπωρικῶν ἢ ἀνθέων, καὶ ἐνίοτε καὶ πολύτιμα κοσμήματα, καὶ ἀσημικά, καὶ μανδήλια χρυσοκέντητα.

Τὴν Τετάρτην ἡ νύμφη ὀδηγεῖται πανδῆμῶς εἰς

τὸ λουτρόν, ὅπου, παρεκτὸς τῶν κεκλημένων συγγενῶν, προσκαλοῦνται καὶ ὅλαι αἱ πτωχαὶ γυναῖκες τῆς γειτωνίας, αἵτινες ἐξερχόμεναι τοῦ λουτροῦ, εὐρίσκουσιν, ἀντὶ τῶν ῥακίων, μεθ' ὧν εἰσῆλθον, νέα ἐνδύματα, εἰς τὰ θυλάκια τῶν ὀποίων κωδωνίζουσιν ἐνίοτε καὶ πολλὰ ἢ ὀλίγα νομίσματα ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ καὶ τῆς καταστάσεως τῶν νεονύμφων. Τὴν δὲ ἐπαύριον μετὰ μεσημβρίαν, ὡς παραμονὴν τῆς Παρασκευῆς, φέρεται ἡ νύμφη ἐν παρατάξει κατὰ πρώτην φορὰν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ, ὅστις ἐξάγων αὐτὴν τῆς ἀμιάξης, τὴν ὀδηγεῖ εἰς τὸ χαρέμιον, διασπειρομένων πρὸ τῶν νεονύμφων νομισμάτων καὶ ζαχαρωτῶν. Τὸ δὲ ἐσπέρας περὶ τὴν ὥραν τῆς πέμπτης προσευχῆς, ὁ γαμβρός, ἀσπασθεὶς τὰς χεῖρας τοῦ πατρός, τῶν θείων, καὶ τῶν μεγαλητέρων τοῦ ἀδελφῶν, εἰσδύει μυστηριωδῶς εἰς τὸ χαρέμιον, ὅπου τὸν περιμένει καθημένη ἐπὶ τοῦ σοφᾶ ἡ νύμφη, κεκαλυμμένη λεπτῷ πέπλῳ, τὸν ὅποιον ἐνῶ αὐτὸς σπεύδει νὰ ἀφαιρέσῃ, ἐκείνη ἀρπάζουσα ἀσπάζεται τὴν χεῖρά του εἰς σημεῖον ὑποταγῆς.

Πολλαχοῦ ὁμοίως τῆς Ἀνατολῆς ὁ ἀνὴρ δὲν δύναται νὰ ἰδῇ τὴν μνηστήν του οὕτως εἰπεῖν, μέχρι τῆς ἡμέρας τοῦ γάμου. Κι ὁρτοπᾶλ καπὸ ὅλ' ἐτέρ. ἤται, κουτσὴ-στραβὴ πρέπει νὰ τὴν

καὶ αὐτὴν κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος αὐτοῦ

δεχθῇ. Ἐρως ἀγνός σχεδὸν δὲν ὑπάρχει παρὰ τοῖς
τούρκοις.

Ἐκαστος τῶν προσκεκλημένων ὀφείλει νὰ δω-
ρήσῃ τι τοῖς νεονύμφοις, προσκομίζοντες ὁ μὲν κριὸν
χρυσόκερων, ὁ δὲ χαλκώματα, ὁ δὲ στρωσεῖδια,
ἄλλος ἵππον, ἢ δίσκον, ἢ ἄλλο σκεῦος οἰκιακόν,
οὐδεὶς δὲ προσέρχεται κεναῖς ταῖς χερσίν. Πολλά-
κις ὅμως καὶ οἱ νεόνυμφοι στέλλουσιν ἀσήμαντα
δῶρα εἰς τοὺς προσκεκλημένους, ἵνα οὕτως φιλο-
τιμηθῶσιν (οἱ προσκεκλημένοι δηλαδή) τὸ ται-
οῦτον ὅμως συμβαίνει εἰς τοὺς πτωχοὺς τούρκους.
Ἐνίοτε στέλλονται τιαυῦτα δῶρα καὶ εἰς χρι-
στιανοὺς σχετικοὺς τῶν μελλονύμφων.

Τὰ δὲ συγγροῦνια, οἱ γάμοι δηλαδή, τῶν πλου-
σίων ἢ καὶ τῶν πτωχῶν τούρκων, διαρκοῦσιν ὀκτὼ
ἡμέρας, ὧν ἡ τελευταία εἶνε πάντοτε ἡ Παρασκευή.
Παρέχουσι δὲ τινες καὶ διάφορα θεάματα ἐν ὑπαί-
θρῳ, ἀλλὰ πολλάκις ἐκπίπτονται ἐπὶ τὸ βωμο-
λογικώτερον καὶ αἰσχρότερον.

Ἐν Ἀνατολῇ, ὅταν πρόκηται νὰ μεταφέρουν
τὴν νύμφην ἀπὸ ἓν χωρίον εἰς ἄλλο φορτώνουσι τὰς
καμήλους μὲ οἰκιακὰ σκεύη καὶ ἐν πομπῇ ὁδεύ-
ουσι κροτούντων τῶν κωδωνίων τῶν καμήλων.
Ἀλλὰ τὰς τιαυῦτας ἐπιδεκτικὰς πομπὰς τὰς κά-
μνουσι οἱ τουρκιμένιδες λεγόμενοι καὶ οἱ ἀγροῖκοι.

Ὁ χρόνος τῆς συμβιώσεως ὀρίζεται μετὰ τὴν

λῆξιν τοῦ ὁποίου ἡ γυνὴ δύναται αὐτοδικαίως να ἐγκαταλείπη τὸν σύζυγον. Ἐὰν ὅμως πρὸ τούτου ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ, ἡ γυνὴ ὀφείλει νὰ μείνῃ ἄγαμος τέσσαρας μῆνας καὶ δέκα ἡμέρας, καί, ἐὰν φανῇ ἔγκυος, ἄχρι τοῦ τοκετοῦ.

Ὁ τουρκικὸς νόμος ἐπιτρέπει τὸ διαζύγιον, ὅπερ διὰ μὲν τὸν ἄνδρα, εἶνε προαιρετικόν, ἐγκαταλείποντα τὴν προῖκα μόνον· διὰ δὲ τὴν γυναῖκα, ὑπὸ ὅρους καὶ δι' αἰτίας προβλεπομένας ὑπὸ τοῦ νόμου. Τινὲς λέγουσιν ὅτι, ὅταν ὁ τοῦρκος θελήσῃ νὰ ἀποπέμψῃ τὴν σύζυγόν του, τῇ δίδει ὀλίγα χρήματα, δηλ. τριάκοντα ἢ τεσσαράκοντα γρόσια, πρὸς ζωοτροφίαν, ἴσως μέχρις ὅτου εὕρῃ ἄλλον.

Ἰδοὺ τί παραγγέλει τὸ Κοράνιον περὶ τοῦ γάμου. «Μὴ νυμφεύῃσε εἰμὴ τρεῖς ἢ τέσσαρας γυναῖκας· καί, ἐὰν δὲν δύνασαι νὰ διατηρήσῃς τόσας, νυμφεύθητε μίαν μόνην, ἢ ἀρκέσθητι εἰς τὰς δούλας σου.» Ἀλλ' ἐπὶ τοῦ Μωάμεθ, ὁ βουλούμενος τῶν ἀράβων ἠδύνατο νὰ ἔχῃ δέκα πέντε γυναῖκας. Ὁ περιστείλας ἄρα τὸν ἀριθμὸν αὐτὸν εἰς τέσσαρας μόνον, ὑπὸ τὸν ὅρον ὥστε ἐκάστη αὐτῶν νὰ ἔχῃ ἰδιαίτερον διαίτημα καὶ ἰδιαιτέραν θεραπείαν, δὲν εἰσήγαγεν, ἀλλὰ περιώρισε καὶ βαθμηδὸν διέκοψε τὴν ὑπάρχουσαν κατάχρησιν· ἡ δὲ πολυγαμία, καίτοι ἐπιτετραμμένη, σπανίως καὶ πραγματοποιεῖται παρὰ τοῖς

τούρκους· διότι ὀλίγιστοι μεταξὺ αὐτῶν ἐπαρκοῦσι πρὸς διατήρησιν δύο ἢ πλειοτέρων χαρεμίων, τὰ ὅποια, πρὸς ἀποφυγὴν τῶν λογοτριβῶν, πρέπει νὰ εἶνε κατ' ἀνάγκην χωριστά.

Ἄλλ' ὑπάρχουσι καὶ παραδείγματα πολυγαμίας. Ὁ Ἀγιάς πασᾶς, παραδείγματος χάριν, Βεζύρης τοῦ μεγάλου Σουλεϊμάνου, ἀλβανὸς τὴν καταγωγὴν, ἀφῆκεν ἀποθανῶν ἑκατὸν εἴκοσι τέκνα· εἶχε δέ ποτε ἐν τῇ οἰκίᾳ του τεσσαράκοντα κοιτίδας συγχρόνως. Ἡ Αἴγυπτος, ἰδίως εἶνε τὸ μέρος, ὅπου ὁ ὄχλος ἀλλάσσει κατ' ἔτος σχεδὸν συνεύνους, ὅπου δωδεκαετὲς κοράσιον ἐνυμφεύθη ἤδη τετράκις. Ἄλλ' οἱ καὶ τῆς Ἀνατολῆς τοῦρκοι δὲν μένουσιν ὀπίσω. Ἐν γένει δὲ ἐν ἐκ τῶν κυριωτέρων αἰτίων τῆς παρακμῆς, τοῦ γήρατος τῆς νωθρότητος τῶν τούρκων εἶνε ἡ φιληδονία, ἡ πολυγαμία.

Καὶ ὀλίγα περὶ τῶν κηδειῶν. Ὁ τοῦρκος ψυχorraγῶν προσπαθεῖ νὰ παρηγορήσῃ τὰ τελευταῖα του στιγμᾶς, καὶ νὰ τὰς καταστήσῃ, ὅσον ἐνδέχεται, ἀνωδύνους· βρέχει τὰ χεῖλη του, σπογγίζει τὸν ἰδρώτά του, ἀνοίγει τὸ παράθυρον, τέρπει τὴν ὄρασίν του διὰ φαιδρᾶς θεᾶς, διὰ τοῦ φωτός, διὰ τοῦ ἀέρος. Ἀμα δὲ ἐκπνεύσῃ κλείουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἐπιμελῶς ὥς καὶ τὸ στόμα, ἐκτείνουσι τοὺς πόδας, δὲν ἐπιτρέ-

πρὸς δὲ νῦν τὸν πλησιάζουσι γυναῖκες, καὶ μετὰ ταῦτα τὸν πλύνουσιν. Ὅπου ὑπάρχουσι ποταμοί, φέρουσι τὸν νεκρὸν εἰς τὴν ὄχθην αὐτῶν καὶ τὸν πλύνει ὁ ἱμάμης μεθ' ὕμνων· δηλαδὴ καθαρίζουσι τοὺς νεκροὺς καθὼς τοὺς χοίρους.

Πρὶν νῦν ὑπάγωσι τὸν νεκρὸν εἰς τὸ μέρος τῆς ταφῆς τίθεται ἐπὶ μεγάλης τετραγώνου λίθου, ἵνα εἴπῃ ὁ ἱμάμης τὴν τελευταίαν εὐχὴν· κατόπιν δὲ θάπτεται ἔχων τὸ πρόσωπον ἐστραμμένον πρὸς τὴν Μέκκαν· παρατίθεται δὲ αὐτῷ πολλάκις καὶ ἄρτος καὶ ἄλας πρὸς ἐφόδιον· ἐπὶ τοῦ μνήματος μένουσι μόνον ὁ ἱμάμης, ὁ νεκροθάπτης, καὶ μερικαὶ γυναῖκες. Μετὰ τὸ παράχωμα ὁ ἱμάμης γονατίζει ἀμέσως ἐπὶ τοῦ τάφου καὶ τελεῖ τὴν προσευχὴν ἐκφωνῶν τὸ τελκίνν, εἶδος συμβόλου ἢ ὁμολογίας πίστεως, καὶ ἔπειτα τὸ φατιχέ, τὸ Α' κεφάλαιον τοῦ Κορανίου· μετὰ ταῦτα δὲ μένων δέκα λεπτά ὀπίσω τῆς λοιπῆς συνοδίας, κύπτει ἐπὶ τοῦ τάφου, ἤδη καλυφθέντος, καὶ καλῶν ὀνομαστὶ καὶ μεγαλοφώνως τὸν ἀποθανόντα, ἐπιλέγει τὸ ὄνομα τῆς μητρὸς του· δίδει συνάμα αὐτῷ (ὥς νῦν αἰσθάνηται) τὰς ἀπαιτούμενας ὁδηγίας περὶ τοῦ πῶς πρέπει νῦν φερθῆναι δι' ὅσα ἤθελεν ἀπαντήσῃ καθ' ὁδόν, πορευόμενος εἰς τὸν ἄλλον κόσμον· δὲν λησμονεῖ δέ, ἐπιστρέφων (ὁ ἱμάμης) μετὰ ταῦτα εἰς τὴν οἰκίαν, ἐνθα θὰ πληρωθῇ, νῦν βεβαιώ-

ση τοὺς συγγενεῖς ὅτι, ὁ ἄνθρωπός των εἶνε ἐξά-
παντος σεσωσμένος, ἤγουν ὅσα ἔπραξεν ἐν τῷ βίῳ
ἐσυγχωρήθησαν· διότι ὅλα ἐγένοντο ἐν τάξει. Πε-
ποιθήσεις!

Παραγγελία ἐπίσης τοῦ Κορανίου εἶνε καὶ τὸ
ταχέως θάπτειν τὸν νεκρόν, καὶ θεωρεῖται ὡς ἡ με-
γαλειτέρα κατάρρα τὸ νὰ μένη τις ἄταφος ἐπὶ πολ-
λὰς ὥρας· διότι ὁ Προφήτης Μωάμεθ εἶπε : «Φ ἐ
ἐνν γεκιοῦννε κχάϊρ ἐνν ἀτ ζε λ ἐ τε με εν-
σούθε ἐνν γεκιοῦννε σσέρρ ἐνν βαζα-
τέμ ἐνν σεχου ἀν ῤε κ ἀμ πι κ ου μ.» Του-
τέστι, Εἰ μὲν ἐστὶν ἐκ τῶν ἐκλεκτῶν, καλὸν νὰ
τὸν κάμητε νὰ φθάσῃ ταχέως εἰς τὸν πρὸν ὄν ὅρον
του· εἰ δὲ ἦν ἐκ τῶν ἀποβλήτων, ἐπίσης εἶνε κα-
λὸν νὰ τὸν ξεκάμητε τὴν ταχίστην.» Ὅθεν, ἐντὸς
τριῶν ὥρῶν, τὸ πολὺ, μετὰ τὴν ἀποβίωσιν, ὁ νε-
κρὸς πρέπει νὰ εἶνε ἐν τῷ τάφῳ, καὶ διὰ τοῦτο
ἐκφέρουσι τοὺς νεκροὺς αὐτῶν ταχεῖ βήματι.

Οἱ τουρκικοὶ τάφοι εἰν' ἐλαφροί, διότι δὲν σκά-
πτονται βαθύτεροι τῶν τριῶν ἢ τεσσάρων ποδῶν.
Μνήματα οἰκογενειῶν σπανίως ὑπάρχουσιν. Παν-
τοῦ δέ, καὶ μάλιστα περὶ τὰ τζαμιά, δείκνυνται
τάφοι ἀγίων, τῶν ὁποίων τὰ κατὰ σοροὺς ἐκκρε-
μάμενα ῥάκη δὲν συντελοῦσιν ὀλίγον εἰς τὴν διά-
δοσιν τῶν κολλητικῶν νόσων.

Τὰ τουρκικὰ μεζάρια, μνήματα, καλύπτου-

σιν ἐντὸς τῶν μεγαλουπόλεων πρὸ πάντων μεγα-
 λας ἐκτάσεις γῆς· μόνον εἰς τὰ μικρὰ χωρία οἱ νε-
 κροὶ θάπτονται ἔξω αὐτῶν. Πανταχοῦ τῆς Ἀνα-
 τολῆς οἱ τοῦρκοι συνειθίζουσι νὰ στήνωσι ἐπὶ τῶν
 τάφων τοὺς ἐκ τῶν ἀρχαίων κτιρίων λίθους, κυρίως
 δὲ τοὺς κίονας. Ἀλλοτε αἱ στήλαι ἐκεῖναι ἐκόσμου-
 ν τὰς μεγαλοπρεπεῖς οἰκοδομάς, καὶ σήμερον ἴσταν-
 ται τεθραυσμένοι ἐπὶ τῶν τάφων τῶν τούρκων!

Ἐκπλήττεται τις βλέπων εἰς πλεῖστα χωρία
 τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, κυρίως ἐκεῖ ἔνθα ὑπῆρχον ἄλ-
 λοτε πόλεις χριστιανικαί, συνηθείας χριστιανικάς,
 καὶ ἀπορεῖ ποῦ νὰ ἀποδώσῃ αὐτὸ ἢ ἐκεῖνο τὸ ἔθι-
 μον. Θὰ φανῇ ἴσως ἀπίστευτον τὸ ἐξῆς: Πολλὰ
 τούρκισσαι γυναῖκες κάμνουσι σήμερον τὸ σημεῖον
 τοῦ Σταυροῦ ἐπὶ τῶν ἄρτων ὡς πράττουσι καὶ αἱ
 χριστιαναί.

Ἐκ τῆς ἱστορίας γνωρίζομεν ὅτι, ὅτε οἱ τοῦρκοι
 ἐκυρίευσαν τὰ μέρη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας πολλοὶ
 χριστιανοὶ εἴτε ἐκ φόβου, εἴτε μὴ ὄντες στερεωμέ-
 νοι καλῶς εἰς τὸν χριστιανισμόν, ἠσπάζοντο τὸν
 ἰσλαμισμόν. Ὅθεν φαίνεται ὅτι ὅσαι γυναῖκες ποι-
 οῦσι σήμερον τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ ἐπὶ τῶν ἄρτων
 εἶνε ἀπόγονοι τῶν ἐξισλαμισθέντων χριστιανῶν,
 Καίτοι δὲ τότε οἱ ἄνθρωποι ἀσπαζόμενοι τὸν ἰσλα-
 μισμόν, δὲν ἤρνοῦντο ὅμως τινὲς τὸ σημεῖον τοῦ
 Σταυροῦ κρυφίως ποιοῦντες. Οὕτω δέ, ἀλληλοδια-

δόχως τὸ ἱερὸν τοῦτο σύμβολον, ὅπερ αἱ τούρκισσαι νομίζουσιν ἅ τ' ἐτ, ἦτοι συνήθειαν, ἐπικρατεῖ καὶ σήμερον εἰς τὰ χωρία, ἔνθα ὑπάρχουσι λείψανα ἀρχαιοτήτων, κυρίως ἐν Φρυγίᾳ, ὡς ἀντελήφθην. Οὐχὶ δὲ μόνον χρήσιν τοῦ σημείου τοῦ Σταυροῦ ποιοῦσι τινες ἀλλὰ καὶ ἐνδύονται ὡς οἱ ἀρχαῖοι χριστιανοί, ἰδίως οἱ ἄνδρες. Ὅποια πράγματι σύγχησις καὶ παράδοξος μίμησις! Ἀλλαχοῦ πάλιν βλέπομεν τουρκίσσας νὰ ἀνάπτουν κηρία εὐλαβῶς πρὸ τῆς εἰκόνης τοῦ μὲν ἢ τοῦ δὲ Ἀγίου. Ἀλλ' ἐνῶ, ὡς εἶπον, κάμνουσι τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ ἐπὶ τῶν ἄρτων, πατοῦσιν ὁμῶς εἴτε ἐξ ἀμαθείας ἢ φανατισμοῦ τὸν ἐπὶ πλακῶν τῶν ἐρεπίων τυχὸν ἐγγεγλημμένον Σταυρόν.

Αἱ ταραχαί, αἱ τιμωρίαι, αἱ περιπλανήσεις καὶ αἱ ἐκλιπαρήσεις τῶν προσφύγων τουρκοκρητῶν.

Ὡσεὶ μὴ ἤρχουν αἱ μάστιγες τῶν χριστιανῶν ἐν Ἀνατολῇ, προσετέθη καὶ ἑτέρα τριαύτη, αὕτη δὲ εἶνε οἱ θηριώδεις τουρκοκρητες. Ἡ πατρίς μου Κρήτη ἀπηλευθερώθη, ἡ Ἀνατολή πικρῶς ἐδοκιμάσθη. Οἱ πρόσφυγες οὗτοι βαρέως φέροντες τὴν ἐκ τῆς Τουρκίας ἀπόσπασιν τῆς πατρίδος των καὶ ὅ,τι ἄλλο γνωστὸν τυγχάνει ἅπασιν, ἐπεδόθησαν εἰς διαφόρους ταραχὰς πανταχοῦ, ἰδίως ἐν Σμύρνῃ.

Ἐνόμιζον ὅτι πράττοντες ὅ,τι ἡ θηριωδία αὐτῶν
ἐπέβαλλε, θὰ ἔμενον ἀνενόχλητοι.

Διασπειρόμενοι κατὰ ομάδας ἀνά τὴν Μι-
κράν Ἀσίαν, ἔκλεπτον, ἠπείλουν, ἐφόνευον
ἵνα οὕτως ἐκδικηθῶσιν. Ἐν Σμύρνη αὐθαιρέτως εἰ-
σήρχοντο ἐν τοῖς ἐστιατορίοις ἵνα ἀρπάζωσι τρό-
φιμα. Ἐπιβαίνοντες ἐπὶ τῶν τροχιοδρομικῶν ἀμα-
ξῶν ἤρνοῦντο νὰ πληρώσωσιν. Πολλάκις περιήρ-
χοντο εἰς ῥῆξιν πρὸς τοὺς χριστιανούς τε καὶ τούρ-
κους. Ἐν ταῖς ἐξοχαῖς ἠπείλουν νὰ ἀτιμάσωσιν ἢ
νὰ δολοφονήσουν τὰς τυχούσας οἰκογενείας. Πόσα
συνέβησαν ἐπεισόδια, πόσοι τραυματισμοί, πόσοι
φόνοι, πόσαι κλοπαί, πόσαι ἀπόπειραι ἀτιμώσεων!
Οἱ χριστιανοὶ τῆς Νέας Ἐφέσου ἐπὶ πολὺν καιρὸν
διετέλουν περίτρομοι. Ἐκεῖ οἱ θηριώδεις οὗτοι
ἐν μιᾷ ἐσπέρα ἐφόνευσαν ἔξω τῆς πόλεως
δύο φιλησύχους χριστιανούς ἐπιστρέφοντας ἐκ
τῶν κτημάτων. Οἱ φονεῖς ὁμῶς ἔμειναν ἀτιμώ-
ρητοι. Ἐν Ἀϊδινίῳ ἡμέραν τινα παρ' ὀλίγον νὰ
συνέβαινε μεγάλη συμπλοκή καὶ αἱματοχυσία,
διότι μετανάστης τις ἐτόλμησε νὰ ὑβρίσῃ ἄνευ αἰ-
τίας ἄλβανόν τινα τοῦρκον, καὶ χριστιανόν. Πολ-
λοὶ ἐφοβοῦντο νὰ μεταβῶσιν ἀπὸ ἐν μέρος εἰς ἄλλο,
ἵνα μὴ πέσωσιν εἰς χεῖρας τῶν περιπλανομένων
τούτων τουρκοκρητῶν. Ἀφικνούμενοι εἰς μίαν πό-
λιν, αἴφνης μετέβαινον εἰς ἄλλην, ἄλλοι μὲν πεζῇ

ἄλλοι δὲ διὰ τῶν σιδηροδρόμων. Τιμωρούμενοι ὑπὸ τῶν ἀρχῶν φαινομενικῶς, τὰ μένεα ἔπνεον κατὰ τῶν χριστιανῶν, διότι διωκόμενοι ἀπὸ τὴν μίαν πόλιν ἠναγκάζοντο νὰ μεταβαίνωσιν εἰς τὴν ἄλλην περιπλανόμενοι, καὶ χωρὶς μάλιστα νὰ γνωρίζωσι τὴν τουρκικὴν.

Ἐπὶ τι διαστήματι μόνον ἐν Σμύρνῃ ὑπῆρχον περὶ τὰς 18,000 τουρκοκρῆτες. Ἐν ὅλῳ δὲ τῷ νομῷ Ἀἰδινίου εὐρίσκοντο, πρὶν ἔτι διωχθῶσιν ἄλλαχοῦ, περὶ τὰς 40,000. Εὐτυχῶς αἱ ἀρχαὶ τοῦ νομοῦ Ἀἰδινίου διεμοίρασαν αὐτοὺς εἰς τοὺς ἑτέρους νομούς, οὕτω δὲ σήμερον ἐν τῷ νομῷ Ἀἰδινίου εὐρίσκονται 10,000 περίπου. Οἱ ἐναπομείναντες οὗτοι, ἰδόντες ἐπὶ τέλους ὅτι παρὰ πάντων μισοῦνται ἠναγκάσθησαν νὰ ἐπιδοθῶσιν ἕκαστος εἰς ἓν ἔργον μιμηθέντες τοὺς ἑβραίους, ἰδίως οἱ μείναντες ἐν Σμύρνῃ. Ἀλλ' οἱ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς Ἀνατολῆς ἀναγκάζονται συχνὰ νὰ ἐγκαταλείπωσι τὸ μέρος εἰς ὃ πρὸ μικροῦ κατώκησαν, διότι δὲν γνωρίζου- τὴν τουρκικὴν. Οἱ τοῦρκοι τῆς Ἀνατολῆς λίαν μισῶσι τοὺς τουρκοκρῆτας, διότι φρονοῦσιν ὅτι αὐτοὶ ἐγένοντο οἱ αἵτιοι καὶ ἀπεσπάσθη ἡ Κρήτη ἐκ τῆς Τουρκίας. Ὡστε πάντοτέ τις βλέπει περιπλανομένους αὐτοὺς ἀνὰ τοὺς νομούς τῆς Ἀνατολῆς. Πανταχοῦ ὅθεν εἶνε μισητοί.

Ὅσοι μένουσιν ἐν Σμύρνῃ εἶνε ἠναγκασμένοι,

ἀφοῦ ἐμιμήθησαν τοὺς ἑβραίους ὡς εἶπον, νὰ ἐκλιπαρῶσι τοὺς χριστιανοὺς ἵνα ἀγοράζωσι τὰς πραγματείας των. Πλῆθος τοιούτων σήμερον ἐγκωμιάζουσιν ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τῆς Σμύρνης τὰ γλυκίσματα των, τὰ ῥαδίκια των, τὸν περίφημον τυρόν των, τὰ πανικά των. καὶ ὅ,τι ἄλλο. Καθὼς οἱ οἱ ἑβραῖοι, οὕτω καὶ οὗτοι ἐκλιπαροῦσι τοὺς διαβάτας· διότι ἂν ὁ χριστιανὸς δὲν ἀγοράσει τὰς πραγματείας αὐτῶν θὰ λιμοκτονήσωσιν.

Οὗς ἐν ἀρχῇ τῆς ἀφίξεώς των ἐπέβουλεύοντο (τοὺς χριστιανοὺς) σήμερον ἐκλιπαροῦσιν. Ὅποια μεταβολή... Ὅσοι μόνον ἐγνώριζον τὴν τουρκικὴν διωρίσθησαν εἰς μικρὰ οὐτιδανὰ κυβερνητικὰ ὑπουργήματα.

Ἡ διοικητικὴ ἀρχὴ τῆς Σμύρνης μὴ θέλουσα νὰ βοηθήσῃ αὐτοὺς, ἐφεῦρε ἐσχάτως μέσον δι' οὗ ἐπιβάλλει εἰς τοὺς χριστιανοὺς ἀναγκαστικῶς νὰ πληρώνωσι διὰ τὰς βαπτίσεις δύο ἔτι γρόσια, ἀφ' ὅ,τι ἐπλήρωνον πρίν, ἅτινα εἶνε διὰ τὸ ταμεῖον τῶν προσφύγων τούτων τουρκοκρητῶν. Οὐδεὶς δὲ τολμᾷ νὰ κάμῃ διαμαρτύρησιν διὰ τὸ ἄτοπον τοῦτο. Ὅλα τὰ ὑποφέρουσιν. Νὰ σὲ ἐμβουλεύητέ τις καὶ νὰ ἀναγκάσῃ νὰ τὸν βοηθῇ. Τῷ ὄντι ἀνυπόφορον.

Μεταβαίνων ποτὲ ἐκ Σμύρνης εἰς Ἀγκυραν, διὰ τοῦ σιδηροδρόμου ἐσχετίσθην καθ' ὁδὸν μετὰ τι-

νος ἀνεπτυγμένου προσφύγου τουρκοκρητός. ὅστις ἐτύγχανεν ὡς ἀντελήφθην, ἐκ τῶν διαπραξάντων τὰς θηριωδίας ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐπαναστάσεως. Οὗτος, ἀφού μετὰ τινας ἐρωτήσεις σχετικῶς τοῦ ταξιδίου μου, ἔστρεψε τὸν λόγον περὶ Κρήτης, ἀφού μάλιστα τῷ εἶπον ὅτι ἡμεῖς Κρής, ἵνα εἶπω τι καὶ ἐγώ. Ἐπειδὴ δ' ἐσιώπουν, ἐλεεινολόγει τὴν Τουρκικὴν κυβέρνησιν μόνος του· ἐνίατε δὲ ἔλεγεν· «κρίμα ᾗς τὸ Κρήτη, ἅχ τὸ ἐχάσαμεν. Ἄλλ' ἂν ἔλεγον τι κατὰ τῶν τούρκων, Κύριος οἶδε τί θὰ ἐδοκίμαζον εἰς τὰ βάθη ἐκεῖνα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, διότι οἱ τουρκοκρητες πάντοτε προσπαθοῦσι νὰ δίδωσιν αἰτίαν, ἵνα ἐπιτίθενται κατὰ τῶν χριστιανῶν ὡς θηρία ἀνήμερα.

Τέλος σήμερον χάρις τῶν γενομένων διαμαρτυρήσεων ὑπὸ τῶν χριστιανῶν, ἡ Σμύρνη καὶ ἄλλα μέρη τοῦ νομοῦ Ἀἰδινίου ἐκαθαρίσθησαν ὅπωςδὴ ποτε, καὶ ἴσως ἐν τῷ μέλλοντι ἐκλείψωσιν ὁλοτελῶς τὰ καθάρματα ταῦτα τῆς κοινωνίας καὶ ἀπαλλαγθῶσιν οἱ χριστιανοὶ ἐκ τῆς ἀπροσδοκήτου ταύτης μάστιγος.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000020804

ΑΘΗΝΩΝ